

**ZBORNİK SA 10. SAVJETOVANJA
O OBRADI I LIKVIDACIJI MEĐUNARODNIH
AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Opatija, travanj 2002.

Izdavač:
Hrvatski ured za osiguranje
10000 Zagreb, Martićeva 73

Za izdavača:
Ante Lui

Priprema:
Marija Matijević
Tanja Stahuljak

Naklada:
200 komada

Autori:
prim. dr. Viktorija Bradić
Davor Dorbolo
dr. Jakub Hradec
dr. Silvio Lovetti
Berislav Matijević
Marijan Mihelčić
István Ragályi
dr. Harald Strasser

TEME 10. SAVJETOVANJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

Djelatnost češkog nacionalnog Ureda s posebnim osvrtom na pripreme za primjenu IV. Smjernice Europske unije (dr. Jakub Hradec, češki Ured - Česká kancelář pojistitelů)	5
Neki problemi pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta (Marijan Mihelčić, Hrvatski ured za osiguranje)	15
Priznanje i ovršnost odluka inozemnih sudova s posebnim osvrtom na sudske odluke SFRJ - SRJ (Berislav Matijević, Croatia osiguranje d.d.)	27
Zastara potraživanja s posebnim osvrtom na osiguranje od automobilske odgovornosti (Davor Dorbolo, AVUS Graz)	55
Trzajna ozljeda vratne kralješnice - problemi zdravstva, sudstva i osiguratelja (prim. dr. Viktorija Bradić, Croatia osiguranje d.d.)	69
IV. Smjernica Europske unije te problematika šteta od neosiguranih motornih vozila u Austriji (dr. Harald Strasser, austrijski Ured - Verband der Versicherungsunternehmen Österreichs)	-
Novi talijanski propisi doneseni s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade šteta prouzročenih u prometnim nezgodama (dr. Silvio Lovetti, talijanski Ured - Ufficio Centrale Italiano)	85
Novi informacijski sustav pri mađarskom nacionalnom Uredu zelene karte (István Ragályi, mađarski Ured - MABISZ)	93

dr. Jakub Hradec

**DJELATNOST ČEŠKOG NACIONALNOG UREDA S POSEBNIM OSVRTOM
NA PRIPREME ZA PRIMJENU IV. SMJERNICE EUROPSKE UNIJE**

dr. Jakub Hradec^{*}

**Djelatnost češkog nacionalnog Ureda s posebnim osvrtom
na pripreme za primjenu IV. Smjernice Europske unije**

Slide 1

^{*} direktor češkog nacionalnog Ureda Česká kancelář pojistitelů - ČKP

Slide 2

Teme

- Organizacija češkog nacionalnog Ureda
- Uloga i djelatnost Ureda
- Razmjena podataka - korak prema primjeni 4. Smjernice EU
- Objedinjena djelatnost - korak prema primjeni 4. Smjernice EU
- Problemi
- Nepokrivena područja djelatnosti
- Predviđeni budući poslovi Ureda
- Zaključak

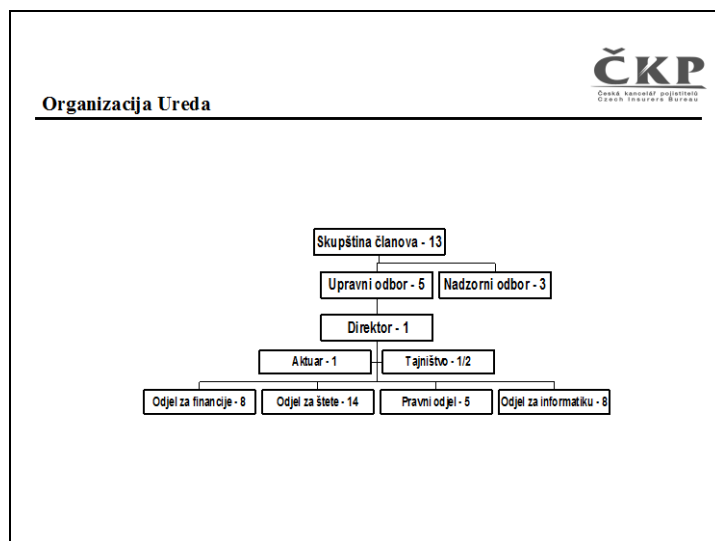
Slide 3

Organizacija češkog nacionalnog Ureda za osiguranje

- Generalni direktor + tajništvo
- Zamjenik generalnog direktora = aktuar
- Odjel za informatiku
- Odjel za likvidaciju šteta
- Pravni odjel
- Odjel za financije

Slide 4

Slide 5

- ČKP**
Česká asociace pojišťoven
Czech Insurance Bureau
- Članovi i njihovi kodovi**
- 008 **Allianz** pojišťovna, a.s.
 - 034 **Ceská podnikatelská** pojišťovna, a.s.
 - 001 **Ceská** pojišťovna a.s.
 - 028 **CSOB** Pojišťovna a.s.
 - 024 **Generali** Pojišťovna a.s.
 - 002 **IPB** Pojišťovna, a.s.
 - 031 **Komerční** pojišťovna, a.s.
 - 010 **Kooperativa**, pojišťovna, a.s.
 - 007 Pojišťovna **Ceské sporitelny** a.s.
 - 035 **Union** pojišťovna, a.s.
 - 014 **UNIQA** pojišťovna, a.s.
 - 040 **Triglav** pojišťovna, a.s. (as from 27.12.2001)
 - 025 **Zürich** Pojišťovna
- linkovi prema stranicama članova - www.ckp.cz**

Slide 6

Uloga i djelatnost Ureda (1)

- Razmjena podataka između osiguratelja, Ureda i Središnjeg registra vozila
- Poslovi Garancijskog fonda
 - Štete na osobama prouzročene nepoznatim motornim vozilima
 - Štete (uključujući materijalne) od neosiguranih motornih vozila
 - Neplaćene štete osiguratelja motornih vozila u stečaju
- Ured zelene karte
 - Obradivački / Isplatni ured Češke Republike
 - Poslovi u svezi korespondenata
- Provođenje graničnog osiguranja
 - 1 ekskluzivni agent sa 38 prodajnih mjesta na graničnim prijelazima te 9 prodajnih mjesta unutar Češke Republike
 - daljnje informacije (uvjeti osiguranja, premijske stope, podaci o prodajnim mjestima) nalaze se na internet stranicama www.ckp.cz

Slide 7

Uloga i djelatnost Ureda (2)

- Ex lege osiguranje (prijasnje češko osiguranje od automobilske odgovornosti)
 - financijske obveze Ureda za nerješene štete
 - štete koje rješava Česka pojist'ovna - mjesečni obračun i refundacija od strane Ureda
 - financijska sredstva u iznosu koji premašuje 4.5 milijardi CZK (cca. 150 milijuna eura) - za ulaganje tih sredstava zadužena su 2 profesionalna fond menadžera
- Statistički poslovi koji se odnose na osiguranje od automobilske odgovornosti
 - prikupljanje i analiza statističkih podataka
 - suradnja i koordinacija kod utvrđivanja rezervi šteta (za prijavljene a nelikvidirane štete, IBNR, itd.)
- Utjecaj Ureda na
 - tržište osiguranja od automobilske odgovornosti
 - članove Ureda
 - javnost

Slide 8

Razmjena podataka = prvi korak prema 4. Smjernici EU o osiguranju motornih vozila - Informacijski centar

- Prikupljanje podataka o policama osiguranja - početak i prestanak pokriva te izmjene, uključujući i brojeve izdatih zelenih karata
- Prijenos podataka u Središnji registar vozila za usporedbu podataka
- Primitak datoteke koja sadrži odstupanja od baze Središnjeg registra vozila
- Slanje izvješća o neosiguranim vozilima lokalnim registrima vozila
 - aktivno - prijenos datoteka s podacima lokalnim Uredima za registraciju motornih vozila
 - pasivno - lokalni Uredi za registraciju imaju pravo postavljanja upita o postojanju osiguranja:
 - poštom, e-mailom
 - posebnim sigurnim internet pristupom bazi Ureda

Ured je spreman preuzeti funkciju Informacijskog centra u skladu sa 4. Smjernicom EU

Slide 9

Objedinjena djelatnost Ureda zelene karte i Garancijskog fonda = 2. korak prema primjeni 4. Smjernice EU = Ured za rješavanje i naknadu šteta

- Poslovi u svezi s obradom šteta
 - Garancijski fond + Obradivački / Isplatni ured
 - sustavna suradnja s članovima
 - redovni sastanci
 - likvidacija šteta
 - od strane Ureda (cca. 10 %)
 - od strane članova (cca. 90 %)

Ured je spreman preuzeti funkciju Ureda za rješavanje i naknadu šteta u skladu s 4. Smjernicom EU

Slide 10

Problemi

- Razmjena podataka - kvaliteta podataka
 - netočni podaci
 - nepotpuni podaci
 - kašnjenje u dostavi podataka
 - nedostavljeni podaci

- Mjere za postizanje potrebne kvalitete podataka
 - definirano sučelje za unos podataka
 - višekratno testiranje sučelja
 - česti sastanci Ureda s informatičarima članova
 - doprinosi članova kalkulirani po broju osiguranih vozila a temeljem podataka iz baze Ureda

Slide 11

Nepokrivena područja djelatnosti

- Ovlašteni predstavnik za rješavanje šteta
 - još nije regulirano češkim zakonodavstvom, međutim, Ured i članovi imaju iskustva na ovom području (korespondenti u Sustavu zelene karte)
 - u pripremi je poseban Zakon o posrednicima u osiguranju i agencijama za likvidaciju šteta
- Postupak rješavanja šteta prema 4. Smjernici EU o osiguranju motornih vozila još nije utvrđen

Slide 12

Česká kancelář pojistitelů
Czech Insurance Bureau

Budući poslovi Ureda

- Elektronski prijenos policijskih zapisnika
 - Ured prikuplja sve policijske zapisnike
 - obavlja prijenos zapisnika
 - nadležnom članu - osiguratelju od automobilske odgovornosti
 - ili Odjelu za štete Ureda na daljnu nadležnost.
- Prijenos policijskih zapisnika osigurateljima
 - aktivno - automatski, razvrstano po osigurateljima bilo na temelju podataka iz policijskog zapisnika ili na temelju baze osiguranih vozila
 - pasivno – osiguratelji pristupaju bazi policijskih zapisnika pri Uredu sigurnom internet vezom

Slide 13

Česká kancelář pojistitelů
Czech Insurance Bureau

Zaključak

- Češki ured za osiguranje tehnički je spreman za obavljanje funkcija Informacijskog centra te Ureda za naknadu i rješavanje šteta u skladu sa 4. Smjericom EU o osiguranju motomih vozila.
- Potrebna je izmjena čeških zakonskih odredbi o osiguranju od automobilske odgovornosti kako bi se navedene funkcije obuhvatile i regulirale, uvela obveza osiguratelja od automobilske odgovornosti da imenuje Predstavnik za rješavanje šteta, te regulirale druge obveze koje proizlaze iz primjene 4. Smjernice EU o osiguranju motomih vozila.

Marijan Mihelčić

**NEKI PROBLEMI PRI OBRADI I LIKVIDACIJI
MEĐUNARODNIH AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Neki problemi pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta

Uvod

Prijemom Republike Hrvatske u Organizaciju Ujedinjenih naroda 22.05.1992. godine ispunjen je i posljednji formalni uvjet za učlanjenje Hrvatskog ureda za osiguranje - HUO u Savjet Ureda u Londonu.

Sam prijem našeg Ureda u punopravno članstvo ovog tijela Ujedinjenih naroda uslijedio je 23.10.1992. godine jednoglasnom odlukom svih članova Opće skupštine Savjeta Ureda u Londonu.

Naš put u punopravno članstvo nije bio niti jednostavan niti lagan - osim udovoljavanja svih formalnih zahtjeva - davanja jamstva Vlade Republike Hrvatske o slobodnom transferu deviza, njezine posebne izjave da je upravo Hrvatski ured za osiguranje onaj Ured kojega Vlada priznaje kao svoj nacionalni ured zelene karte osiguranja, objašnjenja pojedinih odredbi Zakona o osiguranju i dr. - morali smo pružiti i niz konkretnih uvjerenja i dokaza da smo ozbiljan partner i da ćemo preuzeti sve obveze koje nam nameće članstvo u ovoj europskoj organizaciji.

Naše članstvo u Sustavu zelene karte osiguranja od neprocjenjive je važnosti kako za naše građane tako i za hrvatsko gospodarstvo u cjelini, jer omogućuje nesmetano kretanje hrvatskih vozila po europskim cestama (i obrnuto) te slobodno možemo reći da predstavlja naš cestovni i gospodarski priključak Europi. Naše je nastojanje da kvalitetnim radom opravdamo ukazano nam povjerenje rezultiralo prijemom Hrvatskog ureda za osiguranje u članstvo Multilateralnog garancijskog sporazuma - MGA (17.09.1998. godine) s datumom primjene od 01.02.1999. godine.

Stoga je naša želja, a i cilj ovog izlaganja ujednačavanje postupaka u obradi te podizanje kvalitete obrade međunarodnih šteta koja će opravdati ukazano nam povjerenje i doprinijeti ugledu Republike Hrvatske u Europi.

S obzirom da su svi uvodno navedeni sporazumi napravljeni zbog što jednostavnijeg i bržeg prometovanja vozila u međunarodnom prometu kao i zaštite žrtava u prometu (u konačnici što brže naknade štete koje prouzroče strana vozila) dajem pregled nacionalnih Ureda s kojima je Hrvatski ured za osiguranje sklopio sporazum :

- Londonski sporazum (sve zemlje Sustava zelene karte osim Iraka)

* stručni suradnik poslova zelene karte, Hrvatski ured za osiguranje

- Dopunski sporazum o priznavanju registracijske pločice kao dokaza o osiguranju od automobilske odgovornosti (u ovom trenutku na snazi - Makedonija)
- MGA (Austrija, Belgija, Švicarska, Cipar, Češka, Njemačka, Danska, Španjolska, Francuska, Finska, Velika Britanija, Sjeverna Irska, Grčka, Mađarska, Italija, Island, Luksemburg, Norveška, Nizozemska, Portugal, Švedska, Slovačka i Slovenija)

FUNKCIJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE U SUSTAVU ZELENE KARTE

Hrvatski ured za osiguranje je potpisom Londonskog sporazuma s članicama Savjeta Ureda preuzeo funkciju:

- a) Isplatnog ureda (jedini u Republici Hrvatskoj je ovlašten izdavati zelene karte i uručivati ih svojim članicama te jamči obrađivačkom Uredu za obveze svojih članova - npr. u slučaju kada član ne izvrši na vrijeme isplatu štete stranom Uredu ili njegovom članu koji je štetu platio oštećenom - dužan je izvršiti isplatu umjesto tog člana).
- b) Obradivačkog ureda (Hrvatski ured za osiguranje obrađuje i isplaćuje štetu koju na području Republike Hrvatske uzrokuje strano vozilo koje ima valjani dokaz o osiguranju koji priznaje Hrvatski ured za osiguranje. Hrvatski ured za osiguranje takvu štetu može povjeriti nekom drugom na obradu (iako i dalje ostaje apsolutni gospodar posla likvidacije i isplate), pazeći pritom na koliziju interesa glede koje je Londonski sporazum i MGA rigorozan jer daje mogućnost isplatnom uredu refundacije samo 50% štete.

Potpisom MGA preuzeo je i jamstvo u ime svih svojih Članova koji se bave osiguranjem od automobilske odgovornosti za štete nastale od vozila hrvatske registracijske oznake koja pričine štetu u nekoj od država potpisnica MGA.

KORESPONDENTNI UGOVORI

Temeljem čl. 9. b) Hrvatski ured za osiguranje se obvezao omogućiti postojanje korespondentnih ugovora između osiguravajućih društava članova dva nacionalna Ureda koji žele uzajamno povjeriti obradu i likvidaciju šteta koje prouzroče njihovi osiguranici.

Takvi ugovori su valjani jedino u slučaju da postoji suglasnost oba Ureda. Kad se potpiše takav Ugovor onda u pravilu sve štete koje nastanu u Republici Hrvatskoj, a prouzroče ih osiguranici stranog društva, rješava naš Član koji ima korespondenti ugovor.

Prema tome - Uredi čiji su članovi sklopili korespondentne ugovore jamče da će odštetni zahtjevi iz štetnog događaja koje prouzroče vozila osigurana kod jednog korespondenta povjeravati na obradu korespondentnom partneru. Sukladno tome i sve članice Ureda dužne su se ponašati na isti način i poštovati sklopljene korespondentne ugovore.

LONDONSKI SPORAZUM

Londonski sporazum je tipski sporazum između Ureda. To je model sporazum kojega su na Londonskoj konferenciji 1949. godine prihvatili predstavnici 14 Ureda. On predstavlja uzorak za bilateralne sporazume koje potpisuju uredi. U bilateralnim sporazumima ne može biti odstupanja od uzorka.

Londonski sporazum predstavlja opće uvjete ugovaranja. Tekst donesen 1949. godine uz kasnije amandmane bio je na snazi do 31.12.1990. godine. Isti je slijedio odrednice Preporuke br. 5., a slijedeći promjene nastale u Europi, donesena je skupštinska rezolucija 1984. godine.

Opća skupština Savjeta Ureda na sjednici održanoj 19. - 20.10.1989. godine donosi novi tekst Londonskog sporazuma koji se primjenjuje na sve slučajeve nastale nakon 01.01.1991. godine. Ovim sporazumom regulirani su odnosi između nacionalnih ureda članica potpisnica i on je temelj svih ostalih sporazuma, dopunskih pa i MGA*.

Londonski sporazum se sastoji od osam dijelova:

1. cilj Sporazuma
2. definicije
3. izdavanje i učinci isprave o osiguranju
4. zadaci i obveze Obradivačkih ureda
5. regres Obradivačkog ureda
6. arbitraža
7. potpis i raskid Sporazuma
8. potpis i stupanje na snagu Sporazuma

Dosadašnja primjena ovog Sporazuma pokazala je da su istim stvarno kvalitetno regulirani svi odnosi među uredima. Kao dokaz tome je činjenica da do sada nije zabilježen niti jedan arbitražni postupak u sporu među Uredima.

DOPUNSKI SPORAZUM IZMEĐU UREDA O UKIDANJU KONTROLE ZELENE KARTE

Porastom međunarodnog prometa (posebno turizam) ukazala se potreba za ubrzanjem prometa na međudržavnim granicama (kontrola zelene karte je uzrokovala gužve). Neke su zemlje (Švedska, Norveška, Finska još tridesetih godina, a Zemlje Beneluxa 17.01.1955. godine) to riješile vrlo jednostavno. Naime, registracijska oznaka vozila postaje dokaz o postojanju valjanog osigurateljnog pokrića za štete koje bi dotično vozilo prouzročilo u posjećenoj zemlji. Jedini uvjet je da Ured zemlje u kojoj je motorno vozilo registrirano, jamči Uredu posjećene zemlje da će naknaditi štetu prouzročenu tim vozilom bez obzira je li u zemlji registracije stvarno osigurano ili nije.

Dopunski sporazum na taj način modificira Londonski sporazum u dijelu koji se odnosi na ispravu o osiguranju (zelena karta) pa ne govori o članu koji je izdao ispravu o osiguranju

* sadržajno slijedi koliko je to moguće odredbe Londonskog sporazuma iako je potpuno autonoman i ne upućuje na neki drugi sporazum.

nego o članu na čijem području vozilo redovno stacionira. Otud i naziv sporazuma dopunski - jer sve ostale odredbe Londonskog sporazuma ostaju nepromijenjene.

Primjenom u praksi Dopunskog sporazuma došlo je do čestih nesuglasica u tumačenju redovnog stacioniranja vozila, koje je najčešće vezano uz registracijsku oznaku istog, pa zbog česte uporabe ilegalno zadržanih registracijskih pločica. Članice su se zalagale za vremensko ograničenje garancije Izdavačkog (Isplatnog) ureda. Zbog toga su Uredi nekih zemalja: Austrija, Švicarska, Njemačka, Velika Britanija, Liechtenstein, Nizozemska 1977. godine, a kasnije 1978. godine Danska, Finska, Norveška, Švedska, Španjolska potpisali dopunski sporazum koji regulira pitanje redovno stacioniranog vozila (Luksemburški protokol) na način da jamče redovno stacioniranje godinu dana po isteku registracije.

Ovog trenutka dopunski sporazum imamo potpisan s Makedonijom, a ostale je naslijedio MGA.

MGA - MULTILATERALNI GARANCIJSKI SPORAZUM

S obzirom da prva smjernica Ministarskog vijeća EZ preporuča ukidanje kontrole zelene karte na granicama između zemalja članica EZ došlo je do potpisivanja već spomenutog Dopunskog sporazuma između pojedinih Ureda. Ti sporazumi imaju osnovu u Londonskom sporazumu koji je temelj Sustava zelene karte, te ga oni samo dopunjuju, a ne i ukidaju. Iz toga je vidljivo da Dopunski sporazum nije autonoman.

Dopunski sporazum uvodi pretpostavku postojanja zelene karte, a u svemu ostalom upućuje na Londonski sporazum. To je ubrzalo promet na graničnim prijelazima, no nije skratilo likvidaciju štete (provjera osiguranja, provjera pločice, falsificiranje i krađa). Naglo je porastao broj neosiguranih vozila, te opteretio Garancijske fondove koji opet zbog svoje restriktivnosti (franšiza) utječu na smanjenje zaštite žrtve u prometu.

Usljedila je stoga II. Smjernica od 29.12.1983. godine koja između ostalog definira pojam redovitog stacioniranja vozila i to na način da je vozilo redovno stacionirano u državi čiju registraciju materijalno nosi, iako je ista nevaljala ili istekla.

Nakon toga slijedi III. Smjernica prema kojoj je polica osiguranja valjana na području cijele EZ, s iznosima osiguranih svota koje ne mogu biti manje od onih u Smjernici, uz dodatak da se primjenjuju svote iz police ako su veće od zakonom predviđenih u zemlji nastanka štetnog događaja.

Nakon svega navedenog bilo je očigledno da treba donijeti i zaključiti novi sporazum između ureda. Zato su 15.03.1991.godine u Madridu uredi 19 zemalja potpisali Multilateralni garancijski sporazum s primjenom od 01.06.1991.g. Iza toga su pristupale sustavu MGA ostale europske zemlje članice pa tako i Republika Hrvatska (17.09.1998.).

- Sadržajno, MGA slijedi novi tekst Londonskog sporazuma, ali ipak je autonoman (ne upućuje na neki drugi sporazum). On kompletno regulira odnose između Ureda. Bitna novina MGA je odredba prema kojoj se smatra da su vlasnik, korisnik odnosno vozač koji ulazi vozilom na područje druge države članice MGA, pokriveni osiguranjem od auto odgovornosti bez obzira imaju li važeću policu. Jedini uvjet je da je u toj državi za takvo vozilo propisana obveza osiguranja od automobilske odgovornosti. Svaki ured je jamac za

štete koje prouzroče vozila - redovno stacionirana u njegovoj državi dakle s registracijskim pločicama njegove države - u posjećenoj državi. I to u ime svih osiguravatelja, svojih članica, koje se bave osiguranjem od auto odgovornosti. Time je ravnomjerno raspoređen teret šteta od neosiguranih vozila.

Odredbe o likvidaciji šteta (čl. 3.) vrlo su slične odredbama Londonskog sporazuma.

- zemlje potpisnice MGA do danas su:

Austrija, Belgija, Švicarska, Cipar, Češka, Njemačka, Danska, Španjolska, Francuska, Finska, Velika Britanija, Sjeverna Irska, Grčka, Mađarska, Hrvatska, Italija, Island, Luksemburg, Norveška, Nizozemska, Portugal, Švedska, Slovačka i Slovenija

PRAVA I OBVEZE ČLANOVA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE KOD OBRADJE ODŠTETNIH ZAHTJEVA

Preuzimanjem obveza Hrvatski ured za osiguranje temeljem potpisanih sporazuma, a sukladno Zakonu u osiguranju, može povjeriti obradu predmeta svojim Članicama, svakako poštujući sklopljene korespondentne ugovore kao i pazeći na koliziju interesa ukoliko ugovor ne postoji. U praksi to izgleda (ili bi trebalo izgledati) ovako:

1. način

- a) oštećeni kojeg je oštetilo strano vozilo prijavljuje štetu svom osiguravatelju,
- b) osiguravatelj kompletira predmet te ga prosljeđuje Hrvatskom ured za osiguranje,
- c) Hrvatski ured za osiguranje temeljem korespondentnih ugovora, a ukoliko ne postoji pazeći na koliziju interesa prosljeđuje predmet na daljnju obradu;

2. način (kako bi trebalo biti)

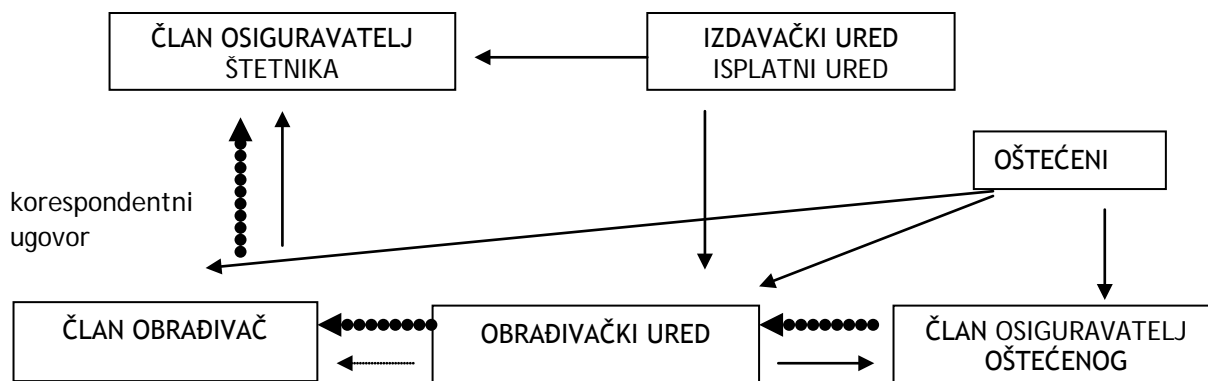
- a) oštećeni kojeg je oštetilo strano vozilo javlja se svom osiguravatelju koji ga upućuje našem članu koji ima korespondentni ugovor sa osiguravateljem štetnika koji rješava predmet;

3. način

- a) oštećeni kojeg je oštetilo strano vozilo se javlja Hrvatskom uredu za osiguranje koji ga upućuje jednom od svojih članova pazeći pritom na postojeće korespondentne ugovore kao i na koliziju interesa.

Iz navedenog je vidljivo značenje korespondentnog ugovora glede ubrzanja postupka likvidacije štete (izbjegavanje 2 koraka - prijava i kompletiranje štete u osiguranju oštećenog, ustupanje predmeta Hrvatskom uredu za osiguranje, te ovlašćivanje obrađivača od strane Hrvatskog ureda za osiguranje što vremenski u praksi znači cca. mjesec dana).

S jedne strane to je pojednostavljenje same obrade štete, kao i naplate regresa obrađivaču s druge (povjerenje kod obrade, posebni dogovori kod naplate itd.).

U obratnom slučaju kod obrade predmeta u kojima su hrvatski vozači štetnici u inozemstvu, takve štete obrađuju korespondenti strani partneri, koji će sigurno maksimalno štiti interese svog korespondenta, našeg člana, i time vjerojatno umanjiti konačni iznos štete (izbjegavanje sudskog spora, sklapanje nagodbe, akontacija itd.).

Konačno možemo zaključiti da je pravo svakog člana ovog Ureda sklopiti korespondentne ugovore s inozemnim osiguravateljima (uz suglasnost oba ureda), što im omogućuje ubrzanje, poboljšanje i olakšanje u poslovima likvidacije štete.

Istovremeno iz navedenog proizlazi obveza svih članova da se strogo pridržavaju opisanih pravila kod prijave štete poštujući potpisane ugovore (upućuju oštećene, svoje osiguranike korespondentnom partneru osiguravatelja štetnika, glede prijave i obrade štete).

PRIJAVA, KOMPLETIRANJE I OBRADA ŠTETA SA STRANIM ELEMENTOM

Štete sa stranim elementom možemo podijeliti u 3 grupe. To su:

1) ŠTETE STRANE ODGOVORNOSTI

- štete nastale u Republici Hrvatskoj, štetnik strano vozilo

2) ŠTETE DOMAĆE ODGOVORNOSTI

- a) štete nastale u inozemstvu, štetnik hrvatsko vozilo, a oštećeno strano vozilo, osobe ili stvari
- b) štete nastale u Republici Hrvatskoj, štetnik hrvatsko vozilo, a oštećeno strano vozilo, osobe ili stvari

3) USLUŽNE ŠTETE

- štete nastale u Republici Hrvatskoj, oštećeni stranac. Traži se: usluga procjene, policijski zapisnik, kasko usluga

Sva osiguravajuća društva u Republici Hrvatskoj koja se bave osiguranjem od auto odgovornosti članovi su Hrvatskog ureda za osiguranje te imaju pravo obrade međunarodnih šteta, a po ovlasti Hrvatskog ureda za osiguranje

Kod obrade međunarodnih šteta društva su dužna pridržavati se "Pravilnika o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta", koji je u primjeni od 01.07.1996. godine, a potpisan je od svih članova Upravnog odbora.

Zbog specifičnosti obrade međunarodnih šteta (korespondencija na stranim jezicima, poznavanje strane sudske i osigurateljne prakse, devizno poslovanje) društva za osiguranje dužna su osnovati posebne odjele za obradu međunarodnih šteta ili eventualno zbog malog obujma posla angažirati specijalizirane agencije za obradu istih.

ŠTETE STRANE ODGOVORNOSTI

- Štetom strane odgovornosti nazivamo štetu koja je nastala u Republici Hrvatskoj, a štetnik je vozač vozila inozemne registracijske oznake.
- Oštećeni je fizička ili pravna osoba (domaća ili strana).
- Kasko regres (isplaćena kasko šteta, šteta nastala u Republici Hrvatskoj)
- Štete strane odgovornosti ovlaštena su obrađivati sva društva za osiguranje koja se bave osiguranjem od automobilske odgovornosti.
- Prijava štete - kad oštećeni prijavljuje štetu direktno društvu za osiguranje potrebno je odmah provjeriti osiguranje štetnika (oštećeni ima upisane podatke, Europsko izvješće o nezgodi, mogućnost kontakta), te nakon toga provjeriti da li strano društvo ima korespondentnog partnera (ukoliko ima, odmah uputiti oštećenog istome). Ukoliko takav ne postoji, provjeriti osiguranje oštećenog da se vidi postoji li zapreka za obradu štete iz čl. 6. Londonskog sporazuma (kolizija interesa). Isto tako je potrebno obavijestiti oštećenog o tijeku i načinu obrade takve štete da bi se izbjegli kasniji nesporazumi (vrijeme trajanja, pravo obrade itd.).

KOMPLETIRANJE

- Ukoliko nije bilo nikakvih zapreka za zaprimanje zahtjeva oštećenog, a nakon formiranja spisa štete pristupa se kompletiranju istog.
U ovom dijelu posla potrebno je pribaviti dokumentaciju o osnovanosti i visini odštetnog zahtjeva (procjena, policijski zapisnik, prijava osiguranju) te izvršiti provjeru osiguranja štetnika (zatražiti potvrdu pokriva osiguranja).
- Ukoliko se ne raspolože podatkom o osiguranju potrebno je izvršiti provjeru.
- Ukoliko se radi o registracijskoj oznaci iz jedne od država potpisnica MGA - provjera se radi isključivo preko Hrvatskog ureda za osiguranje.
- Ukoliko se radi o registracijskoj oznaci iz jedne od država potpisnica Londonskog sporazuma provjera se može zatražiti direktno od Ureda države čiju registraciju vozilo štetnika nosi ili preko Hrvatskog ureda za osiguranje.

Po dobivanju podataka o osiguranju potrebno je zatražiti potvrdu pokrića. Ovdje valja naglasiti da ukoliko je oštećeni osiguranik društva koje obrađuje predmet treba zatražiti posebno odobrenje za obradu predmeta uz obavijest da se radi o vlastitom osiguraniku. Odnosno, takav predmet treba, zbog mogućeg prigovora kolizije interesa, dostaviti Hrvatskom uredu za osiguranje koji će odrediti obrađivača.

Gore navedeni postupak detaljno je s rokovima propisan Pravilnikom o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta, u čl. 6. od 1-5.

LIKVIDACIJA I ISPLATA ŠTETE

- Nakon izvršenog kompletiranja spisa štete slijedi likvidacija te isplata oštećenom.
- Likvidacija štete strane odgovornosti obavlja se u skladu sa postojećom praksom u rješavanju šteta u mirnom postupku u Republici Hrvatskoj i ne bi smjelo biti razlike u visini naknade. Kad se šteta likvidira, oštećeni potpisuje Izjavu o namirenju odnosno Nagodbu (po potrebi i Klauzulu o povratu) nakon čega slijedi isplata te istog dana faktura stranom društvu.

FAKTURIRANJE I NAPLATA ISPLAĆENOG IZNOSA

Fakturiranje i naplata isplaćenog iznosa regulirana je čl. 11. Londonskog sporazuma.

- uz fakturu stranom društvu potrebno je (Pravilnik o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta) dostaviti dokaz o isplati oštećenom;
- najnužniju dokumentaciju o osnovanosti i visini zahtjeva te kratko obrazloženje;
- ukoliko strano društvo ne isplati fakturirani iznos u Sporazumom predviđenom roku (60 dana) potrebno je urgirati naplatu / tražiti obrazloženje neplaćanja) i to višekratno tijekom 210 dana (Odluka Komisije za međunarodne štete). Ukoliko ni tada strano društvo ne bi reagiralo potrebno je izvijestiti Hrvatski ured za osiguranje koji će tada uključiti strani nacionalni ured i tražiti intervenciju odnosno refundaciju dugovanog iznosa. Ukoliko ni to ne bi osiguralo naplatu predmet se ustupa Hrvatskom uredu za osiguranje za Komisiju za međunarodne štete koja će odlučiti o daljnjem postupku.

PRIJAVA, KOMPLETIRANJE I OBRADA ŠTETA DOMAĆE ODGOVORNOSTI

Štete domaće odgovornosti su štete koje je skrivio osiguranik domaćeg društva za osiguranje, a oštećeno je vozilo strane registracijske oznake ili strana fizička ili pravna osoba.

Štete domaće odgovornosti dijele se na dvije vrste:

- A) Štete nastale u inozemstvu
- B) Štete nastale u Republici Hrvatskoj

A) ŠTETE NASTALE U INOZEMSTVU

Za štete nastale u inozemstvu pasivno legitimiran za obradu je nacionalni Ured zemlje nastanka štete, koji može štetu obraditi ili ovlastiti nekog od svojih članova za obradu pazeći na koliziju interesa, odnosno poštujući potpisane korespondentne ugovore, ukoliko takvi postoje, između našeg člana koji je u obvezi i nekog od njihovih. Ovlašteni član (odnosno korespondent) obraditi će i isplatiti štetu prema nacionalnom pravu i osigurateljnoj praksi zemlje nastanka u ime i za račun našeg člana maksimalno štiteći njegove interese. Nakon isplate zatražiti će refundaciju isplaćenog iznosa i pripadajuće mu obrađivačke pristojbe, koju naš član u obvezi mora što je brže moguće isplatiti (odnosno u roku propisanom Londonskim sporazumom i MGA-om). Ukoliko naš član ne bi na vrijeme izvršio svoju obvezu Hrvatski ured za osiguranje na traženje inozemnog ureda preuzima tu obvezu na teret sredstava Garancijskog fonda i postupka sukladno Pravilima o korištenju istih. Kompletni postupak likvidacije takvih šteta propisan je u Pravilniku o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta čl. 4. b. st. 1. - 4. te čl. 5.

B) ŠTETE DOMAĆE ODGOVORNOSTI NASTALE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Za štete domaće odgovornosti nastale na području Republike Hrvatske pasivno legitimiran za obradu je osiguratelj štetnika, prema tome, nacionalni Uredi država čije registracijske pločice vozila sudionici prometne nezgode nose, nemaju direktnog utjecaja na tijek obrade šteta (jedino ukoliko je potpisan Sporazum o zaštiti posjetitelja, Ured države iz koje je vozilo oštećenog može tražiti intervenciju Hrvatskog ureda za osiguranje prema članu osiguravatelju štetnika).

Prijava štete domaće odgovornosti nastale na području Republike Hrvatske može se izvršiti:

- direktno, u društvu osiguravatelju štetnika;
 - poštom, društvu osiguravatelju štetnika;
 - poštom, Hrvatskom uredu za osiguranje (ukoliko se ne zna osiguravatelj).
-
- Kod direktne prijave u društvu treba postupiti sukladno Pravilniku o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta čl. 4. a) ad 1-5.
 - Prijava poštom podrazumijeva da je procjena izvršena u državi registracije vozila oštećenog, koje troškove treba priznati, osim u slučaju bagatelnih šteta (do 500 EURA). Sve ostalo kao u prethodnom slučaju.
 - Prijava Hrvatskom uredu za osiguranje - čest je slučaj, posebno kada oštećeni nema saznanja o osiguravatelju štetnika. Hrvatski ured za osiguranje u tom slučaju utvrdi osiguranje te prosljedi predmet na daljnju obradu uz obavijest oštećenom. Daljnji postupak je kao što je već prije opisano.

Kompletiranje spisa štete potrebno je provesti što je moguće prije kako bi mogla uslijediti brza likvidacija. Ovdje je važno naglasiti da se kod totalnih šteta te umanjene vrijednosti vozila trebaju koristiti normativi države registracije vozila oštećenog. Ukoliko je vozilo za popravak, troškovi se mogu priznati po predračunu ovlaštenog servisa odnosno procjeni. U svakom slučaju, troškovi popravka moraju se priznati prema normativima važećim u državi registracije vozila oštećenog (naša okružnica br. 72/2001 od 20.11.2001. godine) osim u slučaju da oštećeni izvrši popravak u Republici Hrvatskoj. Svi ostali detalji likvidacije štete

domaće odgovornosti razrađeni su u Pravilniku o jedinstvenom postupku pri obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta.

USLUŽNE ŠTETE

Društva za osiguranje dužna su na poziv stranih društava ili Ureda pružati usluge glede opisa štete na vozilu, fotografiranja vozila, pribave policijskog zapisnika i slično. Takve usluge treba pružati brzo i korektno. Trošak treba zaračunati u paušalnom iznosu minimalno 25 EURA + eventualni dodatni troškovi (kilometraža, prijevozi i slično).

Isto tako su društva dužna pružati i posebne usluge (najčešće svojim korespondentima) i to - kaskousluge, organizaciju transporta vozila, preuzimanje troškova noćenja, plaćanja putnih karata i slično.

ZAKLJUČAK

Prve međunarodne štete prijavljene su Hrvatskom uredu ili njegovim članovima prije 10 godina. U tom razdoblju nastale su mnoge promjene. Kao prvo, višestruko je povećan promet stranih vozila na cestama Republike Hrvatske pa time i broj šteta.

U postupku obrade međunarodnih šteta bili smo svjedoci velikih i stalnih promjena.

- Počeli smo potpisom Londonskog sporazuma i pristupom u Sustav zelene karte.
- Nakon toga smo sklopili dopunske sporazume o priznavanju registracijske pločice kao dokaza osiguranja sa susjednim državama.

Korektnom i brzom obradom šteta kao i redovitim izvršavanjem preuzetih obveza stekli smo ugled u Europi što je rezultiralo našim prijemom u članstvo MGA Sustava, te smo se na taj način u osiguranju od automobilske odgovornosti priključili Europskoj Zajednici.

Ovime je Hrvatski ured za osiguranje preuzeo obvezu očuvanja stečenog ugleda hrvatskih osiguravatelja kao i stalnog poboljšanja i ubrzanja naknade štete žrtvama u prometu. Time dajemo veliki doprinos stjecanju ugleda Hrvatske države, jer su turizam i promet osnov gospodarskog razvitka. To znači stalno povećanje broja stranih vozila na našim cestama, a time i broja šteta od automobilske odgovornosti.

U tom dijelu Hrvatski ured za osiguranje i hrvatski osiguravatelji moraju dati svoj maksimalni doprinos brzinom i kvalitetom obrade međunarodnih šteta u očuvanju (odnosno povećanju) stečenog ugleda.

Berislav Matijević

**PRIZNANJE I OVRŠNOST ODLUKA INOZEMNIH SUDOVA
S POSEBNIM OSVRTOM NA SUDSKE ODLUKE SFRJ - SRJ**

Priznanje i ovršnost odluka inozemnih sudova
s posebnim osvrtom na sudske odluke SFRJ - SRJ

1. UVOD

Institut davanja egzekvatur¹ ili postupak delibacije² sudskih odluka inozemnih sudova, iako nije novijeg datuma³, još uvijek i permanentno predstavlja predmet znanstvenog i stručnog istraživanja pravnika, posebice onih koji se bave međunarodnim privatnim pravom.

Pitanje treba li, i uz koje pretpostavke, djelovati sudska odluka i izvan područja države čiji ju je sud donio uvijek je aktualno, ovo osobito, jer u modernim globalizacijskim trendovima, koji ne poznaju (i ne priznaju) državne granice, eksteritorijalno djelovanje sudskih odluka predstavlja jedan od bitnih čimbenika u procesu međunarodne razmjene ljudi, dobara i usluga, odnosno predstavlja osnovu supranacionalne pravne sigurnosti, gdje se državna sudbena suverenost zapravo javlja kao jedan od ograničavajućih faktora koji djeluju na danas sveprisutne integracijske procese.⁴

Kada dolazi do primjene ovog instituta ?

Sporne pravne situacije u međunarodnom privatnom pravu klasificiraju se:

- na one koje se tiču ratio personae: kada se odnose na subjekte prava i njihov pravni položaj (npr. pravni položaj stranaca),
- na one koje se tiču ratio materiae: kada predmet pravnog odnosa upućuje na inozemstvo (npr. prometna nezgoda u inozemstvu), i
- na one koje se tiču ratio legis: kada se radi o vršenju prava i pravnim sankcijama (npr. sukob zakona i procesni propisi za rješavanje tih situacija).

* Croatia osiguranje d.d. Filijala Rijeka, direktor Službe za procjenu i likvidaciju šteta

¹ naziv egzekvatura svoje porijeklo vuče iz latinske riječi *exequatur* - neka bude izvršeno, a tim se nazivom koristi francuska pravna teorija i praksa,

² naziv delibacioni postupak svoje porijeklo vuče iz latinske riječi *delibare* - okusiti a tim se nazivom koristi talijansko pravo - *giudizio di delibazione*,

³ na prve sigurne dokaze o priznavanju sudskih odluka nailazimo još početkom XVII. stoljeća i to u Engleskoj, isto tako, nije nepoznato da je francuski kralj Louis XIII. izdao je 1629. godine jednu naredbu, poznatu i kao Code Michaut, čiji se član 121. odnosio upravo na priznavanje inozemnih odluka,

⁴ osim navedenog, razlozi koji se najčešće u literaturi iznose *in favorem* priznavanja inozemnih sudskih odluka su i:

- zaštita prava stečenih u inozemstvu,
- procesna ekonomičnost, te
- izbjegavanje udvostručavanja sudskih postupaka u istoj pravnoj stvari.

Koja su najučestalija rješenja?

To se pitanje u međunarodnom privatnom pravu rješava na više načina:

- kolizijskim pravilima o materijalnom pravu, koja određuju koje će se od više različitih materijalnih prava primijeniti na pravnu situaciju koja ima veze s pravima više država,⁵
- supstancijalnim procesnim pravom, koje daje "izravno zakonodavno rješenje"⁶, te
- međunarodnim aktima⁷.

Kako je to pitanje riješeno u Republici Hrvatskoj?

Republika Hrvatska je, preuzimanjem kao republičkog zakona, od bivše SFRJ, preuzela Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (dalje ZRSZ)⁸.

"Ovaj zakon sadrži pravila o određivanju mjerodavnog prava za statusne, obiteljske i imovinske odnose s međunarodnim elementom.

Ovaj zakon sadrži i pravila o nadležnosti sudova i drugih organa RH za raspravljavanje odnosa iz stavka 1. ovog članka, pravila postupka i pravila za priznanje i izvršenje (ovrhu) stranih sudskih i arbitražnih odluka."⁹

Iako ZRSZ predstavlja najznačajniji (unutarnji) izvor međunarodnog privatnog i procesnog prava u RH:

"Odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na odnose koji su regulirani drugim republičkim zakonom¹⁰ ili međunarodnim ugovorima¹¹."¹²

Strukturno ZRSZ sastoji se od šest poglavlja:

I - osnovne odredbe (čl.1. - 13.), kojima se regulira polje primjene zakona, popunjavanje pravnih praznina, hijerarhija izvora, javni poredak, prijeverno zaobilaženje prava, renvoi, valjanost pravnog posla i pravne radnje, zastara, kvalifikacija pojmova, unutrašnji sukob zakona, status bipartida, status apatrida i utvrđivanje sadržaja stranog prava;

II - odredbe o mjerodavnom pravu (čl.14. - 45.), kojima se tzv. kolizijskim pravilima ili poveznicama, na posredan način utvrđuje materijalno pravo mjerodavno za konačno rješavanje pravne situacije s inozemnim elementom (npr. proglašenje nestale osobe umrlom, dokazivanje smrti, stvarna prava, ugovorni odnosi, izvanugovorna odgovornost za štetu, nasljeđivanje, obiteljski odnosi, itd.);

III - odredbe o međunarodnoj nadležnosti i postupku (čl.46. - 85.), kojima se regulira međunarodna nadležnost organa u RH i (neka) procesna pravila (npr. opća međunarodna

⁵ K. SAJKO, popis literature br. 11.

⁶ N. KATIČIĆ, popis literature br. 10.

⁷ dvostranim, višestranim međunarodnim ugovorima, međunarodnima konvencijama itd.

⁸ Sl. list SFRJ br.43/80 i 72/82, te NN br.53/91. (Napomena: autor u radu koristi se redakcijski pročišćenim tekstom iz knjige K. SAJKO i dr., vidi popis literature br. 12.)

⁹ ZRSZ čl.1.

¹⁰ tako pravila međunarodnog prava sadržavaju i: Zakon o mjenici (NN 74/94), Zakon o čeku (NN74/94), Pomorski zakonik (NN 17/94-43/96), Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnoj plovidbi (NN 132/98), Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96-22/00), Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja (NN 48/95-89/98), Zakon o kretanju i boravku stranaca (NN 53/91-29/94), Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93-34/99), Zakon o parničnom postupku (NN 53/91-112/99), Stečajni zakon (NN46/96-129/00) ...

¹¹ o međunarodnim ugovorima biti će više riječi u nastavku ovog rada

¹² ZRSZ čl.3.

nadležnost suda RH u parničnom postupku, prorogacija međunarodne nadležnosti, posebna međunarodna nadležnost za obveznopravne sporove, litispendencija, tzv. siromaško pravo; itd.),

IV - priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka (čl.86. - 101.),¹³

V - posebne odredbe (čl.102. - 106.), kojima se reguliraju diplomatsko konzularna ovlaštenja vezana uz zaključenje braka, starateljstvo, sastavljanje oporuka, ovjeru potpisa, rukopisa i preslika itd.

VI - prijelazne i završne odredbe (čl.107.), kojima se regulira vremensko razgraničenje vezano uz primjenu ZRSZ-a.¹⁴

Kako primjena ZRSZ-a izgleda u praksi?

RJEŠENJE

Općinski sud u Z., po sucu toga suda A.B. kao sucu pojedincu, u ovršnom postupku predlagatelja M. T., N. T. i I. T. svi iz G. V. broj 40., svi zastupani po punomoćnici D.K., odvjetnici iz Z i protustranke "C" osiguranje d.d. Z., radi priznanja odluke stranog suda, dana 27. listopada 1999. godine

r j e š i o j e

priznaje se pravovaljanom odlukom presuda Temelnog suda u C., Republika Slovenija, poslovni broj P-43/92 od 9. studenog 1993. godine, kojom je tuženica "C" osiguranje d.d. Z., dužna platiti tužiteljima

o b r a z l o ž e n j e

Predlagatelji su kod ovog suda podnijeli prijedlog za priznanje strane sudske odluke radi naknade štete.

U tijeku postupka izvršen je uvid u presudu stranog suda i ovlaštenu prijevod iste, te je utvrđeno da je prijedlog za priznanje iste u cijelosti osnovan.

Uvidom u presudu stranog suda utvrđeno je da je ista pravomoćna, te da je na temelju iste tuženiku naloženo platiti tužiteljima iznose kako to stoji I u izreci ovog rješenja.

Isto tako utvrđeno je da je strani sud bio nadležan postupati u toj pravnoj stvari, da u tom sporu ne postoji isključiva nadležnost suda ili kojeg drugog organa u RH.

Obzirom da ne postoje okolnosti koje bi bile u suprotnosti sa Ustavom RH i utvrđenim osnovama državnog uređenja to su u cijelosti ispunjeni uvjeti iz čl. 87. - 92. ZRSZ-a, pa je prijedlog predlagatelja prihvaćen.

Valja reći bez obzira što se tuženi nije očitovao na prijedlog, da u postupku priznanja strane sudske odluke, sud nije ovlašten kontrolirati njenu pravilnost, niti intervenirati u pogledu odluke o visini dosuđenog iznosa, nego se mora ograničiti na ispitivanje je su li ispunjene zakonom propisane pretpostavke za priznanje a koje činjenice proizlaze iz obrazloženja.

Iz navedenih razloga odlučeno je kao u izreci ovog rješenja.¹⁵

¹³ predstavlja *saedes materiae* ovog rada i biti će više riječi u njegovu nastavku

¹⁴ pročišćeni tekst ZRSZ-a moguće je pronaći i na web adresi Hrvatske gospodarske komore: www.hgk.hr/komora/sud/zrsz.htm

¹⁵ Općinski sud u Zagrebu Ipl-2683/94 od 27.10.1999.

2. OPSEG ISPITIVANJA INOZEMNE SUDSKE ODLUKE

Da li se učinci domaćih sudskih odluka priznaju automatski i u inozemstvu, tj. djeluju li one eksteritorijalno ?

Odgovor je negativan, iz načela suverenosti svake države proizlazi njeno pravo da na svom području vrši isključivu sudbenost, stoga, inozemna sudska odluka može proizvoditi učinke u toj državi samo ako joj ona to dozvoli.

To dopuštenje ili spremnost pojedine države - države priznanja, da prizna drugoj državi - državi odluke, da na njezinu području djeluje inozemna sudska odluka, u pravilu je samo "načelna", jer se ista u praksi uvjetuje ispunjenjem određenih pretpostavaka, koje se utvrđuju u posebnom formalnom postupku¹⁶ koji se pokreće i vodi sa ciljem da se priznaju učinci inozemne sudske odluke.¹⁷

Postupak za priznanje učinaka inozemnih odluka nije u svim državama jednako uređen, klasifikacija razlika zavisi od toga kojoj će se okolnosti dati dominantan značaj, tako imamo:

- sistem neograničene kontrole, po kojemu se u državi priznanja ne ispituje samo da li su ispunjene pretpostavke za priznanje inozemne sudske odluke, već se sama odluka ispituje u formalnom i materijalnom smislu,
- sistem revizije iz osnove, vrlo sličan sistemu neograničene kontrole, ali kod kojega se sama inozemna sudska odluka može i izmijeniti u njenom dispozitivnom dijelu, ukoliko sud priznanja smatra da se ista temelji na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju ili na pogrešnoj primjeni zakona,
- sistem ograničene kontrole, po kojemu se inozemne sudske odluke samo formalno ispituju u državi priznanja, ispituje se samo da li su ispunjene pretpostavke za priznanje učinaka inozemne sudske odluke a bez ispitivanja merituma,
- sistem međunarodnih konvencija, po kojemu se učinci inozemne sudske odluke priznaju samo ako je to predviđenom međunarodnom konvencijom ili internim propisima države priznanja.¹⁸

Kako je to riješio ZRSZ?

ZRSZ prihvatio je sistem ograničene kontrole, propisujući taksativno pretpostavke koje moraju biti, kumulativno¹⁹, u pozitivnom odnosno negativnom smislu, ispunjene da bi se inozemna sudska odluka priznala.²⁰

¹⁶ koji može biti onaj redovni sudski (izvanparnični, parnični ili ovršni), a ispunjenje traženih pretpostavaka može se utvrđivati i u postupku koji teče u nekoj drugoj stvari, u kojoj se priznanje učinaka inozemne sudske odluke javlja kao predhodno pitanje,

¹⁷ učinci inozemnih sudskih odluka katkada se mogu priznati i bez posebnog ispitivanja, tako i Haška konvencija o sudskoj nadležnosti i izvršenju odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, u čl. 26. dozvoljava priznanje učinaka inozemnih odluka bez ispitivanja,

¹⁸ postoji znatan broj sistema priznanja inozemnih sudskih odluka, kako samih sistema tako i njihovih podvarijanta ili kombinacija, stoga smo se u njihovu iznošenju ograničili na navođenje samo onih koje smatramo relevantnim za razumijevanje ovog rada,

¹⁹ Đ. VUKOVIĆ, vidi popis literature br. 17.

²⁰ Vidi ZRSZ čl. 101. st.2 a u vezi čl. 86. - 100.

3. PRETPOSTAVKE ZA PRIZNANJE ODLUKE INOZEMNOG SUDA

3.1. PREDMET PRIZNANJA - ODLUKA INOZEMNOG SUDA

Propisi niti jedne države, pa tako ni ZRSZ, ne sadrže odredbe kojima bi se definiralo koja se sudska odluka ima smatrati inozemnom a koja domaćom - tuzemnom.

Rješenje ovog problema nalazimo u tzv. personalnom kriteriju koji ima u vidu pripadnost suda odluke (ili nekog drugog organa) državi odluke.²¹

Tako se smatra inozemnom sudskom odlukom svaka sudska odluka koja nije donesena u ime države u kojoj se traži njezino priznanje nego u ime neke inozemne vlasti, neovisno gdje se nalazi sjedište organa o čijoj se odluci radi.²²

Kada je utvrđeno da se radi o inozemnoj sudskoj odluci, naredno pitanje koje se nameće, je: u kojoj pravnoj stvari je ista donesena?

Priznaju se i ovršuju inozemne sudske odluke donesene kako u kaznenim²³ tako i u građanskopravnim stvarima.

“Širina” pojma građanskopravna stvar, razlikuje se od propisa do propisa, neki propisi pod građanskopravnom stvari razumijevaju samo imovinskopravne stvari, drugi samo statusnopravne ili obiteljskopravne stvari itd.

ZRSZ pod građanskopravnom stvari razumijeva statusne, obiteljske, imovinske i druge materijalnopravne stvari²⁴.

Naredno pitanje koje se javlja vezano je uz činjenicu da u građanskopravnim stvarima odluke mogu donositi i drugi organi²⁵, ako su na to ovlašteni, pa se stoga postavlja pitanje po kojem pravu treba utvrđivati pojam odluke i suda?

Teorija je zauzela stav da je to **pravo države odluke**²⁶, što još uvijek ne znači da država priznanja mora takve odluke i priznavati, već je ista slobodna da samostalno propisuje kriterije pod kojima će se utvrditi krug inozemnih odluka čije priznanje dolazi u obzir.

To čini i ZRSZ: “Strana sudska odluka izjednačuje se s odlukom suda RH i ima pravni učinak u RH samo ako je prizna sud RH. Stranom sudskom odlukom smatra se i sudska nagodba kao i odluka drugog organa koja je u državi u kojoj je donesena izjednačena sa sudskom odlukom odnosno sudskom nagodbom.”²⁷

²¹ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

²² I. GRBIN, popis literature br. 9.

²³ razmatranje priznavanja i ovršivosti inozemnih sudskih odluka donesenih u kaznenim stvarima prelazi okvire ovog rada, ali navodimo da se postupci priznavanja i ovršivosti inozemnih sudskih odluka donesenih u kaznenim stvarima, sve više uređuju odgovarajućim konvencijama i međunarodnim ugovorima, tako npr. RH je zaključila sa Republikom Slovenijom Ugovor o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima (NN, MU 3/1994)

²⁴ ZRSZ čl.1. st.1.

²⁵ npr. oni porezni, carinski itd., a isto tako postoje u državama različiti sudovi (nedržavni kao npr. crkveni)

²⁶ I. GRBIN, popis literature br. 8.

²⁷ ZRSZ čl.86.

Iz sudske prakse:

“Stranim se sudskim odlukama smatraju i odluke drugih organa ako su u državi gdje su donesene izjednačene sa sudskim odlukama i sudskim nagodbama”²⁸

“Predmet priznanja može biti i javna isprava sastavljena pred javnim bilježnikom u SR Njemačkoj jer ima status izvršnog naslova koji se izjednačava sa sudskom odlukom”²⁹

“Predmet priznanja može biti i notarska listina sačinjena u SR Njemačkoj. Za njeno priznanje nije potrebna potvrda o pravomoćnosti jer ima status izvršnog naslova koji se izjednačava sa sudskom odlukom”³⁰

3.2. PRIZNATA NADLEŽNOST

Pravilima o sudskoj nadležnosti³¹, razgraničuje se, kada su u pitanju pravni odnosi sa elementom inozemnosti, djelokrug domaćih sudova od djelokruga inozemnih sudova³². Ta se pravila nazivaju norme o međunarodnoj nadležnosti ili sudbenosti.³³

Ukoliko zakonodavstvo neke države ne sadrži pravila o međunarodnoj nadležnosti, tada valja primijeniti pravila dotične države o internoj (stvarnoj) nadležnosti domaćih sudova.³⁴

Kada država priznanja, po (svojim) pravilima o priznavanju međunarodne nadležnosti, zaključi da je država odluke opravdano povjerila svom sudu odlučivanje o nekom sporu, ona će tu nadležnost priznati³⁵, te u tom slučaju govorimo o priznatoj nadležnosti³⁶.

Poznata su dva sistema po kojima se klasificira priznanje nadležnosti:

- pozitivni sistem: do priznanja nadležnosti dolazi samo kada na to ukazuju kriteriji koji je postavila država priznanja,
- negativni: do priznanja nadležnosti dolazi uvijek, osim ako priznanje nije izričito isključeno pravilima države priznanja.

Negativni sistem je prihvatio i ZRSZ:

“Strana sudska odluka neće se priznati ako u toj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa RH”³⁷, a “isključiva nadležnost suda RH postoji kada je to ZRSZ ili drugim zakonom RH izričito određena”.³⁸

²⁸ VSH, Gž-219/79 od 20.02.1979.

²⁹ VSH, Gž-25/89 od 30.01.1990.

³⁰ VSRH, Gž-4/91 od 14.05.1991.

³¹ nadležnost se definira kao djelokrug poslova određenog organa (objektivna), ili kao pravo i dužnost određenog suda da postupa u određenoj pravnoj stvari ili da poduzme samo određenu radnju (subjektivna),

³² S. TRIVA - V. BELAJEC - M. DIKA, vidi popis literature br. 14.

³³ B. EISNER, vidi popis literature br. 7.

³⁴ B. EISNER, op. cit., p.l. br.7.

³⁵ bitno je razlikovati priznanje inozemne nadležnosti od priznanja inozemne odluke, jer priznanje inozemne nadležnosti predstavlja samo jednu od pretpostavaka koje moraju biti ispunjene u postupku priznavanja inozemne sudske odluke, a da bi ista bila priznata,

³⁶ I. GRBIN, op.cit, p.l. br.8.

³⁷ ZRSZ čl.89. st.1.

³⁸ ZRSZ čl.47.

U koje vrijeme mora postojati priznata nadležnost?

Ako polazimo od stajališta da priznata odluka u pravilu djeluje *ex tunc*, onda je logično da i priznata nadležnost mora postojati u vrijeme donošenja inozemne odluke³⁹.

Da li sud priznanja mora priznatu nadležnost preispitivati po službenoj dužnosti ?

U teoriji ne postoje ujednačena mišljenja, neki autori smatraju da se ista treba presumirati⁴⁰, mišljenja smo, a polazeći od shvaćanja da se radi o procesnoj pretpostavki na koju sudovi paze *ex offio*, a koja može dovesti i do apsolutne nenadležnosti, da priznatu nadležnost treba preispitivati po službenoj dužnosti⁴¹.

Iz sudske prakse:

“Ako ne postoji isključiva nadležnost suda ili drugog domaćeg organa, strane će se odluke priznati bez obzira na to postoji li nadležnost stranog suda, bilo po propisima države kojoj taj sud pripada bilo po domaćim propisima o nadležnosti”⁴²

“Ne može se priznati i izvršiti presuda koju su donijeli sudovi NR Bugarske u stvari dodjele djeteta prilikom razvoda braka, ako su i dijete i tužena majka državljani SFRJ i imaju prebivalište u SFRJ”⁴³

3.3. UZAJAMNOST

Uzajamnost ili reciprocitet predstavlja jednu od pretpostavaka koje moraju biti ispunjene u postupku priznavanja inozemnih sudskih odluka, konkretnije, između države odluke i države priznanja mora postojati uzajamnost u priznavanju sudskih odluka.

Uzajamnost se javlja u više oblika, ovisno o načinu nastanka ili ovisno o pravnom sadržaju.⁴⁴

Ovisno o načinu nastanka uzajamnost možemo podijeliti na:

- diplomatsku: kada se ista temelji na tzv. diplomatskom reciprocitetu - zajamčenosti međunarodnim ugovorima ili izjavama odnosnih vlada,⁴⁵
- zakonsku: kada se ista temelji na zahtjevu države priznanja da postojanje uzajamnosti proizlazi iz zakonskih propisa države odluke,⁴⁶
- faktična: koja se temelji na činjenici da se sudske odluke države priznanja stvarno priznavaju i u državi odluke, tj. nije potrebno da se uzajamnost temelji na međunarodnim

³⁹ tako mišljenje i I. Grbin, op.cit., p.l. br.8., ali postoje i drugačija Đ.Vuković, op.cit., p.l. br.17., smatra da međunarodna nadležnost ovisi o mjerodavnom pravu po kojemu se prosuđuje priznata nadležnost, ako je mjerodavno pravo države priznanja, odlučno je vrijeme odlučivanja o priznanju inozemne sudske odluke

⁴⁰ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

⁴¹ tako i M. DIKA-G. KNEŽEVIĆ-S. STOJANOVIĆ, popis literature br. 4.

⁴² VSH, Gž-11/84 od 16.02.1984.

⁴³ VSM, Gž-8/86 od 25.10.1986.

⁴⁴ ne postoji neka jedinstvena sistematizacija podjela uzajamnosti, tako Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br. 17., uzajamnost dijeli na formalnu, faktičnu i elastičnu, B. EISNER, op.cit., p.l. br. 7., uzajamnost dijeli na formalnu i materijalnu i tzv. *prava rezervirana za inozemne građane*, mi smo se u ovom radu poslužili kriterijima raspodjele koje koristi I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁴⁵ B. EISNER, popis literature br. 6.

⁴⁶ I. GRBIN, op. cit., p.l. br. 8.

ugovorima, vladinim izjavama ili zakonima, nego je dovoljno da se u nekoj državi odluke, odluke države priznanja stvarno priznaju;⁴⁷ faktičnost mora se odnositi na podudarnost pravnih područja⁴⁸ (tj. ne postoji faktičnost ako sudovi jedne (prve) države priznaju sudske odluke druge države s područja odštetnog prava, a sudovi te (druge) države priznaju sudske odluke (prve) države s područja obiteljskog prava).

Ovisno o pravnom sadržaju uzajamnost možemo podijeliti na:

- formalnu: temelji se na činjenici da jedna država postupa sa inozemnim građanima jednako kao i sa svojim (domaćim) građanima⁴⁹, neovisno o opsegu tih prava koja njezini građani uživaju u inozemnoj državi,
- materijalnu: koja se temelji na činjenici da jedna država priznaje inozemnom građanu izvjesna prava samo onda ako njegova država priznaje ta ista prava državljanima države priznanja⁵⁰, i na
- ugovaranje tzv. klauzule najvećeg povlaštenja: klauzulom najvećeg povlaštenja jedna se država u pogledu izvjesnih prava obvezuje drugoj državi da će njezinim državljanima jamčiti jednak položaj kao i onaj trećoj državi kojoj su ta prava priznata⁵¹.

"Strana sudska odluka neće se priznati ako ne postoji uzajamnost."⁵²

Kako je samo ispitivanje uzajamnosti ili njezino dokazivanje u praksi vrlo teško izvedivo, ZRSZ je propisao i jednu "olakotnu" okolnost: "**Postojanje uzajamnosti što se tiče priznanja strane sudske odluke pretpostavlja se dok se ne dokaže suprotno**, a ako se sumnja u postojanje te uzajamnosti objašnjenje daje Ministarstvo pravosuđa RH"⁵³, smanjujući na taj način znatno razloge⁵⁴ za odbijanje priznavanja inozemnih sudskih odluka uslijed nepostojanja ili preciznije nepriznavanja uzajamnosti. Međutim, ZRSZ nije "definirao" kakvu uzajamnost, već je to prepušteno teoriji i sudskoj praksi. Uzajamnost u smislu ZRSZa mora biti materijalna i faktična.⁵⁵

Iz sudske prakse:

"Za utvrđenje postojanja uzajamnosti kao jedne od pretpostavki koje se traže u postupku priznavanja odluke stranog suda dovoljno je postojanje faktične uzajamnosti između države priznanja i države odluke"⁵⁶

"Za priznanje strane odluke ne traži se formalna uzajamnost, već je dovoljno i postojanje faktičke uzajamnosti"⁵⁷

⁴⁷ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁴⁸ S. DIMITRIJEVIĆ, popis literature br. 3.

⁴⁹ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁵⁰ B. EISNER, op.cit., p.l. br. 7.

⁵¹ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁵² ZRSZ čl.92.st.1.

⁵³ ZRSZ čl.92.st.3.

⁵⁴ kao što su npr. tvrdokorna nepriznavanja nekih država, razlike po sadržaju prava, poteškoće u ispitivanju i provjeravanju sudske prakse (kod faktičke uzajamnosti) i sl., a mišljenja smo da među ove razloge možemo svrstati i ispitivanje suda priznanja, po službenoj dužnosti, da li postoji ili ne postoji uzajamnost,

⁵⁵ M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, op.cit. p.l. br. 4.

⁵⁶ VSH, Gž-2775/75 od 13.11.1975

⁵⁷ VSH, Gž-3948/76 od 3.11.1976.

“Postojanje uzajamnosti u pogledu strane sudske odluke pretpostavlja se dok se suprotno ne dokaže, ako nema podataka u sudskoj praksi o postojanju uzajamnosti u priznanju, mora se prihvatiti zaključak da uzajamnost postoji jer nije dokazano suprotno”⁵⁸

U koje vrijeme mora postojati uzajamnost?

Kako se postupak priznavanja provodi u vrijeme kada sud države priznanja odlučuje o priznanju inozemne sudske odluke⁵⁹, prosuđivanje uzajamnosti po vremenu donošenja inozemne sudske bilo bi protivno samoj svrsi uzajamnosti tj. njenom djelovanju pro futuro⁶⁰. **Uzajamnost mora postojati u vrijeme kad sud države priznanja odlučuje o priznanju inozemne sudske odluke.**⁶¹

3.4. JAVNI POREDAK

Izgradnja pravnog sustava pojedine države vrši se pod utjecajem različitih čimbenika: povijesnih, ekonomskih, socijalno-političkih, kulturoloških i dr. Rezultat takve izgradnje je i raznolikost pravnih sustava. Ali, usprkos toj raznolikosti, u zakonodavstvima mnogih država, ustalilo se jedno opće pravilo koje veli: **u nekim se slučajevima, unatoč kolizionim normama koje upućuju na primjenu inozemnog prava, to pravo neće primijeniti, i obrnuto, da će se u nekim slučajevima primijeniti domaće pravo, iako bi po kolizionim normama trebalo primijeniti inozemno pravo**⁶². Riječ je o institutu poznatom kao javni poredak⁶³.

Iako pravna znanost odavno⁶⁴ pokazuje veliki interes za ovaj institut, osobito kod primjene inozemnog prava, ne postoji njegova jasna definicija, upravo zbog gore navedenih raznolikih čimbenika na kojima se isti temelji. Jasno je jedino da se pod njim podrazumijevaju osnovna načela prava i morala koja vrijede u nekoj državi, koja ona smatra nepovredivim⁶⁵.

Kako se radi o pravnom standardu, ili standardno apstraktnoj definiciji jednog pojma, on uvijek ostavlja dovoljno prostora stvaranju pravne nesigurnosti uslijed njegove relativizacije⁶⁶.

Bitno je stoga istaknuti da se javni poredak odnosi na procesnopravna i materijalnopravna pitanja.

⁵⁸ SS, GRS-14/85 od 14.11.1985.

⁵⁹ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br. 17.

⁶⁰ ne bi bilo logično da sud priznanja odbija dati priznanje zato što država odluke u prošlosti nije priznavala odluke države priznanja a u trenutku priznanja ih priznaje ili obrnuto,

⁶¹ I. GRBIN, op.cit., p.l. 8. i 9., tako i Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

⁶² B. EISNER, op.cit., p.l. br.7.

⁶³ franc. *ordre public*, tal. *ordine pubblico*, njem. *Öffentliche Ordnung*, engl. *public policy*

⁶⁴ počevši od postglosatora Hubera, preko Savigny-a, Mancinia, pa sve do Kegela, Ehrenzweig-a i drugih velikih pravnih teoretičara i mislioca.

⁶⁵ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁶⁶ tako je u teoriji istaknuto da je pozivanje na javni poredak vrlo prikladno sredstvo za sprovođenje političkih volja, samim time i kao sredstvo pogodno za odbijanje priznanja inozemnih sudskih odluka.

O procesnopravnim povredama javnog poretka govorimo kada su u inozemnom postupku temeljna načela procesa narušena u tolikoj mjeri da ih država priznanja otklanja kao neprihvatljivima.

O materijalnopravnim povredama javnog poretka govorimo kada inozemna sudska odluka treba proizvesti u državi priznanja takve posljedice koje su u njoj zabranjene, ili su protivne njenom javnom poretku (državnom uređenju).

U oba slučaja mora se raditi o osobito teškim⁶⁷ ili "očitim"⁶⁸ povredama javnog poretka.

I ZRSZ predviđa javni poredak kao jednu od pretpostavaka koja mora biti ispunjena da bi se inozemna sudska odluka mogla priznati, i to njenim negativnim navođenjem:

"strana sudska odluka neće se priznati ako je u suprotnosti sa Ustavom RH utvrđenim osnovama državnog uređenja."⁶⁹

Da li je inozemna sudska odluka, koju valja priznati, protivna javnom poretku, sud države priznanja mora utvrđivati po službenoj dužnosti u trenutku odlučivanja o priznanju.⁷⁰

3.5. PRIMJENA SUPSTANCIJALNOG PRAVA

Kako bi što više smanjile opasnost od priznavanja inozemnih sudskih odluka koje ne odgovaraju njihovoj poimanju pravednosti, države priznanja uvele su još jednu posebnu pretpostavku od koje čine zavisnom inozemnu sudska odluku da bi se ista mogla priznati. Ta pretpostavka odnosi se na primjenu supstancijalnog prava i ovisi o odgovoru na pitanje da li je sud države odluke primijenio ono supstancijalno pravo koje po shvaćanju države priznanja trebalo primijeniti. Ovo dosta kruto pitanje ublaženo je na način da neke države dozvoljavaju priznanje inozemnih sudskih odluka i kada je primijenjeno inozemno pravo ako ono bitno ne odstupa od domaćeg prava, i to u vrijeme donošenja odluke⁷¹.

I ZRSZ uvjetuje primjenu supstancijalnog prava kao pretpostavku za priznanje inozemne sudske odluke, ali samo u jednoj vrsti slučajeva: da je inozemni sud odlučivao o osobnom stanju (statusu) državljana RH, te da je prema odredbama ZRSZ-a trebalo primijeniti pravo RH.

Nadalje, i ZRSZ ostavlja i mogućnost priznavanja inozemne sudske odluke koja bitno ne odstupa od prava RH koje se primjenjuje na takav odnos.⁷²

⁶⁷ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.8.

⁶⁸ Haške konvencije o međunarodnom privatnom pravu govore o *manifestament* ili *manifestly*

⁶⁹ ZRSZ čl.91.

⁷⁰ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

⁷¹ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

⁷² vidi ZRSZ čl.93.

3.6. LITISPENDENCIJA I RES IUDICATA

Građanskom procesnom pravu poznata su razna procesna sredstva koja sprječavaju djelovanje divergentnih sudskih odluka u identičnim pravnim stvarima.⁷³

Kakva je situacija kada su u pitanju identične pravne stvari ali se parnice vode pred sudovima različitih država, odnosno što učiniti kada, u postupku priznanja inozemne sudske odluke, sud RH utvrdi da:

- već postoji sudska odluka države priznanja (u našem slučaju to je sudska odluka suda RH), ili
- već postoji sudska odluka neke druge (treće) države, ili
- je već pred sudom države priznanja (u našem slučaju to je sud RH) u tijeku parnica?⁷⁴

ZRSZ u čl.90. rješava navedene situacije na način da:

"Strana sudska odluka neće se priznati ako je u istoj pravnoj stvari sud ili neki drugi organ RH donio pravomoćnu odluku ili ako je u RH priznata neka druga strana sudska odluka koja je donesena u istoj stvari.

Sud će zastati s priznanjem strane sudske odluke ako je pred sudom RH u toku ranije pokrenuta parnica u istoj pravnoj stvari i među istim strankama - do pravomoćnog okončanja te parnice."⁷⁵

Prema tome, u postupku priznanja inozemne sudske odluke, sud RH će odbiti priznanje u slučaju postojanja pravomoćne odluke organa RH ili već ranije priznate pravomoćne inozemne sudske odluke, odnosno sud RH će zastati sa postupkom priznanja do pravomoćnog okončanja ranije pokrenute parnice pred sudom RH, u istoj pravnoj stvari i među istim strankama, te će u tom slučaju daljnja sudbina postupka za priznanje zavisiti od ishoda te parnice.⁷⁶

⁷³ u tom smislu detaljnije vidi S. TRIVA - M. DIKA, popis literature br. 15., (dalje ZPP) i to čl.194. st.2. i 3., čl. 288. st.2., čl. 301. st.1., čl.354. st.1. tč.11. itd.; kao i S. TRIVA - V. BELAJEC - M. DIKA, op.cit., p.I. br. 14.

⁷⁴ uvijek pod pretpostavkom da se radi o identičnoj pravnoj stvari

⁷⁵ (1) opravdano teoretičari formulaciju ovog članka ne smatraju najboljom jer u praksi isti može izazvati dosta dilema zbog toga što ne definira što se smatra identitetom predmeta spora, u čl.90.st.1. spominje "ista stvar" a u st.2. govori o "ista pravna stvar i među istim strankama", što navodi na zaključak da pravi razliku između objektivnog i subjektivnog identiteta a čemu nema mjesta jer procesnoppravno se identitet pravne stvari utvrđuje kako po objektivnim tako i po subjektivnim obilježjima;

(2) opravdano teoretičari kritiziraju i redigiranje "sud će zastati s priznanjem strane sudske odluke ako ..." jer zastajanje sa postupkom priznanja otvara mogućnost zlorabe postupka koji je već (ili još) u tijeku pred sudom države priznanja (npr. odugovlačenje postupka) a i suprotan je načelima procesne ekonomičnosti, stoga smatraju da bi prednost trebao imati onaj postupak koji je već pravomoćno okončan, odnosno (*arg. a contr.* od ZRSZ) da bi trebalo prekinuti sudski postupak koji je već (ili još) u tijeku pred sudom države priznanja do okončanja postupka za priznanje inozemne sudske odluke, ovom stavu se i mi priklanjamo osobito zato jer postojanje pravomoćne sudske odluke države priznanja (u istoj pravnoj stvari) predstavlja razlog za odbijanje priznanja inozemne sudske odluke, stoga bi bilo logično da postojaje pravomoćne inozemne sudske odluke ima prednost pred postupkom koji je u tijeku pred sudom države priznanja a u istoj pravnoj stvari, stoga dajemo prednost pravomoćnosti

⁷⁶ I.GRBIN, op.cit., p.I. br. 9.

Iz sudske prakse:

“Kada je domaći sud izrekao svoju presudu kojom su definitivno (pravomoćno) uređeni bračni odnosi između stranaka i odlučeno o povjeravanju i uzdržavanju djece, naknadna odluka stranog suda (kojom su samo djelomično uređeni bračni odnosi) ne može se priznati”⁷⁷

“Postojanje pravomoćne odluke domaćeg suda zapreka je priznanju strane odluke donesene u istoj stvari”⁷⁸

“Pravomoćno presuđeni spor odlukom inozemnog suda ne može biti predmet spora pred domaćim sudom, već inozemna sudska odluka nakon priznavanja u postupku pred domaćim sudom, djeluje isto kao i sudska odluka domaćeg suda”⁷⁹

3.7. POŠTIVANJE NAČELA OBOSTRANOG SASLUŠANJA STRANAKA - AUDIATUR ET ALTERA PARS

Metodsko procesno pravilo, po kome je sud dužan svakoj stranci u postupku pružiti mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke, iako u svojoj biti obuhvaćeno javnim poretkom, predstavlja jednu od nezaobilaznih pretpostavaka za priznanje inozemnih sudskih odluka.

“Sud RH odbit će priznanje strane sudske odluke ako u povodu prigovora osobe protiv koje je ta odluka donesena utvrdi da ta osoba nije mogla sudjelovati u postupku zbog nepravilnosti u postupku;

Osobito će se smatrati da osoba protiv koje je donesena strana sudska odluka nije mogla sudjelovati u postupku zbog toga što joj poziv, tužba ili rješenje kojim je započet postupak nije bilo osobno dostavljeno odnosno što uopće nije ni pokušana osobna dostava, osim ako se bilo na koji način upustila u raspravu o glavnoj stvari u prvostupanjskom postupku.”⁸⁰

I kod ove odredbe uočava se samo “generalno opredjeljenje” zakonodavca, naime ZRSZ ne sadrži obrazloženja korištenih formulacija kao što su neke osobe, sudjelovati u postupku ili nepravilnosti u postupku. U teoriji su se iskristalizirali stavovi da se formulacija:

- neke osobe, odnosi se ne samo na subjekte koji su označeni kao stranke u postupku, već i na subjekte prema kojima bi odluka trebala neposredno djelovati, a kojima nije bilo omogućeno da sudjeluju u postupku (npr. nužne suparničare);⁸¹
- sudjelovati u postupku, odnosi se na takve okolnosti uslijed kojih stranka (obzirom na nepravilnosti u postupku) nije mogla efikasno iskoristiti sva pravna sredstva kojima bi spriječila odnosno izmijenila odluku čije se priznanje zahtijeva⁸², a po mjerodavnom

⁷⁷ VSH, Gž-2300/76 od 06.04.1977.

⁷⁸ VSH, Gž-38/86 od 16.12.1986.

⁷⁹ VSV, Pz 540/89 od 23.08.1989.

⁸⁰ ZRSZ čl.88.

⁸¹ M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, op.cit., p.l. br. 4.

⁸² nemogućnost sudjelovanja u postupku ne treba shvatiti apsolutno, već ekstenzivno (npr. ako stranka nije sudjelovala na jednom ročištu, to ne znači da se ista nije mogla očitovati naknadno na slijedećem ročištu, ili pak kroz pravne lijekove)

pravu države odluke, odnosno po (domaćem) pravu države u kojoj je određenu procesnu radnju trebalo poduzeti (npr. dostavu);⁸³

- nepravilnosti u postupku, odnosi na takvo bitno⁸⁴ ponašanje organa koji je vodio postupak koje nije u skladu sa zahtjevima procesnog prava mjerodavnog za postupak u kojemu je odluka donesena.⁸⁵

Vrijedno je napomenuti da na povredu pretpostavke obostranog saslušanja stranaka u postupku priznanja inozemne sudske odluke sud priznanja ne pazi *ex offio* već samo po prigovoru osobe protiv koje je odluka donesena⁸⁶. Isto tako, teret dokazivanja da osoba protiv koje je odluka donesena nije zbog nepravilnosti u postupku mogla u njemu (ravnopravno) sudjelovati leži na toj osobi⁸⁷, a teret dokazivanja da se ta stranka upustila u raspravu o glavnoj stvari u prvostupanjskom postupku na bilo koji način leži na osobi u čiju korist je odluka donesena, odnosno koja zahtijeva njezino priznanje⁸⁸.

Iz sudske prakse:

“U postupku za priznanje strane sudske odluke, sud uzima u obzir povredu načela obostranog saslušanja pred drugim sudom, samo po prigovoru stranke”⁸⁹

“Okolnost da dužnik nije sudjelovao u postupku pred stranim sudom (ali je to mogao učiniti), nije sama za sebe zapreka priznanju niti izvršenju inozemne odluke”⁹⁰

“Sud ne smije donijeti odluku o priznanju strane sudske odluke prije nego što pribavi obavještenje od suda koji je donio tu odluku, o tome da li je protivna stranka bila uredno pozvana na raspravu, ako ona to osporava”⁹¹

3.8. PRAVOMOĆNOST I OVRŠNOST

3.8.1. PRAVOMOĆNOST

Pravomoćnost⁹² je izraz kojim se u građanskom parničnom procesnom pravu označavaju složena svojstva koja stječe izreka (dispozitiv) sudske odluke u određenom stadiju rasta svoje pravne snage ka potpunoj neopozivosti.⁹³

Pravomoćnost, kada se radi o inozemnoj sudskoj odluci, javlja se i kao jedna od pretpostavaka koje moraju biti ispunjene da bi se inozemna sudska odluka mogla priznati⁹⁴.

⁸³ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br. 17.

⁸⁴ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.:”nije odlučna svaka nepravilnost, nego samo ona koja je bitno utjecala, ili mogla utjecati na donošenje odluke”, “na postojanje nepravilnosti mogla bi se u pravilu, pozivati samo ona strana koja je nepravilnosti pobijala pravnim lijekovima u inozemnom postupku, ako to nije učinila, suglasila se sa nepravilnostima”

⁸⁵ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.9.

⁸⁶ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.9.

⁸⁷ ZRSZ čl.88.st.1.

⁸⁸ ZRSZ čl.88.st.2.

⁸⁹ VSSI, opr.br. II Sp-1/85, kao i pravno mišljenje prihvaćeno na Općoj sjednici VSSI od 23.12.1985 (Informator br.3360/86 od 21.05.1986.)

⁹⁰ VSH, Gž-11/84 od 16.02.1984.

⁹¹ VSBiH, Gž-6/89 od 28.02.1990.

⁹² o institutu pravomoćnosti detaljnije M.DIKA, popis literature br. 3.

⁹³ S.TRIVA-M.BELAJEC-M.DIKA, op.cit., p.l. br.14.

“Strana sudska odluka priznat će se ako je podnositelj zahtjeva za priznanje uz tu odluku podnio i potvrdu nadležnoga stranog suda odnosno drugog organa o pravomoćnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena”⁹⁵

Inozemna sudska odluka treba biti pravomoćna u trenutku kada se odlučuje o priznanju njezinih učinaka⁹⁶, ali za cjelovito ispunjenje pretpostavke pravomoćnosti potrebno je podnijeti i potvrdu kojom se dokazuje postojanje određenog svojstva inozemne sudske odluke - potvrdu o pravomoćnosti⁹⁷, koja mora biti izdana po pravu države odluke⁹⁸ jer o njemu zavisi i njezin status⁹⁹.

Posebno procesno pitanje javlja se u situaciji kada povodom izvanrednih pravnih lijekova (priznata) inozemna sudska odluka (pravomoćna) bude ukinuta ili djelomično preinačena, kakva je tada pravna situacija? Moguća su interesantna rješenja.¹⁰⁰

3.8.2. OVRŠNOST¹⁰¹

Osnovom kondemnatorne sudske odluke, vjerovnik kojemu dužnik ne izvrši dobrovoljno (u paricijskom roku) dužnu činidbu, ovlašten je zahtijevati prisilno ostvarenje naloga iz odluke u posebnom sudskom postupku - ovršnom postupku¹⁰². Ovrha se provodi na temelju odluke koja je stekla svojstvo ovršne isprave¹⁰³.

Kada je u pitanju pravomoćna kondemnatorna inozemna sudska odluka, temeljem koje se traži i njezino prisilno ostvarenje, ovršnost se javlja kao jedna od pretpostavaka neophodnih za priznanje njezinih učinaka.

Tako i ZRSZ:

“Podnositelj zahtjeva za ovršnost inozemne sudske odluke, osim potvrde o pravomoćnosti, treba da podnese i potvrdu o ovršnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena”¹⁰⁴

ZRSZ kad govori o ovršnosti inozemnih sudskih odluka ima na umu samo proširivanje njezinih učinaka i na tuzemstvo, a ne i njezno prisilno izvršenje¹⁰⁵, stoga se prisilno ostvarenje

⁹⁴ neki pravni sustavi ne uvjetuju pravomoćnost kao pretpostavku za priznanje inozemne sudske odluke nego samo izvršnost (Austrija i Francuska)

⁹⁵ ZRSZ čl.87.

⁹⁶ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

⁹⁷ ZPP ne sadrži posebna pravila o potvrdi o pravomoćnosti sudske odluke, stoga bi ovu prazninu bio nužno popuniti

⁹⁸ M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, op.cit., p.l. br.4.

⁹⁹ da li će se ista tretirati kao javna isprava ili kao specifična odluka inozemnog organa

¹⁰⁰ kako razmatranje navedene pravne situacije zahtijeva i iscrpnu pravnu analizu, ono prelazi okvire ovog rada, stoga smo se samo zadovoljili njezinim navođenjem ne bi li ukazali na svu složenost materije međunarodnog privatnog prava

¹⁰¹ ukazujemo na terminološku razliku: *ovršnost* je svojstvo neke isprave da se na temelju nje može tražiti prisilno ostvarenje utvrđene tražbine, a *ovršivost* je svojstvo tražbine koja je utvrđena ovršnom ispravom

¹⁰² detaljnije o ovršnom postupku upućujemo na Z. STUHNE, vidi popis literature br. 13., (dalje OZ) .

¹⁰³ što se smatra ovršnom ispravom vidi OZ čl. 21. i čl.23.

¹⁰⁴ ZRSZ čl.96. st.2.

¹⁰⁵ zaključak Savjetovanja Saveznog suda republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 13. i 14. lipnja 1984. (PSP 26/46)

inozemnih sudskih (i drugih) odluka provodi po pravilima ovršnog postupka države priznanja¹⁰⁶, to iz razloga što niti jedna država ne dozvoljava provedbu ovrhe ni domaćih odluka bez da su stekle svojstvo ovršnosti¹⁰⁷.

Iz sudske prakse:

“Strana odluka, makar bila i izvršna ne može se priznati ako nije pravomoćna. Pravomoćnost strane odluke mora biti dokazana.”¹⁰⁸

“Ako podnositelj zahtjeva za priznanje strane sudske odluke ni na poziv suda ne priloži tu odluku niti potvrdu o njejoj pravomoćnosti, sud će takav zahtjev odbaciti¹⁰⁹”

4. POSTUPAK PRIZNANJA I OVRŠNOSTI INOZEMNE SUDSKE ODLUKE

U pravilu, inozemne sudske odluke ne priznaju se automatski u državi priznanja, već je neophodno provesti poseban postupak u kojem se ispituje da li su ispunjene sve pretpostavke koje pravni sustav države priznanja zahtijeva da bi se inozemna sudska odluka mogla priznati odnosno ovršiti. Taj postupak nazivamo postupak priznanja i ovršnosti inozemne sudske odluke (dalje PP).

PP specifičan je ogranak izvanparničnog procesnog prava¹¹⁰, koji se pokreće i vodi sa ciljem da se učinci inozemne sudske odluke priznaju u državi koja nije sudjelovala u postupku njezina donošenja.

ZRSZ regulira PP jednom jedinom odredbom¹¹¹, a sve ostalo prepušteno je pravnoj nauci i praksi.

- (1) Za priznanje i izvršenje stranih sudskih i stranih arbitražnih odluka mjesno je nadležan sud na čijem području treba provesti postupak priznanja odnosno izvršenja;
- (2) Sud će se ograničiti na to da ispita postoje li uvjeti iz čl.86.-100. ovog zakona, a ako smatra potrebnim, objašnjenje može tražiti i od suda koji je donio odluku i od stranaka;
- (3) Protiv rješenja o priznanju odnosno izvršenju odluke stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja;
- (4) O žalbi protiv rješenja iz stavka 3. ovog članka odlučuje drugostepeni sud;

¹⁰⁶ OZ čl.1.; "Ovim se zakonom uređuje postupak po kojemu sudovi provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava ..."

¹⁰⁷ Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

¹⁰⁸ VSH, Gž-10/85 od 04.04.1985.

¹⁰⁹ VSRH, Gž-2/93 od 17.02.1993.

¹¹⁰ I. GRBIN, op.cit., p.l. br.9.

¹¹¹ navedeno oskudno normiranje otrpjelo je u teoriji dosta kritike, primjerice: ne definira se niti o kojoj bi se vrsti postupka radilo, odnosno ne definiraju se niti pravila kojeg postupka bi trebalo supsidijarno primijenjivati

- (5) Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rješenje, svaki sud može o priznanju te odluke rješavati u postupku kao o prethodnom pitanju, ali samo s učinkom za taj postupak;
- (6) Priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na osobno stanje (status) ovlašten je tražiti svatko tko za to ima pravni interes.¹¹²

U praksi PP se pokreće na zahtjev (ili prijedlogom) osobe koja je (najčešće) bila stranka u postupku pred inozemnim sudom, a ukoliko se radi o stvarima koje se odnose na osobno stanje (status) ovlaštenje za pokretanje postupka ima svatko tko za to ima pravni interes¹¹³.

Za provedbu PP mjesno je nadležan sud na čijem se području treba provesti PP¹¹⁴, a stvarno je nadležan općinski sud odnosno trgovački sud ukoliko se radi o trgovačkom sporu¹¹⁵.

Kako ZRSZ ne određuje da li je PP kontradiktoran postupak, pri čemu se odsustvo kontradiktornosti shvaća u smislu da bi sud o zahtjevu za priznanje mogao odlučiti prije nego što bi osobi protiv koje je donesena inozemna sudska odluka, a čije se priznanje zahtijeva, pružio priliku da se o tom zahtjevu izjasni¹¹⁶, u teoriji (a i u praksi) došlo je do razmimoilaženja stavova, ovisno o tumačenju pojma kontradiktornosti, ako se pod pojmom kontradiktornosti podrazumijeva saslušanje stranaka, onda postupak nije kontradiktoran¹¹⁷, ako se pod pojmom kontradiktornosti podrazumijeva davanje mogućnosti strankama da se izjasne o zahtjevima i navodima protivnika, onda je postupak kontradiktoran¹¹⁸.

Priklanjamo se ovom drugom stavu, i to iz razloga što smatramo:

- da bi, prije donošenja rješenja o priznanju, trebalo bi omogućiti osobi, protiv koje je donesena inozemna sudska odluka čije se priznanje traži, da se izjasni o zahtjevu za priznanje, jer na postojanje ili nepostojanje određenih pretpostavaka, neophodnih za postupak, sud priznanja ne pazi po službenoj dužnosti, već samo ukoliko ga na to stranke upozore,
- obzirom da je PP kontencijozni¹¹⁹ izvanparnični postupak o privatnim stvarima, sama pravila izvanparničnog postupka, nalažu da se ima beziznimno¹²⁰ raspravljati u kontradiktornoj formi¹²¹.

Zakonsko određenje doslovno ukazuje zapravo na to da, da li će PP biti kontradiktoran ili ne, ovisi o dispoziciji samog suda: "Sud ..., a ako smatra potrebnim, objašnjenje može tražiti i

¹¹² ZRSZ čl.101.

¹¹³ ZRSZ čl.101. st.6.

¹¹⁴ ZRSZ čl.101. st.1.

¹¹⁵ Zakon o sudovima – dalje ZS, (NN 3/94 - 129/00),: čl.16. st.1. točka 3.c, odnosno čl.19. st.1. tč.5.

¹¹⁶ M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, op.cit., p.l. br.4.

¹¹⁷ takovo stajalište zauzima Đ. VUKOVIĆ, op.cit., p.l. br.17.

¹¹⁸ takovo stajalište zauzima I. GRBIN, op.cit. p.l. br. 8. i 9.

¹¹⁹ inicijativa za njegovo pokretanje predstavlja dispoziciju stranaka (ne pokreće se po službenoj dužnosti)

¹²⁰ F. ŽILIĆ - M. ŠANTEK, vidi popis literature br. 18., (dalje VP), Zagreb, 1934.

¹²¹ VP § 2 stav 2 tč.5.: "sud naročito mora po službenoj dužnosti izvidjeti sve okolnosti i odnose, koji imaju utjecaja na sudska odluku; u tom cilju može saslušati stranke ... kojima bi se stvar razjasnila", § 21 stav 5: "preslušanje stranaka i drugih učesnika ..., nisu vezani za posebne formalnosti ..., preslušavanje se vrši usmeno ili putem pismene izjave ..."

od suda koji je donio odluku i od stranaka¹²². Međutim ovo valja tumačiti samo u okviru granica procesnog materijala koji sud prikuplja¹²³.

O zahtjevu za priznanjem odnosno ovršnosti inozemne sudske odluke sud odlučuje rješenjem. Ukoliko su ispunjene pretpostavke za priznanje i ovršnost inozemne sudske odluke sud će rješenjem odluku priznati odnosno utvrditi njezinu ovršnost. Ako pak utvrdi da postoje smetnje koje priječe priznanje odnosno ovršnost sud će rješenjem odbiti zahtjev. Protiv rješenja dopuštena je žalba u roku od 15 dana od dana dostave¹²⁴, o žalbi odlučuje drugostupanjski sud¹²⁵.

Rješenje o priznanju ima deklaratoran značaj i djeluje erga omnes.¹²⁶

O priznanju inozemne sudske odluke, ukoliko nije doneseno posebno rješenje, ovlašten je i svaki sud¹²⁷ odlučivati kao o prethodnom (preiudicijalnom, incidentalnom) pitanju¹²⁸, ali samo sa učinkom na taj postupak (inter partes).

Iz sudske prakse:

“Ako o priznanju strane sudske odluke nije doneseno posebno rješenje, o tome može kao o prethodnom pitanju rješavati općinski sud u postupku njezina prisilnog izvršenja”¹²⁹;

“U postupku priznanja, odnosno izvršenja stranih sudskih odluka, nema mjesta donošenju rješenja o obustavi postupka u slučaju izostanka predlagatelja s ročišta”¹³⁰;

“Kad je sud istim rješenjem odlučio o priznanju i o prisilnom izvršenju strane sudske odluke, protiv odluke o priznanju dužnik može izjaviti žalbu, a protiv odluke o prisilnom izvršenju prigovor”¹³¹;

“Nepostojanje obrazloženja kao ni potvrde o izvršnosti strane sudske odluke, nije apsolutni razlog za uskraćivanje njezinog priznanja i izvršenja, jer je prvostepeni sud mogao: 1) zatražiti od stranaka da se očituju, 2) mogao je zatražiti i od stranog suda objašnjenje, 3) trebao je pozvati vjerovnika da ishodi potvrdu o izvršnosti strane presude”¹³²;

“Odluka stranog suda može se priznati samo onda kad su ispunjene sve pozitivne procesne pretpostavke, te kad nema ni jedne negativne pretpostavke”¹³³;

“Ako je već doneseno posebno rješenje kojim je odbijen prijedlog za priznanje strane odluke, parnični sud nije ovlašten da o priznanju te odluke rješava kao i o prethodnom pitanju”¹³⁴;

¹²² ZRSZ čl.101. st. 2.

¹²³ M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, op.cit., p.l. br.4.

¹²⁴ ZRSZ čl.101. st.3.

¹²⁵ ZRSZ čl.101. st.4. a u svezi sa čl.17. st.1. tč.5., odnosno čl.20. st.1. tč.1. ZSa

¹²⁶ I. GRBIN, o.cit., p.l. br.9.

¹²⁷ ZRSZ čl.101. st.5.

¹²⁸ ZPP čl.12. st.1., detaljnije o prethodnom pitanju vidi S. TRIVA - M. BELAJEC - M. DIKA, op.cit, p.l. br.14. i O. JELČIĆ, “PRETHODNO ILI PREJUDICIJELNO PITANJE”, Zbornik radova - građansko parnično pravo u praksi, Zagreb, 1989.

¹²⁹ VSH, Gzz-17/87 od 25.06.1987.

¹³⁰ VSH, Gž-64/81 od 29.04.1981.

¹³¹ VSH, Gž-72/85 od 05.12.1985.

¹³² VSH, Gž 336/82 od 23.12.1982.

¹³³ VSH, Gž-2257/79 od 11.1.1979.

¹³⁴ VSH, Gž-3566/78 od 21.11.1978.

“Ako tuženi tokom postupka stavi prigovor da je stvar pravomoćno presuđena u inozemstvu, pa sud rješavajući kao o prethodnom pitanju, utvrdi da su se ostvarile pretpostavke za priznanje strane sudske odluke, odbacit će tužbu”¹³⁵;

“Sud nije ovlašten odlučiti o priznanju strane sudske odluke bez održavanja ročišta i dostavljanja prijedloga za njezno priznanje protustranci”¹³⁶;

“U postupku za priznanje odluke stranog suda, kao stranke sudjeluju sve osobe koje su bile stranke u postupku pred stranim sudom, jer se svima njima mora omogućiti da u postupku za priznavanje strane sudske odluke štite svoja prava. Zato svim tim osobama treba dostaviti i rješenje o priznanju odluke stranog suda”¹³⁷;

“Neovjerena preslika strane sudske odluke ne može biti osnovom za vođenje postupka za priznanje te odluke, te će sud odbaciti prijedlog za njezino priznanje ako stranka, u ostavljenom roku ne dostavi ovjeren prijepis preslike ili original te odluke”¹³⁸;

“U postupku za priznanje odnosno izvršenje strane odluke, ne može se tražiti njezina izmjena (smanjenje plaćanja i sl.)”¹³⁹;

“Pitanje valute u kojoj dužnik treba ispuniti svoju obvezu, ne rješava se u postupku priznanja odluke stranog suda, već u izvršnom postupku”¹⁴⁰;

“U postupku za priznanje stranih odluka revizija nije dopuštena”¹⁴¹;

“Izvršenje strane sudske odluke neće se dopustiti ako podnosilac zahtjeva nije podnio i potvrdu o izvršnosti te odluke”¹⁴²;

“Rješenje o dozvoli izvršenja odluke stranog suda mora biti obrazloženo”¹⁴³;

“U postupku za izdavanje rješenja o dozvoli izvršenja strane odluke, sud je ovlašten ispitati jedino da li su ispunjenje pretpostavke za izdavanje dozvole izvršenja, a ne i to da li vjerovnikovo potraživanje još postoji”¹⁴⁴;

“U postupku izvršenja strane odluke izvršenik ne može isticati prigovor da je uvjerenja (klauzula) o izvršnosti te odluke dana protivno zakonu ili zbog zablude, već može samo tražiti da strani sud koji je izdao uvjerenje, donese rješenje o njegovu ukidanju, ako to dopuštaju propisi države kojoj pripada strani sud”¹⁴⁵;

“U postupku izvršenja odluke stranog suda, ne može se odlučivati o tome da li potraživanje tražioca izvršenja još postoji niti da li je ono zastarjelo, jer odlučivanje o tim pitanjima ovisi o dokazivanju spornih činjenica. Zato se prigovore u vezi s kojima treba utvrđivati sporne činjenice može istaknuti jedino podnošenjem opozicione tužbe”¹⁴⁶.

“Kada se ovrha na temelju presude suda RH treba provesti na teritoriju Republike BiH, molba za priznanje sudske odluke i prijedlog za ovrhu može se podnijeti i kod suda u RH koji je donio sudsku odluku na temelju koje se traži ovrha, a sukladno članku 22. Sporazuma Vlade

¹³⁵ VSH, Gž-3953/75 od 06.05.1976.

¹³⁶ VSH, Gž-7/89 od 20.04.1989.

¹³⁷ VSH, Gž-3957/78 od 12.12.1978.

¹³⁸ VSM, Gž-2/86 od 20.02.1986.

¹³⁹ VSH, Gž-146/82 od 14.10.1982.

¹⁴⁰ VSH, Gž-97/85 od 13.11.1985.

¹⁴¹ VSH, Rev-786/88 od 10.05.1988.

¹⁴² VSH, Gž-90/85 od 5.12.1985.

¹⁴³ VSH, Gž-686/79 od 03.04.1979.

¹⁴⁴ VSH, Gž-13/81 od 25.03.1981.

¹⁴⁵ VSH, Gž-3538/78 od 01.03.1979.

¹⁴⁶ VSH, Gž-2672/78 od 01.03.1979.

5. OSVRT NA SUDSKE ODLUKE SFRJ - SRJ

Dinamičan razvoj događanja u posljednjih desetak godina, koji je uvelike promijenio zemljovidnu i političku strukturu ovog dijela Europe, odrazio se i na međunarodno pravo, kako ono javno (dalje MJP) tako i ono privatno (dalje MPP).

MJP kao skup pravnih pravila koja uređuju odnose u međunarodnoj zajednici priznatih subjekata¹⁴⁸, otpjelo je promjene, na način, da je u ovom dijelu Europe došlo do nestanka¹⁴⁹ jednog međunarodno priznatog subjekta, i do nastanka¹⁵⁰ više međunarodno priznatih subjekata. Drugim riječima, na ovim je prostorima došlo (kroz njihov derivatan nastanak) do sukcesije država¹⁵¹.

Sukcesija država je stanje (ili novo stanje), nastalo teritorijalnim promjenama na koje se primjenjuju sva postojeća pravila međunarodnog prava.¹⁵²

Do sukcesije država dolazi i kada se jedna država raspadne i prestane postojati¹⁵³, a na njezinom području nastanu dvije ili više novih država sljednica¹⁵⁴, pa stoga ne dolazi do kontinuiteta država¹⁵⁵.

¹⁴⁷ Žs u Koprivnici, Gž-957/1998 od 10.12.1998 (objavljeno i u OSIGURANJE br. 6/2000)

¹⁴⁸ J. ANDRASSY, vidi popis literature br. 1.

¹⁴⁹ o nestanku države govorimo kada država prestaje postojati zbog nestanka nekoga od triju elemenata koji je čine državom, a to su: 1. državni teritorij/područje (svaka država mora imati teritorij/područje na kojemu njezini organi vrše svoje nadležnosti), 2. stanovništvo (svaka država mora biti zajednica ljudi/državljana stalno naseljenih na njezinom području), 3. organizirana politička vlast - suverenost (svaka država mora imati državnu vrhovnu vlast na njezinom području koja isključuje vlast drugih država -samostalnost, i nije podvrgnuta nikakvoj višoj vlasti - neovisnost).

¹⁵⁰ o nastanku države govorimo kada neka država nastane na području koje u trenutku nastanka nije podvrgnuto nikakvoj drugoj državnoj vlasti -tzv. *originaran nastanak*, odnosno kada neka država nastane na području jedne ili više država predhodnica - tzv. *derivatan nastanak*

¹⁵¹ o sukcesiji država govorimo kada jedna država stječe teritorijalnu suverenost (stvarajući pri tome i nove pravne odnose) - *država sljednica* na području koje je pripadalo nekoj drugoj državi - *država predhodnica*. Teoretičari prave razliku između *de iure* i *de facto* sukcesije: kada postoji priznati međunarodnopravni osnov sukcesija je *de iure*, ukoliko isti ne postoji, sukcesija je samo faktična - *de facto*,

¹⁵² V. Đ. DEGAN, vidi popis literature br. 2.

¹⁵³ do sukcesije država može doći na više načina, raspad države je samo jedan od modela sukcesije država, do sukcesije može doći i *ustupom, prisajedinjenjem (pripajanjem, asimilacijom), odvajanjem (secesijom) itd.*

¹⁵⁴ V. Đ. DEGAN, op.cit., p.l. br.2.

¹⁵⁵ razlika između kontinuiteta države i sukcesije država ogleda se u tome što, kod kontinuiteta države određena država trpi izvjesne promjene, ali ne gubi međunarodni status, dok kod sukcesije država, država predhodnica gubi međunarodni status a država/e sljednica/e (tek) stječe međunarodni status. U teoriji postoje dva učenja, jedno, koje zastupa mišljenje da obveze države predhodnice prelaze na državu sljednicu jer je stečeno neko područje - *teorija teritorijalnosti*, a pravdajući to interesima inozemnih vjerovnika države predhodnice; drugo učenje pak, zastupa mišljenje da, ako određeni subjekt propadne, propadaju s njime i njegove obveze - *teorija suverenosti*, a pravdajući to činjenicom na nitko ne može biti odgovoran za tuđe obveze (osim ako na to izričito ugovorom ne pristane)

Takav je slučaj i sa SFRJ.¹⁵⁶ Međutim, raspad SFRJ nije bio trenutačan, već produljen (obzirom na ratne uvjete), jer države sljednice ex SFRJ nisu nastale u isto vrijeme. Stoga se postavilo pitanje o datumima sukcesije za svaku od tih država sljednica.

Datumi sukcesije, kao datumi s kojima je svaka od država sljednica ex SFRJ stekla kvalitetu države - subjekta međunarodnog prava, predstavljaju, u međusobnim odnosima, ključni vremenski moment za određivanje predmeta priznanja - inozemne sudske odluke, tj. predstavljaju ključni kriterij za utvrđivanje što se smatra domaćom a što inozemnom sudsom odlukom.

Tako su na području (ex) SFRJ, njezinim raspadom i prestankom postojanja, kao države sljednici, nastale:

- Republika Slovenija - 8. listopada 1991. godine,
- Republika Hrvatska - 8. listopada 1991. godine,
- Republika Makedonija - 17. studenog 1991. godine
- Republika Bosna i Hercegovina - 6. ožujka 1992. godine i
- Savezna Republika Jugoslavija - 27. travnja 1992. godine.¹⁵⁷

Sukcesija država, kao institut MJP, odražava se i na MPP. MPP kao grana unutarnjeg prava koja uređuje privatnopravne situacije s međunarodnim obilježjem¹⁵⁸, otpjelo je promjene, na način da je, kao posljedica sukcesije, ili točnije uslijed deklarirane i priznate neovisnosti i samostalnosti, nastalo "novo unutarnje pravo" država sljednica.

Te "nove propise" možemo podijeliti u dvije osnovne grupe:

- na one koji su preuzeti iz zakonodavstva bivše SFRJ i primjenjuju se u državama sljednicama kao domaći propisi, i
- na one koji su po prvi puta stupili na snagu i primjenjuju se u državama sljednicama tek nakon njihova osamostaljenja.

Kako se to odražava na MPP?

Osnovna razlika ogleda se u tome da je kod "preuzetih" propisa došlo do promjene u pogledu međunarodne nadležnosti, a kod onih koji su po prvi puta stupili na snagu je ona tek (direktno) ustanovljena.

¹⁵⁶ Arbitražna komisija Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (dalje Arbitražna komisija), nadovezujući se na svoje Mišljenje br. 1. od 29. prosinca 1991. kada je ustanovljen "početak raspada SFRJ", u svom je Mišljenju br. 8. od 4. srpnja 1992. i zaključila "da valja ostanoviti das SFRJ više ne postoji"

¹⁵⁷ Arbitražna komisija, Mišljenje br. 11. od 4. srpnja 1992., je ustanovila da: "RH i Republika Slovenija su proglasile svoju neovisnost 25. lipnja 1991., zatim su u primjeni odredaba Brionske deklaracije od 7. srpnja 1991. suspendirale te proglose o neovisnosti za tri mjeseca, te je u skladu s njome učinak suspenzije prestao 8. listopada 1991. kada su te dvije Republike konačno stekle u smislu MP kvalitete suverenih država; Republika Makedonija je istakla svoje pravo na neovisnost 25. siječnja 1991., ona ju nije proglasila prije objavljenog referenduma od 8. rujna 1991., učinci kojega su bili zabilježeni u Ustavu Republike Makedonije od 17. studenog 1991.; Republika Bosna i Hercegovina referendumom od 29. veljače i 1. ožujka 1991 većina stanovništva izjasnila se ua suverenu i neovisnu državu, rezultati toga referenduma bili su službeno proklamirani 6. ožujka 12991.; za SRJ 27. travanj 1992. mora se smatrati datumom sukcesije jer su toga dana Crna Gora i Srbija usvojile Ustav nove cjeline".

¹⁵⁸ K. SAJKO, op. cit., p.l. br.11.

Isto vrijedi i za isključivu nadležnost suda i drugih organa država sljednica: dotadašnja isključiva nadležnost suda ili drugog organa SFRJ postaje isključiva nadležnost država sljednica, odnosno isključiva nadležnost suda i drugih organa država sljednica, koja je ustanovljena propisom koji je (tek) po prvi puta stupio na snagu i primjenjuje se nakon njihova osamostaljenja.

Koja je sudbina ZRSZa nakon raspada SFRJ ?

U RS su svi savezni zakoni SFRJ jedinstvenom odlukom preuzeti kao republički (pa među njima i ZRSZ).¹⁵⁹

U RH je posebnim zakonom (sa odgovarajućim izmjenama i dopunama) Zakonom o preuzimanju Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima¹⁶⁰ izvršeno preuzimanje tog saveznog zakona SFRJ.

RM nakon osamostaljenja, idem preuzima najznačajnije savezne zakone SFRJ.

BiH Uredbom sa zakonskom snagom¹⁶¹ preuzima sve najznačajnije savezne zakone SFRJ.

SRJ, nije nikakvim posebnim ili općim propisom, obzirom na zastupani stav o državnom kontinuitetu (dakle, primjenjuju se svi savezni zakoni SFRJ, op.a.), izvršila preuzimanje izvora značajnih za MPP.¹⁶²

Slijedom iznijetog, možemo zaključiti da je u svim državama sljednicama, na području bivše SFRJ, (sa nužnim više "kozmetičkim" i jezičnim nego supstancijalnim) izmjenama i dopunama na snazi ZRSZ kao najznačajniji izvor MPPa.

Kako je Odlukom Sabora Republike Hrvatske, od dana 8. listopada 1991. RH je raskinula sve državnopravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dotadašnju SFRJ¹⁶³, javilo se pitanje: što će se smatrati inozemnom a što domaćom sudskom odlukom¹⁶⁴, odnosno:

I - koji će status imati odluke koje nakon 7.10.1991. donesu sudove u ime ostalih (ili preostalih) dijelova ex SFRJ?,

II - koji će status imati odluke koje su do 7.10.1991. već donijeli sudovi u ime SFRJ?

Ad I: od 8.10.1991. RH je nezavisna, samostalna i suverena država, što znači da odluke koje, nakon 7.10.1991., donesu ostali (ili preostali) sudovi ex SFRJ imaju se smatrati inozemnim sudskim odlukama¹⁶⁵ jer su donesene u ime neke inozemne vlasti (personalni kriterij), stoga da bi se njihovi učinci priznali i u RH mora biti proveden PP¹⁶⁶.

¹⁵⁹ čl. 4. Ustavnog zakona za sprovođenje Temeljne ustavne povelje (Uradni list RS, br.1/91)

¹⁶⁰ NN 53/91

¹⁶¹ Sl. list BiH, 2/92

¹⁶² S. DIMITRIJEVIĆ, op. cit., p.l. br.3.

¹⁶³ NN 53/91

¹⁶⁴ usporedi sa tč. 3.1. ovog rada

¹⁶⁵ tako i I. GRBIN, op.cit. p.l. br.9., a i S. DIMITRIJEVIĆ, op.cit., p.l. br.5.

¹⁶⁶ ZRSZ čl.101.

Ad II: do 8.10.1991. RH je bila sastavni dio (jedna od republika) tadašnje SFRJ, odnosno sastavni dio jednog jedinstvenog državnog uređenja, što znači da odluke koje su do 7.10.1991. već donijeli sudovi u ime tadašnje SFRJ (neovisno u kojoj republici ili pokrajini) **imaju smatrati domaćim sudskim odlukama**¹⁶⁷ jer su donesene u ime tada domaće vlasti i tada jedinstvenog državnog uređenja, stoga se njihovi učinci priznaju u RH bez potrebe da iste budu priznate: "Ako se prijedlog za izvršenje temelji na odluci suda neke republike iz sastava bivše SFRJ, koja je donijeta prije 8. listopada 1991., takva se odluka tretira kao **domaća, jer je ona to bila u času donošenja**¹⁶⁸ pa slijedom toga valja dozvoliti izvršenje"¹⁶⁹. Ovo je opće postavljeno pravilo.¹⁷⁰

Međutim, sama okolnost da je određena sudska odluka ex SFRJ označena kao inozemna sudska odluka, jer je donesena nakon 7.10.1991. od strane ostalih (preostalih) sudova ex SFRJ, ne znači da je ista i podobna za priznanje. Tako imamo

"Rješenjem Okružnog suda u O. udovoljeno je prijedlogu predlagateljice B.B.koje glasi: Priznaje se pravomoćna presuda Općinskog suda u Š., Srbija, od 13. lipnja 1992. g. koja je pravomoćna 13. siječnja 1993. g

Protiv tog rješenja protustranka je izjavila žalbu zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Žalba je osnovana.

Ovaj Vrhovni sud RH drži da je predlagateljica stavila prijedlog za priznanje strane sudske odluke u smislu ZRSZa. Međutim, da bi se radilo o priznanju potrebno je da se radi o takvoj odluci.

Sporna odluka nema to značenje, jer se Sabor RH u svojoj Odluci donesenoj na zajedničkoj sjednici svih vijeća dana 8. listopada u točki 3. i 4. odlučio:

3. RH ne priznaje valjanim niti jedan pravi akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše Federacije - SFRJ;

4. RH priznaje samostalnost i suverenost ostalih republika bivše SFRJ, na temelju načela uzajamnosti i spremna je s onim republikama s kojima nije u oružanom sukobu uspostaviti, održavati i razvijati prijateljske, političke, gospodarske, kulturne i druge odnose.

Ova Odluka objavljena je u NN, br. 53/91 a stupila je na snagu u trenutku njezina donošenja, dok je presuda čije se priznanje traži u prijedlogu predlagateljice donesena kasnije od bivše Republike SFRJ (Srbije) s kojom RH nije uspostavila međunarodne pravne a ni faktične odnose, dakle nije uspostavljeno načelo uzajamnosti.

Iz navedenih razloga valjalo je ukinuti pobijano rješenje suda prvog stupnja i odbaciti prijedlog predlagateljice primjenom odredbe čl. 369. st. 2. u svezi s odredbom čl. 354. st. 2. tč. 3. i čl. 16 st. 2. ZPP-a."¹⁷¹

¹⁶⁷ tako i I. GRBIN, op.cit. p.l. br.9., a i S. DIMITRIJEVIĆ, op.cit., p.l. br.5.

¹⁶⁸ dan nastupanja pravomoćnosti (formalne i materijalne)

¹⁶⁹ stajalište Privrednog suda Hrvatske sa sjednice sudaca od 5. veljače 1992.

¹⁷⁰ postoje i određena odstupanja od ovog pravila, npr. u slučaju ulaganja izvanrednih pravnih lijekova, ali već smo ranije naveli da ta razmatranja prelaze okvire ovog rada

¹⁷¹ VSRH Gž 12/93 od 20. listopada 1993.

Da li je i danas tako?

U **Zakonu o potvrđivanju Sporazuma o normalizaciji odnosa između RH i SRJ**¹⁷² ugovorne su se stranke, svjesne svoje odgovornosti za uspostavu mira i sigurnosti u regiji, sporazumjele o tome da:

- poštuju jedna drugu kao, neovisne, suverene i ravnopravne države u okviru svojih međunarodnih granica (čl.1.),
- polazeći od povijesne činjenice da su Srbija i Crna Gora postojale kao neovisne države prije stvaranja Jugoslavije, a imajući u vidu činjenicu da je Jugoslavija produljila međunarodni subjektivitet ovih država, Republika Hrvatska konstatira postojanje državnog kontinuiteta Savezne Republike Jugoslavije, (čl.5.st.1.)
- polazeći od povijesne činjenice postojanja različitih državnih oblika organiziranja Hrvatske u prošlosti, Savezna Republika Jugoslavija konstatira postojanje kontinuiteta hrvatske državnosti (čl.5.st.2.).

Međutim, Sud RH može odbiti priznanje inozemne sudske odluke i ako se u PP utvrdi isključiva nadležnost suda ili drugog organa RH, a isključiva nadležnost postoji kada je to zakonom RH izričito određeno.¹⁷³

Tako imamo slučaj:

“D.K., zastupan po punomoćniku mr. N.V., odvjetniku iz R., podnio je ovome sudu pravodobnu i dopuštenu ustavnu tužbu radi zaštite ustavnog prava a u povodu rješenja Okružnog suda u R., broj: R120/93-4, od 21.10.1993., kojim je odbijen njegov prijedlog za priznavanje strane sudske odluke, tj. rješenja IV Opštinskog suda u B. broj: II-0-2114/91 od 11.12.1991.. Ovim ostavinskim rješenjem iza pok. K.K. oglašena je nasljednicom M.B., a D.K. iz R. proglašen je temeljem oporuke nasljednikom iza pokojne M.B. iz R., i to rješenem Općinskog suda u R: broj: O-327/89 od 30.10.1990.

Kao pravni sljednik iza pok. M.B., a radi uknjižbe u zemljišnoj knjizi prava vlasništva naslijeđene imovine, D.K. je pred Okružnim sudom u R pokrenuo postupak za priznavanje naprijed naznačene strane sudske odluke. Zahtjev je odbijen jer je odredbom čl. 89.st.1. ZRSZa propisano da se neće priznati strana sudska odluka ako u određenoj pravnoj stvari postoji isključiva nadležnost suda u RH.

Kako je odredbama čl. 186.-190. Zakona o nasljeđivanju (NN 52/71 i 47/78) određena isključiva nadležnost suda RH za raspravljanje ostavine na nekretninama koje se nalaze na području RH, to je prijedlog za priznanje odluke stranog suda odbijen.

Vrhovni sud RH odbio je žalbu predlagatelja stoga što je sporna sudska odluka donesena na nakon stupanja na snagu Odluke od 8.10.1991. i ne smatra se stoga podobnom za priznanje. Ustavna tužba nije osnovana.

Ustav RH jamči pravo vlasništva i pravo nasljeđivanja (čl.48)

Prema odredbi čl. 16. Ustava, slobode i prava utvrđena Ustavom mogu se ograničiti zakonom da bi se, između ostalog, zaštitio i pravni poredak. U ovom slučaju ograničenje prava vlasništva do kojeg je došlo nepriznavanjem odluke stranog suda temelji se na odredbama Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti RH koju je Sabor RH proglasio 25. lipnja 1991.

¹⁷² NN – MU 1/10-1996

¹⁷³ vidi ZRSZ čl.89.st.1. a u svezi čl.47.

(NN 31/91). Ova Ustavna odluka temelj je odluke Sabora od 8.10.1991. o raskidu državno pravnih sveza na temelju koje je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dotadašnju SFRJ. Odluka je donesena, nema sumnje, i radi zaštite pravnog poretka RH. Naime, tom se odlukom ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše Federacije - SFRJ. Tom odlukom RH priznaje samostalnost i suverenost ostalih republika bivše SFRJ na temelju načela uzajamnosti i spremna je s onim republikama s kojima nije u oružanom sukobu uspostaviti, održavati i razvijati prijateljske, političke, gospodarske, kulturne i druge odnose.

Sa Srbijom, republikom u sastavu bivše SFRJ, zbog oružane agresije nije RH uspostavila navedene odnose na načelu uzajamnosti. Iz tih se razloga ni odluke sudova i drugih organa Srbije ne mogu, poradi zaštite pravnog poretka, priznati u RH.

Iz navedenih je razloga Ustavni sud RH, temeljem odredbe čl.61. Poslovnika Ustavnog suda RH (NN 29/94), ustavnu tužbu odbio kao neosnovanu.¹⁷⁴

Kakva je situacija sa međunarodnim konvencijama što ih je zaključila ex SFRJ, odnosno primjenjuju li se one na području RH?

RH je Ustavnom odlukom o suverenosti i samostalnosti (dalje UO) iz 1991. godine¹⁷⁵ odredila da će se i međunarodne konvencije¹⁷⁶ koje su obvezivale SFRJ, primjenjivati u RH ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom RH na temelju odredaba međunarodnog prava o sukcesiji država glede ugovora (tč. III)¹⁷⁷.

Kakva je situacija sa međunarodnim ugovorima što ih je zaključila ex SFRJ, odnosno primjenjuju li se one na području RH?

RH je **Zakonom o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora**¹⁷⁸ definirala postupak sklapanja i izvršavanja međunarodnih ugovora, gdje se navodi: "Međunarodni ugovori koje je sklopila ili kojima je pristupila SFRJ primjenjivat će se u RH, ako isti nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom, na temelju odredaba međunarodnog prava o sukcesiji država u pogledu ugovora"¹⁷⁹

Kakva je situacija sa dvostranim međunarodnim ugovorima što ih je RH zaključila sa ostalim državama sljednicama ex SFRJ?

"Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka RH, a po pravnoj su snazi iznad zakona."¹⁸⁰

Tako upućujemo na:

- Zakon o potvrđivanju Ugovora između RH i Republike Slovenije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima (NN MU 3/94),

¹⁷⁴ ODLUKA USTAVNOG SUDA RH, BR. U-III-945/94 OD 17.04.1996 (objavljeno u Pravo u gospodarstvu br. 9-10/1996.)

¹⁷⁵ NN 31/91

¹⁷⁶ o međunarodnim konvencijama detaljnije vidi K. SAJKO, op.cit., p.l. br.11. i K. SAJKO i dr., op.cit., p.l. br.12.

¹⁷⁷ V. TOMLJENVIĆ. vidi popis literature br. 16.

¹⁷⁸ NN 53/91 i 73/91

¹⁷⁹ čl.33 Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (NN 53/91-73/91)

¹⁸⁰ Ustav RH, pročišćeni tekst, NN 41/2001, čl.140. st.1.

- Zakon o potvrđivanju sporazuma između Vlade RH, Vlade BiH, Vlade Federacije BiH o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima (NN MU 12/96),
- Zakon o potvrđivanju Ugovora između RH i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima (NN MU 3/95-1/97),
- Zakon o potvrđivanju ugovora između RH i Savezne Republike Jugoslavije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima (NN MU 6/98- 8/98),
- Zakon o potvrđivanju Ugovora između RH i Republike Makedonije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima (NN MU 8/95-12/97),
- Zakon o potvrđivanju Ugovora između RH i Republike Slovenije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima (NNMU 3/94), itd.¹⁸¹

6. ZAKLJUČAK

Institut priznanja i ovršnosti inozemnih sudskih odluka, kao jedno od pravnih sredstava zaštite državne suverenosti, inkorporiran je i u hrvatski pravni sustav kroz ZRSZ. Nepoznavanje suštinske problematike vezane uz ovaj institut međunarodnog privatnog prava, dovodi često do aprioristički negativnih stavova prema zahtjevima za priznanje i ovršnost inozemnih sudskih odluka.

Kako bi to izbjegli, odnosno kako bismo unaprijedili težnje prema razboritoj i pravičnoj primjeni ovog instituta, u ovom smo radu, kroz navođenje esencijalne procedure vezane uz postupak priznanja i ovršnosti inozemnih sudskih odluka, nastojali približiti ovu problematiku svima onima koji žele dati svoj doprinos unaprijeđivanju njegove primjene.

Obzirom na trenutak, postupak priznanja i ovršnosti inozemnih sudskih odluka, osobito je aktualan u prizmi događanja na području ex SFRJ, gdje su uslijed raspada jedne države, nastale nove države, odnosno gdje su uslijed raspada jednog jedinstvenog sustava međunarodnog (i) privatnog prava, nastali novi, partikularni, sustavi međunarodnog (i) privatnog prava država sljednica. Posljedica toga je i nastajanje inozemnih sudskih odluka tamo gdje su do trenutka sukcesije sve odluke bile domaće.

Možda za rješavanje izložene tematike, ZRSZ i nije (više) najsretnije rješenje¹⁸², te je sigurno je da će se u mnogim postupcima priznanja takovih (ali i drugih) sudskih odluka javljati i dosta (spornih) pitanja, sigurno je i da se radi o jednom novom izazovu teoriji i praksi, ali isto tako sigurno je da taj izazov nećemo svladati budemo li svi samo (nijemi) promatrači. Vrijeme je na našoj strani.

¹⁸¹ navodimo samo one ugovore koji su interesantni za materiju koju obrađujemo, a za popis svih ugovora koje je RH zaključila sa državama sljednicama ex SFRJ, per 01.01.2002. upućujemo na "PREGLED PROPISA", 1/2002, RRIF, Zagreb, 2002.

¹⁸² u tom smislu upućujemo na teze o (novom) Zakonu o međunarodnom privatnom pravu iznesene u K. SAJKO, op.cit. p.I. br.12.

POPIS LITERATURE:

1. J. ANDRASSY, "MEĐUNARODNO PRAVO", Šk, Zagreb, 1954.
2. V. Đ. DEGAN, "MEĐUNARODNO PRAVO", Pfri, Rijeka, 2000.
3. M. DIKA, "O BITI I GRANICAMA PRAVOMOĆNOSTI i povijesno-komparativna impostacija instituta", monografija, Zagreb, 1991.
4. M. DIKA - G. KNEŽEVIĆ - S. STOJANOVIĆ, "KOMENTAR ZAKONA O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM I PROCESNOM PRAVU", Nomos, Beograd, 1991.
5. S. DIMITRIJEVIĆ, "PRIZNANJE SUDSKIH I ARBITRAŽNIH ODLUKA DONETIH U DRŽAVAMA BIVŠE SFRJ", Pravni život, br. 12/2001, Beograd, 2001.
6. B. EISNER, "MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO", I dio, Šk, Zagreb, 1953.
7. B. EISNER, "MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO", II dio, Šk, Zagreb, 1956.
8. I. GRBIN, "PRIZNANJE I IZVRŠENJE ODLUKA STRANIH SUDOVA", Informator, Zagreb, 1980.
9. I. GRBIN, "PRIZNANJE I IZVRŠENJE STRANIH SUDSKIH ODLUKA", Zakonitost, br. 4/92, Zagreb, 1992.
10. N. KATIČIĆ, "OGLEDI O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU", NN, Zagreb, 1971.
11. K. SAJKO, "MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO", Opći dio, Informator, Zagreb, 1996.
12. K. SAJKO i drugi, "IZVORI HRVATSKOG I EUROPSKOG MEĐUNARODNOG PRIVATNOG PRAVA", Informator, Zagreb, 2001.
13. Z. STUHNE, "OVRŠNI ZAKON S KOMENTAROM", Faber & Zgombić Plus, Zagreb, 1998.
14. S. TRIVA - V. BELAJEC - M. DIKA, "GRAĐANSKO PARNIČNO PROCESNO PRAVO", NN, Zagreb, 1986.
15. S. TRIVA - M. DIKA, "ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU - s napomenama, bilješkama, priložima i stvarnim kazalom", XVI izdanje, NN, Zagreb, 1995.
16. V. TOMLJENOVIĆ, "POMORSKO MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO", Pfri, Rijeka, 1998.
17. Đ. VUKOVIĆ, "MEĐUNARODNO GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO", Zagreb, 1987.
18. F. ŽILIĆ - M. ŠANTEK, "ZAKON O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU I UVODNI ZAKON ZA ZAKON O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU - s tumačem i sudskim rješidbama te stvarnim kazalom", Tipografija, Zagreb, 1934.

Davor Dorbolo

ZASTARA POTRAŽIVANJA S POSEBNIM OSVRTOM
NA OSIGURANJE OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

Zastara potraživanja s posebnim osvrtom na osiguranje od automobilske odgovornosti

UVOD

S institutom zastare susrećemo se u praksi gotovo svakodnevno i moglo bi se postaviti pitanje da li je uopće potrebno govoriti o opće poznatoj i svakodnevnoj temi.

Imajući u vidu da je institut zastare od izuzetne važnosti za opću pravnu sigurnost i zaštitu interesa pojedinaca, a praksa i iskustvo pokazuju da se često pogrešno tumače pojedini dijelovi tog instituta, mišljenja smo da bi naš prilog mogao pomoći oko razrješenja nekih dilema i pogrešnih tumačenja tog instituta.

Zastara je bila još u rimskom pravu razrađena kao poseban institut, pravna pravila o zastari (prescriptio), iako je u primijeni bilo znatnih razlika od današnjih shvaćanja zastare.

Srednjovjekovna pravna nauka tzv. „glosatori“, spojili su taj institut sa srodnim institutom dosjelošću, a tim pravcem pošlo je i starije kontinentalno zakonodavstvo općeg građanskog prava.

Za nas je posebno interesantno da je klasičan primjer tog pravca austrijski Opći građanski zakonik i da je od stupanja na snagu 01. 01. 1812. godine, s različitim početkom važnosti bio građanski zakonik i u našim krajevima:

- od 1812. godine vrijedio je u Vojnoj granici
- od 1814. u Karlovačkoj i Banskoj granici
- od 1815. u Istri, 1816. u Dalmaciji i nekim otocima, a tek
- od 01.05.1853. u Hrvatskoj i Slavoniji.

Na važnosti je bio do 1946. godine, kada se je kao Zakon koji je bio na snazi 06. 04. 1941. mogao još primjenjivati kao pravno pravilo, a ne kao pravna norma.

S obzirom da je na području bivše Jugoslavije bilo nekoliko različitih pravnih sistema koji su ostali od ranije, a nije bio donijet Opći građanski zakonik ni u Kraljevini Jugoslaviji a niti u komunističkoj Jugoslaviji, te je s obzirom na važnost instituta zastare donijet poseban Zakon o zastari potraživanja objavljen u Službenom listu br. 40 od 30. 09. 1953. koji je stupio na snagu 08. 10. 1953. godine.

* AVUS, Graz

Tekst tog zakona gotovo je u cijelosti, uz neke male izmjene postao integralni dio novog Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu ZOO), koji je stupio na snagu 01. 10. 1978. god.

Najznačajnija promjena tog zakona je zapravo u domeni naknade šteta, i to u tome da je objektivni zastarni rok od 10 godina prema čl. 19, st. 2, tadašnjeg zakona izmijenjen čl. 376. st. 2. Zakona o obveznim odnosima i smanjen na pet godina.

Ostale izmjene su minimalne i ne tiču se odredbi koje bi bile interesantne za naknadu štete.

Odredbe o zastari nisu samo dio građanskog prava, već postoje i u kaznenom pravu, upravnom pravu i u nizu posebnih zakona kao npr. u zakonima o zdravstvenom i mirovinskom osiguranju, pomorskoj plovidbi, željezničkom prometu itd., što znači da kada razmatramo pitanje zastare u pojedinim zahtjevima, moramo imati u vidu odredbe Kaznenog zakona, zakone iz područja socijalnog osiguranja, ili nekog drugog specijalnog zakona, a moramo i vrlo dobro poznavati sudsku praksu koja je riješila mnoge dileme koje mogu nastati u interpretaciji tog propisa o zastari potraživanja, što u nekim slučajevima ipak nije jednostavno.

Pogrešnih tumačenja sreli smo ne samo u okviru domaće likvidacije automobilskih šteta, već su pogrešne informacije i površno tumačenje došli i do inozemnih osiguravatelja, kojima su ionako odredbe o zastari potraživanja s obzirom na različitost rješenja u pojedinim europskim zemljama vrlo komplicirane i teško shvatljive, jer u hrvatskom pravu postoji nekoliko specifičnosti u odredbama o zastari potraživanja, što rezultira nesigurnošću inozemnih osiguravatelja i stvara izvjesno nepovjerenje, jer zaista neke informacije bile su prilično proizvoljne i nisu imale podlogu ni u pravilnom tumačenju zakonskih odredbi, a niti su vodile računa o postojećoj sudskoj praksi.

Zato smo pokušali dati naše mišljenje u pogledu nekoliko bitnih odredbi koje se tiču reguliranja zahtjeva iz područja auto odgovornosti koristeći se dijelom literaturom a također i primjerima iz sudske prakse koji su izlazili u Pregledu sudske prakse kao prilog Naše zakonitosti do 1992. godine, a zatim judikaturu koja je objavljivana u Izboru odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 1992. do Zbirke br. 1. iz 2001. godine.

U posebnom prilogu dali smo tabelarni pregled zastare u dijelu europskih zemalja, s time da napominjemo da bi opsežnije tumačenje bio preveliki obuhvat u koji se nismo mogli upustiti, ali osnovni rokovi zastare dati su za svaku zemlju.

UČINCI I POSLJEDICE ZASTARE

Pravnu dilemu koja je u doktrini dugo trajala, o tome da li se zastarom gubi samo pravo, tj. da li utrnjuje samo potraživanje, ili to pravo egzistira i nakon isteka zastarnog roka riješio je još bivši Zakon o zastari potraživanja u svom prvom članu koji je recipiran u članku 360. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, po kojem zastarom prestaje pravo zahtijevanja ispunjenja obveze, ako je proteklo zakonom određeno vrijeme kroz koje se to pravo nije ostvarivalo.

To znači da protekom tog zastarnog vremena ne prestaje i sama obveza koju je dužnik dužan ispuniti, nego ta obveza i dalje postoji, ali vjerovnik više ne može od državnog organa zahtijevati ispunjenje te obveze državnom prisilom.

Vjerovnik naravno može tužbom tražiti ispunjenje i takve obveze, ali sada njeno ostvarenje ovisi o dispoziciji dužnika, hoće li se ili neće oprijeti ostvarivanju takve obveze pravnim sredstvom prigovora zastare zahtjeva.

Sud se prema članku 360. st. 3. ne može obazirati na zastaru ako se dužnik nije na nju pozvao no, međutim, ako se je na nju pozvao, ta obveza dobit će novu kvalitetu kao naturalna obligacija, a to znači da se dužnika državnom prisilom neće moći primorati da je ispuni, ali će je dužnik svojom voljom, ako to hoće, moći ispuniti. Moći će je ispuniti čak i u zabludi misleći da zahtjev nije zastario i neće moći tražiti natrag ono što je na ime toga dao, čak ni po pravilima o stjecanju bez osnove, jer ta osnova postoji kada postoji obveza, makar i kao naturalna.

Dr. Andrija Raspor smatra da je zakon time riješio dilemu, ipak je neodgovarajućim izrazom unio drugu nejasnoću, jer zastarom ne prestaje pravo zahtjeva, nego zastarom prestaje zahtjev na ostvarivanje nekog prava - na ispunjenje obveze.

S obzirom da sud ne pazi na zastaru po službenoj dužnosti, postoji slobodna volja dužnika da se posluži institutom zastare, što znači da zastara ni ne postoji sve dotle dok dužnik na zakonom određeni način ne izrazi da se hoće poslužiti istekom zastarnog vremena.

Ovo ističemo s razlogom, jer smo imali priliku vidjeti žalbu u kojoj je tuženi propustivši iznijeti prigovor zastare naveo da je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka, jer sud nije po službenoj dužnosti pazio na nastupjelu zastaru.

Kod ispitivanja zaprimljene tužbe treba obratiti posebnu pozornost na zastaru i točno ispitati tužbeni zahtjev obzirom na moguću razliku datuma od kada teče zastara za pojedine vidove tužbenog zahtjeva.

ČLANAK 376. ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA

Člankom 376. određeni su opći rokovi u kojima zastaruje potraživanje štete i to u st. 1. subjektivni rok od tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila i u st. 2 objektivni zastarni rok po kojem u svakom slučaju potraživanje zastaruje za pet godina od kada je šteta nastala.

Pitanje kada je oštećeni doznao za štetu je kompleksne naravi, jer početak tog subjektivnog roka za potraživanje naknade štete ovisi kumulativno o dvjema činjenicama. Prvo, o saznanju oštećenika za štetu i drugo o saznanju oštećenika za osobu koja je učinila štetu.

Pod saznanjem oštećenika za štetu podrazumijeva se ne samo saznanje o postojanju štete, već i saznanje o opsegu štete, odnosno elementima njezine visine.

Saznanje tužitelja za štetnika, kao druga akumulativna činjenica odlučna za početak toka subjektivnog roka za zastaru potraživanja određuje se prema vremenu kad su tužitelju kao

oštećenoj osobi bili dostupni podaci o osobi štetnika s potrebnim podacima za poduzimanje odgovarajućih radnji i svrhu ostvarivanja naknade štete.

Znači za početak zastarnog roka nije odlučan trenutak oštećenikova saznanja za štetni događaj, već za štetu, a ta dva trenutka ne moraju uvijek nastupiti istodobno, jer saznanje za štetu obuhvaća i saznanje o opsegu i visini štete, što znači i o relevantnim činjenicama iz kojih oštećenik može zaključiti o opsegu štete, a to može biti i upoznavanje s nalazom i mišljenjem vještaka.

Zastarijevanje potraživanja naknade štete počinje teći od saznanja za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a ne i za njezinu odgovornost (prema rješenju suca za prekršaje).

VSRH, II Rev. 38/1992. od 17. lipnja 1992. godine

Prema tome svaki odštetni zahtjev treba promatrati odvojeno, jer čas saznanja za štetu, odnosno opseg štete od slučaja do slučaja ovisi o vidu odštetnog zahtjeva.

Kada je oštećenik na sam dan šetnog događaja doznao kako za smrt poginule osobe tako i za osobu štetnika, od tog dana je počeo teći i rok zastare potraživanja naknade troškova podizanja nadgrobnog spomenika poginulome.

VSH, Rev. 2358/86 od 5. ožujka 1987. godine

Tako npr. kod naknade za pretrpljene tjelesne bolove zastara počinje teći od vremena kad su ti bolovi prestali, a najkasnije kad završi liječenje i stabilizira se zdravlje tužitelja narušeno štetnim događajem.

Kod pretrpljenih duševnih boli zbog smanjenih aktivnosti, navodim noviju presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske Rev 2614/00 od 13. 12. 2000. koji smatra da je oštećeni saznao za štetu kad je njegovo zdravstveno stanje stabilizirano, a da sama okolnost da je liječenje kontinuirano nastavljeno fizikalnom terapijom nije od utjecaja na zastaru potraživanja s tog naslova.

Za štetu zbog smanjenja životnih aktivnosti oštećeni saznaje kad se njegovo zdravstveno stanje stabilizira, a sama okolnost da je liječenje kontinuirano nastavljeno fizikalnom terapijom, nije od utjecaja na zastaru potraživanja s tog naslova.

VSRH, Rev. 2614/00 od 13. prosinca 2000. godine

Na ovu presudu Vas posebno upozoravamo, jer smo se sreli već i sa drugačijim mišljenjima pojedinih sudova koji smatraju da bez obzira što je zdravstveno stanje stabilizirano i utvrđena invalidnost te riješena i nematerijalna šteta samog oštećenog - da se prilikom postavljanja zahtjeva za duševne boli bliskih srodnika zbog izuzetno teških ozljeda u smislu članka 201. uzima u obzir činjenica što je liječenje kontinuirano nastavljeno fizikalnom terapijom te da nije nastupila zastara.

U konkretnom slučaju radilo se o vrlo teško ozlijeđenoj osobi čiji je invaliditet utvrđen sa 85% i na temelju toga je regulirano njezino potraživanje i nije bilo mjesta dosuđivanju naknade srodnicima, jer je zahtjev postavljen po isteku zastarnog roka.

Normalno se može očekivati da se kod teško ozlijeđene osobe sa invaliditetom od 80 - 85% liječenje nastavlja fizikalnom terapijom, ali to nije odlučujuća činjenica, već je za pitanje subjektivnog zastarnog roka odlučujuća činjenica da je stanje stabilizirano i utvrđen invaliditet.

Isto vrijedi i za pitanje zastare za pretrpljene duševne boli zbog naruženosti kad trenutak saznanja za štetu nastaje kada je izvjesno da se posljedice zadobivene ozljede koje znače naruženost više ne mogu otkloniti niti bitno smanjiti.

Smatra se da je oštećenik saznao za štetu:

- *kod fizičkih bolova - kada su prestali ti bolovi, a najkasnije kad se dovrši liječenje;*
- *kod pojačanih napora (sada - smanjenje životne aktivnosti); - kad se dovrši liječenje i stabilizira oštećenikovo zdravstveno stanje narušeno štetnim događajem;*
- *kod nagrđenja (sada - naruženje) - kad je postalo izvjesno da se nagrđenost (naruženost) ne da više otkloniti niti bitno smanjiti (član 19, ZZP).*

VsH Gž 1906/77 od 24.V.1978. - PNz 14/28; VsH Gž 2155/73 od 26.XII.1974.; VsH Gž 144/74 od 9.I.1975.; VsH Gž 2665/74 od 16.IV.1975. - PNz 7/13.

Npr. zastara potraživanja naknade štete s naslova rente za tuđu pomoć počinje teći od završetka liječenja i stabilizacije zdravstvenog stanja oštećenika.

Zastara potraživanja naknade štete zbog gubitka zarade uslijed smanjenja radne sposobnosti počinje teći od časa kad je oštećeni doznao da mu određeni postotak smanjene radne sposobnosti ostaje kao trajna posljedica povrede i da daljnje liječenje ne bi doprinijelo poboljšanju njegove radne sposobnosti.

O zastari potraživanja materijalne štete s naslova izgubljene zarade zbog rasporeda na drugo radno mjesto nakon smanjenja radne sposobnosti.

VSRH, Rev. 1868/99 od 13. prosinca 2000. godine

I ovdje imamo primjer da za štetu, odnosno opseg štete saznaje od vještaka.

Zastarni rok za potraživanje s naslova naknade štete posredno oštećenih roditelja, zbog naročito teškog invaliditeta djeteta počinje teći od njihovog saznanja za posljedice povreda djeteta.

VSRH, Rev. 299/98 od 5. listopada 2000. godine

Takvo pitanje moglo bi se postaviti i kod svakodnevnih slučajeva naknade štete oštećenih vozila, tj. da li je dovoljno da je sam oštećeni vidio oštećeno vozilo, u pravilu u času neposredno nakon nezgode, ili ta šteta mora biti određena u svom opsegu, što bi ipak značilo da je najmanje potreban nalaz vještaka koji bi opisao opseg štete.

Člankom 376. st. 2. određeno je da u svakom slučaju potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala. Znači bitna je razlika između subjektivnog i objektivnog roka o času početka tijeka zastare.

Zastara kod objektivnog roka počinje od dana štete za razliku od subjektivnog roka iz stavka 1. tj. od saznanja oštećenog za štetu i osobu koja je štetu učinila.

Postavlja se pitanje kada se taj objektivni rok može primijeniti, a to je samo u slučaju kad subjektivni rok od tri godine od saznanja za štetu i počinitelja istječe izvan petogodišnjeg roka.

Konkretno, to bi značilo da oštećeni nije mogao tri godine utvrditi osobu koja je štetu učinila i da mora podnijeti zahtjev ili tužbu, ne više unutar roka od tri godine od saznanja za štetu i štetnika, već unutar objektivnog roka od pet godina, jer u protivnom, ako prekorači taj rok, postoji opasnost da mu štetnik stavi prigovor zastare.

Objektivni rok zastarijevanja potraživanja naknade štete od 5 godina primjenjuje se tek kad subjektivni rok od tri godine od saznanja za štetu i počinitelja istječe izvan petogodišnjeg roka.

VSRH, Rev. 1912/1999 od 30. studenog 1999. godine

Treba obratiti pozornost da se prigovor objektivne zastare, tj. da je prošlo pet godina od štetnog događaja ne može primijeniti u svakom slučaju kada se primjenjuje članak 377. tj. kada je šteta učinjena kaznenim dijelom, a za kazneno gonjenje je predviđen duži rok zastare.

U takvim slučajevima mora se posebno ispitati rok koji je određen za zastaru pokretanja kaznenog postupka u smislu članka 19 Kaznenog zakona, Narodne novine 110. od 21. 10. 1997. koji je stupio na snagu 01. 01. 1998. godine, odnosno ovisno o datumu štetnog događaja raniji Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, ili Krivični zakon bivše Jugoslavije koji je preuzela i Republika Hrvatska glava 10. članak 95. zastara kaznenog gonjenja.

ŠTETE POČINJENE NEPOZNATIM MOTORNIM VOZILOM

Kod naknade štete prouzročene od nepoznatog motornog vozila ne primjenjuje se subjektivni rok, jer nedostaje jedan element, tj. osoba štetnika, već objektivni zastarni rok od pet godina koji teče od dana štetnog događaja.

Kada je šteta prouzrokovana nepoznatim vozilom, ne primjenjuje se subjektivni već samo objektivni rok zastare potraživanja naknade štete.

VSH, Rev. 1407/90 od 8. studenog 1990. godine

Iz istog razloga, tj. ne zna se tko je štetnik, parnični sud ne može utvrditi da li je šteta počinjena kaznenim dijelom, a niti se može voditi kazneni postupak.

Kada je šteta uzrokovana nepoznatim vozilom, parnični sud ne može utvrđivati da li je počinjena kaznenim djelom.

Izbor odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske * 1999 (2)

RENTNA POTRAŽIVANJA

Početak zastare je različit i ovisi o vrsti rentnog potraživanja, koje se može odnositi na naknadu štete zbog izgubljenog uzdržavanja u smislu članka 194. ZOO ili na naknadu štete zbog izgubljene zarade u smislu članka 195. ZOO. Prema stavu Sjednice Građanskog odjela VSH od 07. 07. 1980. i presude VSH Gž 2880/78 zastara rentnih odštetnih zahtjeva ne nastupa sve dok traje šteta, s time da pojedini iznosi štete (rente) zastarijevaju u skladu s odredbom članka 376. st. 1. ZOO.

To znači da je u prvom slučaju odlučan datum smrti osobe koja je davala uzdržavanje, a u drugom dan kada je utvrđena potpuna ili djelomična nesposobnost za rad.

Tumačenje VSH

Znači da ne može zastariti samo pravo već samo pojedini zahtjevi ukoliko nisu postavljeni u smislu odredbe članka 376. ZOO.

Zastara rentnih odštetnih zahtjeva ne nastupa sve dok štete traju, s tim da pojedini iznos takve štete (rente) zastarijeva za tri godine u skladu s odredbom čl. 19. st. 1. u vezi sa čl. 2 st. 1 ZPP (čl. 376. st. 1 u vezi sa čl. 361. st. 1 ZOO).

Informator br. 4299

REGRESNA POTRAŽIVANJA SOCIJALNOG OSIGURANJA

Uobičajen je stav da rok zastarjelosti potraživanja Zavoda za socijalno osiguranje za izvršene isplate (troškovi liječenja, invalidnine, invalidske mirovine, obiteljske mirovine) počinje teći od dana kada je postalo izvršnim rješenje kojim je korisniku ili osiguraniku priznato pravo primanja na teret sredstava fonda.

(Savjetovanje Sav. suda 14. i 15. rujna 1983.)

U slučajevima pojedinih plaćanja (invalidnine i mirovine) rokovi teku od dana izvršene isplate svakog pojedinog davanja.

Svakako treba ispitati da li je zahtjev podnjet u skladu s rokovima iz članka 376. st. 1. i 2. ili članka 377. te odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju.

Početak tijeka zastare potraživanja naknade štete nanesene fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja određen je odredbama posebnog zakona, tj. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju.

Narodne novine br. 26/83 i 48/83

POTRAŽIVANJE NAKNADE ŠTETE UZROKOVANE KAZNENIM DJELOM

ČLANAK 377. ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA

U odredbi članka 377. ZOO riječ je o dodatnoj zaštiti oštećenika u slučaju kada je šteta uzrokovana kaznenim djelom, a za pokretanje kaznenog postupka je predviđen dulji rok zastare. Zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru pokretanja kaznenog postupka (čl. 19 KZ-a). Taj dulji zastarni rok smije se primijeniti samo onda kad je kaznenom presudom potvrđeno da šteta potječe od kaznenog djela, a ne i u slučajevima kada je okrivljeni oslobođen optužbe, ili je kazneni postupak obustavljen.

Za razliku od subjektivnog zastarnog roka kada se ocjenjuje zastara prema propisu čl. 377. ZOO, tada u smislu čl. 20 KZ-a zastara pokretanja kaznenog postupka počinje teći od dana kad je kazneno djelo počinjeno, a prekida se svakom pravnom radnjom koja se poduzima radi pokretanja kaznenog postupka prema počinitelju zbog počinjenog kaznenog djela. Nakon svakog prekida zastara počinje ponovo teći.

Dakle u slučaju kada je kazneni postupak okončan osuđujućom presudom, rok zastare počinje teći ponovo od dana pravomoćnosti kaznene presude.

Vođenjem kaznenog postupka prekida se zastara zahtjeva za naknadu štete počinjenu kaznenim djelom, a pravomoćnošću kaznene presude prestaje razlog koji je uzrokovao prekid zastare te ona počinje teći od pravomoćnosti kaznene presude.

Izbor odluka Vrhovnog suda Hrvatske * 2000 - 2

Kod primjene zastare prema čl. 377. ZOO postojale su dileme u tumačenju, kao prvo početka tijeka postupka zastare, kao i dilema da li kazneni postupak prekida tijekom zastare samo uz uvjet postavljanja imovinskopravnog zahtjeva u adhezivnom postupku. S vremenom je ipak prevladalo prvo mišljenje da vođenjem kaznenog postupka nastupa zastara kaznenog gonjenja koja povlači sa sobom i prekid zastare zahtjeva za naknadu štete, ukoliko je počinjeno kaznenim djelom, a pravomoćnošću kaznene presude prestaje razlog koji je uzrokovao prekid zastare, te ona počinje ponovo od pravomoćnosti kaznene presude. Dakle, u svakom slučaju je osnovni uvjet za duži rok zastare pravomoćna osuđujuća kaznena presuda.

U slučaju da kazneni postupak bude obustavljen, ili tuženi oslobođen optužbe, tada se ne može primijeniti zastarni rok koji je predviđen za kazneno gonjenje, ali ukoliko oštećeni u tijeku kaznenog postupka u adhezivnom postupku postavi zahtjev za naknadu štete, dobiva mogućnost u roku od tri mjeseca od pravomoćnosti kaznene presude za podnošenje tužbe za naknadu štete. Tim rokom od tri mjeseca prekida se zastara.

Duži rok zastare primjenjuje se jedino ukoliko štetnik bude proglašen krivim u kaznenom postupku, a ne ukoliko se postupak vodi protiv oštećenog i on bude proglašen krivim i odgovornim za štetu.

Primjena odredaba o zastari potraživanja naknade štete počinjene kaznenim djelom pravilna je kad je kazneni postupak vođen protiv štetnika, a ne i u slučaju vođenja kaznenog postupka protiv oštećenog.

VSH, Rev. 1159/90 od 4. listopada 1990. godine

U slučaju kada oštećeni nije u kaznenom postupku podnio imovinskopravni zahtjev, rok od tri mjeseca kojim bi se prekidala zastara ne dolazi do primjene.

Kada oštećeni nije u kaznenom postupku podnio imovinskopravni zahtjev, rok od tri mjeseca kojim bi se prekidala zastara, ne dolazi do primjene.

VSRH, Rev. 1859/1995 od 22. travnja 1999. godine

Ubrzo nakon stupanja na snagu Zakona o zastari potraživanja iz 1953. godine, pojavilo se pitanje koji je sud ovlašten utvrđivati da li je neko djelo kojim je prouzročena šteta kazneno djelo - da li je to ovlašten utvrđivati samo sud u kaznenom postupku, ili je to ovlašten utvrđivati sud u parničnom, vanparničnom ili kakvom drugom postupku.

Prema tadašnjem ustavu SFRJ čl. 59, st. 1 prema kojem nitko ne može biti smatran učiniocem kaznenog djela dok se to ne utvrdi pravomoćnom kaznenom presudom, civilni sud nije bio ovlašten utvrđivati da li je šteta počinjena kaznenim djelom.

Međutim, kada je došlo do promjene ustava, to pitanje se je ponovo aktualiziralo i zauzeto je stanovište da u samo određenim slučajevima ako su postojale stanovite procesne smetnje zbog kojih je bilo apsolutno nemoguće da se protiv počinitelja kaznenog djela kazneni postupak pokrene i okonča, da je parnični sud u takvim slučajevima bio ovlašten radi ocjene zastare potraživanja sam ispitati i utvrditi da li je šteta počinjena kaznenim djelom.

To se doduše u praksi koristi vrlo rijetko, jer određene procesne smetnje se ne pojavljuju u kaznenom postupku tako često, kao npr. smrt okrivljenog, ali ipak takvo mišljenje bilo je značajna dodatna zaštita oštećeniku u takvim slučajevima.

Zastara potraživanja naknade štete uzrokovana kaznenim djelom, prosuđuje se po odredbama članka 20. ZPP, u pravilu, samo u slučajevima kad je pravomoćnom osuđujućom presudom kaznenog suda utvrđeno postojanje kaznenog djela i odgovornosti počinitelja (štetnika), jer parnični sud u principu nije ovlašten utvrđivati sam je li šteta pričinjena kaznenim djelom i je li počinitelj odgovoran za izvršenje tog djela pa ni radi ocjene zastare potraživanja u duhu navedene zakonske odredbe. Međutim, ako su postojale stanovite procesne smetnje zbog kojih je bilo apsolutno nemoguće da se protiv počinitelja kaznenog djela kazneni postupak pokrene i okonča, parnični je sud u takvim slučajevima ovlašten, radi ocjene - zastare potraživanja - sam ispitati i utvrditi je li šteta pričinjena takvim radnjama koje sadrže elemente kaznenog djela.

VSH, Gž-610/81-2 od 9. siječnja 1982. godine

NESAVLADIVE PREPREKE

ČLANAK 383. ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA

Jedan od mogućih zastoja zastarijevanja su i nesagledive prepreke predviđene člankom 383. ZOO koje onemogućuju vjerovniku da sudskim putem zahtjeva ispunjenje dužnikove obveze. To su prepreke objektivnog karaktera zbog kojih npr. se onemogućuje rad predmetnog nadležnog suda u slučaju rata, epidemije, velikih elementarnih nepogoda i sl. ili takve nesagledive prepreke onemogućuju konkretnog vjerovnika da osobno zahtjeva ispunjenje dužnikove obveze sudskim putem, a također i nesavladiva prepreka je nastupanje moratorija, tj. zakonom predviđene odgode plaćanja dugova zbog nastupa određenih izvanrednih okolnosti.

Svaki takav slučaj treba vrlo pomno ispitati i posebno je potrebno ispitati razdoblje u kojem su trajale nesagledive prepreke, jer nakon što zbog nekog zakonskog uzroka zastarijevanje nije moglo teći, kada prestane taj uzrok, ono počinje ponovo teći, a vrijeme koje je isteklo prije zaustavljanja, tj. prije nastupanja nesagledivih prepreka, računa se u zakonom određeni rok za zastaru.

S obzirom na protekla zbivanja u našoj zemlji, rat, zarobljeništvo itd. moguće je zaista da su time nastale nesavladive prepreke u smislu članka 383. pa vjerovnik treba dostaviti odgovarajuće dokaze, ukoliko se ne radi o notornim činjenicama.

PREKID ZASTARIJEVANJA

PRIZNANJE DUGA, ČLANAK 387.

Navedeni članak predviđa da se zastarijevanje prekida kada dužnik prizna dug, a prema stavku 2. samo priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom vjerovnika, nego i na posredan način davanjem otplate, plaćanjem kamata, davanja osiguranja itd.

Za razliku od zastoja zastarijevanja nakon prekida zastarijevanje počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastaru.

U našoj praksi, često imamo slučajeva da se traži pismeno odricanje od zastare, što prije nastupanja zastare nema nikakvog pravnog učinka, ali zastara se može prekinuti pismenom izjavom o priznanju duga, ili naravno plaćanjem.

Postoji dilema kada je izvršeno samo djelomično plaćanje, da li je time došlo do prekida zastare i za preostali dio potraživanja i da li se on može ponovo potraživati, tako da ima mišljenja da se davanjem samo dijela naknade ne prekida zastara za cjelokupno potraživanje.

S obzirom da usprkos dugogodišnjoj sudskoj praksi ima još uvijek različitih mišljenja o pojedinim pitanjima zastare, to bi djelatnici u osiguravajućim društvima trebali posebnu pažnju obratiti na taj problem, jer kao što smo već napomenuli, sudska praksa još uvijek nije u potpunosti ujednačena i moguća su neugodna iznenađenja u nekim pitanjima.

Zato vjerojatno i vrlo često dolazi do podizanja tužbe u smislu članka 388. ZOO kojim se zastarijevanje prekida, jer za razliku od odredaba o zastari u zapadnoeuropskim zemljama davanje pismene izjave o odricanju zastare je, kao što smo već napomenuli, bez pravnog učinka, tako da često vjerovnici, odnosno oštećenici, moraju ustati tužbom radi zaštite svog prava i na taj način prekinuti zastaru, jer lako se može dogoditi da se zatraži i dobije pismeno odricanje od zastare koje zapravo samo moralno obvezuje, ali ne i pravno, a kako se ponekad susrećemo sa nekorektnostima, to je nažalost, ponekad podnošenje tužbe na neki način i moguća zaštita od nekorektnosti.

Po našem mišljenju u slučajevima kada je na vrijeme prijavljen odštetni zahtjev i kada se vode pregovori duže vrijeme, i kada sve upućuje da će predmet biti riješen nagodbom, nekorektno je isticati prigovor zastare kada za to dođe zakonski rok, što ipak neki djelatnici koriste, ali po našem mišljenju radi zaštite ugleda vlastitih kuća, takav prigovor, koji i može biti pravno osnovan, se nakon dužih pismenih i usmenih pregovora ipak ne bi smio isticati.

Institut zastare je pravno vrlo složeno pitanje o čijim pojedinim člancima postoje različita mišljenja i neujednačenost sudske prakse, pa je vrlo teško u jednom kratkom referatu obuhvatiti tu složenu materiju, ali nadamo se da smo bar dijelom uspjeli naznačiti glavne probleme i upoznati Vas sa primjerima sudske prakse koji Vam mogu poslužiti u daljnjem radu.

U prilogu dajemo popis literature koju smo koristili, kao i tabelarni prikaz zastare u pojedinim europskim zemljama.

POPIS LITERATURE

Dr. Boris Vizner: KOMENTAR ZOO

Dr. Andrija Raspor: ZASTARA

Dr. Franjo Stanković: ZASTARA POTRAŽIVANJA

M. Isaković - P. Surlan: ZAKON O ZASTARJELOSTI POTRAŽIVANJA

Zdravko M. Petrovic: OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA I NAKNADA ŠTETE

Prof. dr. Vuković: PRAVILA GRAĐANSKIH ZAKONIKA

Ivica Crnić: NAKNADA ŠTETE

I. Crnić - A. Ilić: OSIGURANJE I NAKNADA ŠTETE U SAOBRAĆAJU

Izbor odluka VSH 1992 - 2001 - periodika

Naša zakonitost: Pregled sudske prakse - periodika

ZASTARNI ROK

	zemlja	tjelesne ozljede	materijalna šteta
1.	Austrija	3 godine računajući od trenutka kada je oštećeni doznao za štetu i počinitelja.	idem
2.	Belgija	5 godina; u slučaju kaznenog djela 10 godina.	idem
3.	Bugarska	3 godine; međutim, ako kao posljedica nezgode nastane pogoršanje zdravstvenoga stanja, zastarni rok teče ispočetka. važno: zastara može biti ukinuta: - između roditelja i djece - između supružnika	idem
4.	Danska	5 godina računajući od prvoga saznanja relevantnih činjenica.	idem
5.	Francuska	10 godina.	
6.	Njemačka	3 godine računajući od trenutka saznanja o šteti i počinitelju.	idem
7.	Grčka	Oštećenik = 2 godine računajući od dana nezgode ili 5 godina od trenutka saznanja o šteti i počinitelju. Oštećenik može zatražiti naknadu od osiguratelja u roku od 3 godine.	idem
8.	Madžarska	5 godina, bez razlika u zakonu. Kod objektivne odgovornosti zastara je 3 godine. Kod štete prouzročene kaznenim djelom ovisno o rokovima za pokretanje kaznenoga postupka.	idem
9.	Izrael	7 godina.	idem
10.	Italija	2 godine. U slučaju kaznenoga djela ovisno o roku za pokretanje postupka. Zastara se prekida i preporučenim pismom s povratnicom.	idem
11.	Poljska	3 godine računajući od dana saznanja o počinitelju i štetniku, ali najkasnije 10 godina računajući od dana nezgode. 10 godina u slučaju teškoga kaznenoga djela ili teških posljedica.	idem
12.	Rumunjska	3 godine.	idem

prim. dr. Viktorija Bradić

**TRZAJNA OZLJEDA VRATNE KRALJEŠNICE
- PROBLEMI ZDRAVSTVA, SUDSTVA I OSIGURATELJA**

Trzajna ozljeda vratne kralješnice
- problemi zdravstva, sudstva i osiguratelja

ZAKLJUČCI SIMPOZIJA

1. Usvajati interdisciplinarni pristup u rješavanju odštetnih zahtjeva, posebice minornih šteta, budući da one čine najveći dio troškova u zdravstvu, uzrokuju nepotrebnu medicinsku dijagnostiku, duga bolovanja, te iscrpljuju i opterećuju sudstvo prevelikim brojem predmeta. Ovakvi postupci predstavljaju dodatni teret gospodarstvu kroz isplate visokih odštetnih zahtjeva, čime se urušava dobro koncipirani sustav naknade nematerijalne štete.
2. Objektivno ustanoviti (verificirati) mehanizam koji je mogao dovesti do oštećenja lokomotornog aparata (što to znači trzajna ozljeda vrata, ako netko padne s motora?) usvajajući multidisciplinarno načelo rada i u njemu prepoznate elemente prometne, tehničke, biomehaničke i medicinske struke.
3. U proces edukacije uvrstiti ne samo medicinsku struku nego i odvjetništvo i sudstvo. (Ako medicinari moraju poznavati pravne propise iz područja medicine, onda i pravnici moraju poznavati medicinske principe koji zadiru u područje sudskih odluka).
4. Posebnu pozornost posvetiti prvom pregledu i u njemu relevantnih kliničkih i morfoloških supstrata koji prate ozljedu vrata, a koji dozvoljavaju procjenu težine ozljede i određuju algoritam obrade, način liječenja i procjenu posljedica.
5. Zalagati se da pravovremenom primjenom QTF klasifikacije omogućimo racionalizaciju vremena i novca, i da eliminacijom lakih ozljeda rasteretimo zdravstvenu službu i omogućimo potpuno posvećivanje teškim bolesnicima.
6. Raditi na daljnjem usvajanju objektivizacije trajnih posljedica, budući da medicinska mišljenja mogu poslužiti kao dokaz ukoliko su temeljena na objektivnim medicinskim nalazima. Tjelesna ozljeda sama po sebi ne daje pravo oštećenoj osobi na naknadu - već su to posljedice koje ozljeđena osoba trpi zbog zadobivene ozljede.
7. Kvantificirati inicijalni i kontrolni nalaz i reevaluirati ih. Dijagnostičke postupke indicirati prema kliničkom nalazu. Čuvati se induciranja simptoma. Individualizirati terapiju i od

* Croatia osiguranje d.d. Generalna direkcija, direktor Službe za liječničko cenzorske poslove

početka aktivno uključiti bolesnika u liječenje te ga vraćati u normalne aktivnosti što ranije moguće, a ne tek nakon normalizacije svih nalaza.

8. Definirati zadatak sudskog vještaka, koji je dužan obogatiti sud saznanjem o medicinski štetnim posljedicama, koje ozljeđena osoba trpi u odnosu na njegovo prethodno zdravstveno stanje.
9. Kod procjene stupnja ozljede naročitu pažnju posvetiti prethodnom stanju lokomotornog aparata obzirom na prethodne bolesti, traume i životnu dob.
10. Pratiti kvalitetu stručnog rada sudskih vještaka, nuditi proces trajne edukacije i licenciranja (primjena znanja).
11. Ustanoviti "privremene posljedice" i "trajne posljedice". Uzeti u obzir vremensko razdoblje nakon kojeg se i na osnovi kojih pokazatelja može utvrditi "trajna posljedica" dotične ozljede.

Slide 1

**TRZAJNA OZLJEDA
VRATNE KRALJEŽNICE
-PROBLEM ZDRAVSTVA,
SUDSTVA I OSIGURANJA**

**Priredili: prim.Dr V. Bradić, Radovan Jakopec i dr.sc.
Vesna Sitar Srebočan**

**Simpozij: Raznoliki aspekti ozljede vratne kralježnice
Zagreb, 8. i 9. 03. 2002.**

Slide 2

Trzajna ozljeda vratne kralježnice

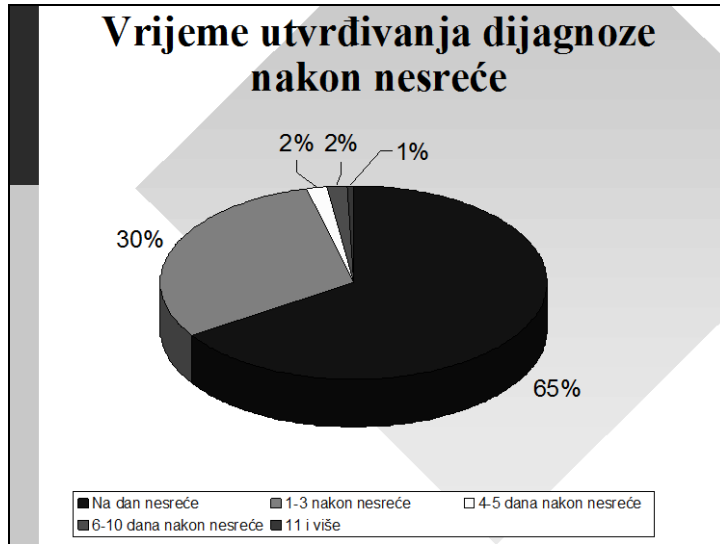
- nije dijagnoza ozljede
- to je mehanizam koji ...
- u određenim okolnostima dovodi do ozljede mekih i koštanih struktura vratne kralježnice

Slide 3

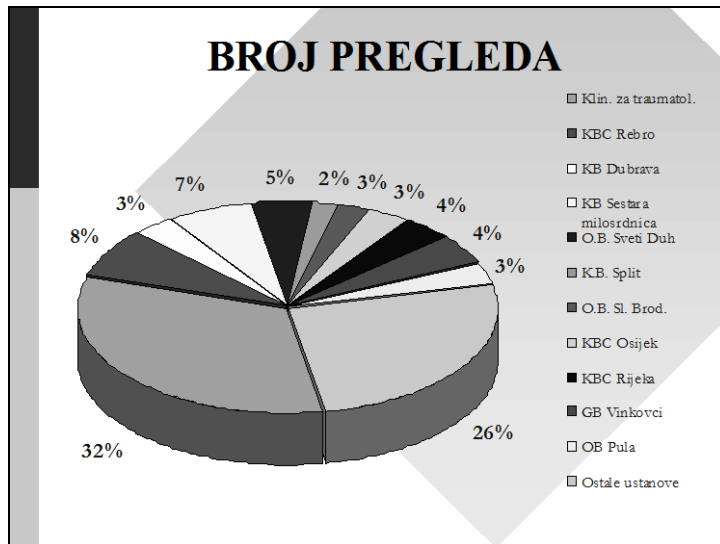
Uzorak- 550 pregledanih predmeta nematerijalne štete

- 400 predmeta (72 %) -trzajna ozljeda vratne kralježnice
- stradali 1999.
- dovršeni tijekom 2000. godine nagodbom ili presudom

Slide 4

Slide 5

Slide 6

ZNAČAJ PRVOG PREGLEDA

- anamneza i klinički nalaz
- klasifikacija ozljede
- algoritam
- tijek liječenja
- procjena trajne posljedice

Slide 7

REZULTATI PREMA KLASIFIKACIJI PO QUEBECU U ANALIZIRANIM PREDMETIMA

STUPANJ	REZULTATI
0	5%
I	50%
II	40%
III	4,5%
IV	0,5%

Slide 8

Metode objektivizacije ozljede i posljedica

- | standardna snimka vratne kralježnice
- | elektroencefalogram (EEG)
- | funkcijske snimke vratne kralježnice (FSVK)
- | vidno polje po Goldmanu (VP)
- | elektroneuromiografija (EMNG)
- | audiogram (ADG)

Slide 9

Rijeđe upotrebljavane pretrage

- | kraniokorporografija
- | elektronistagmografija
- | REG
- | UZV
- | CT
- | iznimno MRI

Slide 10

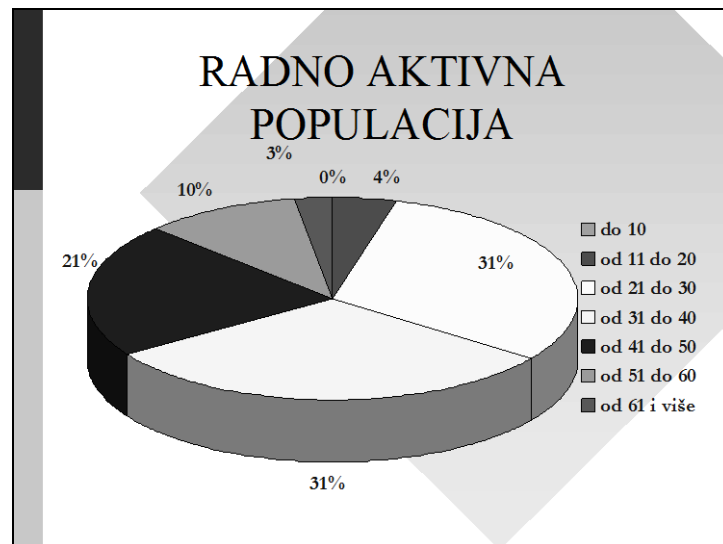
METODE LIJEČENJA

I imobilizacija Schanzovim ovratnikom tijekom 3 – 6 tjedana (preduga)

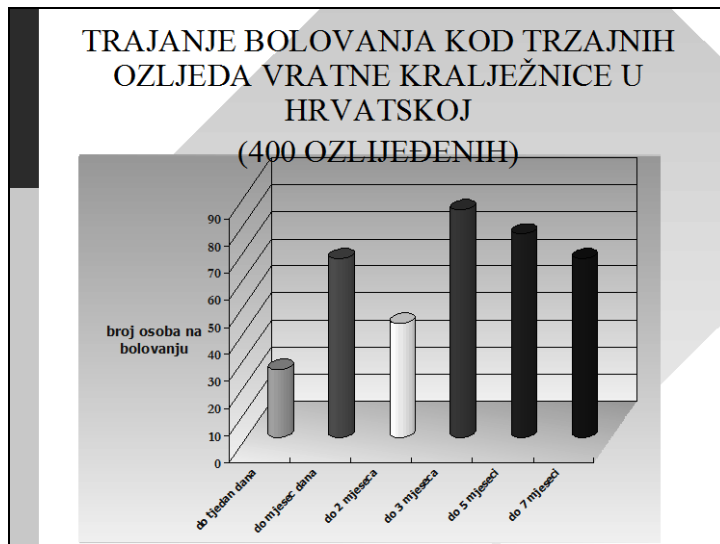
I analgezija (potisnuta)

I fizikalna terapija provodi se od 20 do 80 puta, uglavnom bez poboljšanja

Slide 11

Slide 12

Slide 13

- ### Troškovi
- skupa i dugotrajna dijagnostika
 - izostanak s posla kroz tri mjeseca (prosjeak)
 - plaćanje doprinosa HZZO i HZMO za radnika koji je na bolovanju
 - drugi troškovi vezani uz liječenje

Slide 14

Ukupni trošak

- **po ozljeđenom oko 20.000,00 kn**
- **zagrebačka županija-6.000 ozljeđenih godišnje**

Slide 15

Naknada nematerijalne štete

-Najveći problem u osiguranju od automobilske odgovornosti

UTVRĐIVANJE UZROČNE VEZE

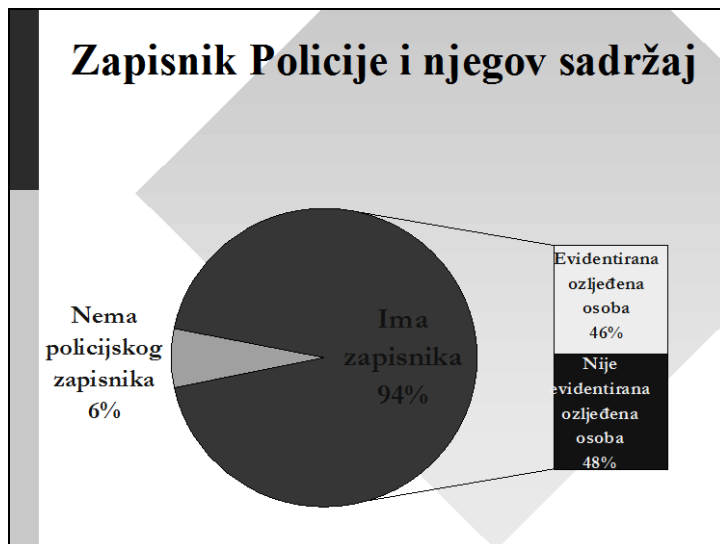
biomehanika

- mehanizam nastanka prometne nesreće
- promjena brzine (11 km/h)
- naslon za glavu
- sigurnosni pojas

tehnički parametri

- šteta na vozilu, fotoelaborat, skica događaja

prometna situacija

Slide 18

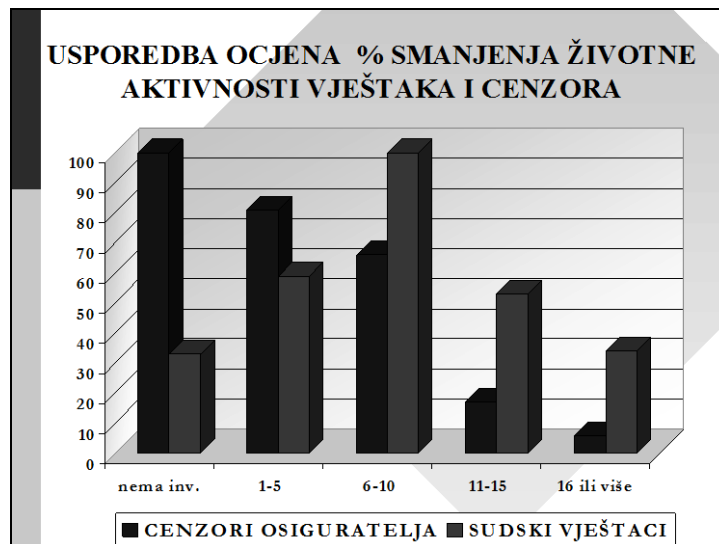
Slide 19

Posljedice direktne tužbe

- dodatno opterećenje sudova
- društva za osiguranje kasno saznaju za zahtjev
- provedena cjelokupna medicinska obrada i obilna dokumentacija (zbog protoka vremena teško osporiva)
- oštećeni teško pristaju na nagodbu i najčešće završavaju presudom
- ocjena sudskog vještaka presudna

PROBLEMI OSIGURATELJA

- veliki broj odštetnih zahtjeva-70% TOVK
- sudski sporovi 26% **svih šteta u obradi**
- 50 % ukupnih isplata-lake tjelesne ozljede
- visoki troškovi sudskog postupka

UTVRĐIVANJE NEMATERIJALNE ŠTETE

- ❖ **aktivni pristup likvidaciji šteta društava za osiguranje**
- ❖ **dokazivanje uzročne veze**
- ❖ **primjena QTF klasifikacije**
- ❖ **realno vrednovanje medicinske dokumentacije**
- ❖ **ocjena posljedice, a ne ozljede**
- ❖ **valorizacija rada sudskih vještaka**
- ❖ **etička i stručna povjerenstva HLZ-a i HLK-e**

dr. Silvio Lovetti

**NOVI TALIJANSKI PROPISI DONESENI
S CILJEM OMOGUĆAVANJA BRZE I PRAVIČNE NAKNADE ŠTETA
PROUZROČENIH U PROMETNIM NEZGODAMA**

Novi talijanski propisi doneseni s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade šteta prouzročenih u prometnim nezgodama**

Zakon o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti je u Italiji donesen 24. prosinca 1969. godine. Već su 1977. godine, Zakonom br. 39 od 26. veljače iste godine uvedeni novi propisi s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade šteta žrtvama prometnih nezgoda.

Člankom 3. Zakona br. 39/1977 propisana je obveza osiguratelja od automobilske odgovornosti da u roku od 60 dana od postavljanja odštetnog zahtjeva oštećenom ponudi naknadu štete odnosno navede razloge zbog kojih nije u mogućnosti ispuniti svoju obvezu. Ukoliko je odštetnom zahtjevu priloženo i Europsko izvješće o nezgodi potpisano od oba sudionika u nezgodi, navedeni rok se skraćuje na 30 dana.

Predviđena je obveza osiguratelja, međutim, podrazumijevala ispunjenje dva uvjeta:

- ❑ da je odštetni zahtjev postavljen samo za štete na stvarima ili za štete na osobama u povodu pretrpljenih tjelesnih ozljeda, ali samo pod uvjetom da kao posljedica prometne nezgode nije nastupio trajni invaliditet te da su pretrpljene ozljede izliječene u roku od 40 dana od dana nezgode,
- ❑ te da je oštećeni uz odštetni zahtjev priložio Europsko izvješće o nezgodi (čak i ako ga je potpisao samo oštećeni, a ne i drugi sudionik u nezgodi) i naveo mjesto, datum i vrijeme kada osiguratelj može obaviti izvid štete.

Člankom 3. Zakona br. 39/1977 uvedena je još jedna važna obveza osiguratelja - osiguratelj je po davanju ponude za naknadu štete oštećeniku dužan isplatiti ponuđeni iznos

- ❑ u roku od 15 dana računajući od dana prihvaćanja odnosno odbijanja ponude od strane oštećenika;
- ❑ u roku od 30 dana od dana davanja ponude, ako oštećeni u tom roku nije odgovorio.

Na taj je način uvedeno važno osnovno načelo (koje nije ograničeno samo na nezgode u kojima je prouzročena samo štete na stvarima odnosno lakše tjelesne ozljede) temeljem kojeg je osiguratelj ne samo obavezan ponuditi naknadu, već i isplatiti ponuđeni iznos. Na oštećeniku je da odluči da li će prihvatiti plaćeni iznos naknade štete kao konačan, ili će dobiveni iznos prihvatiti kao predujam, a ostatak pokušati ostvariti u sudskom postupku.

* direktor talijanskog nacionalnog Ureda Ufficio Centrale Italiano - UCI

** prevela Tanja Stahuljak, Hrvatski ured za osiguranje

Ovo je načelo ostalo na snazi i nakon uvođenja novih propisa na koje se ovo izlaganje odnosi, te se u Italiji i nadalje primjenjuje.

Nastavit ćemo s novinama koje su uvedene Zakonom br. 57 od 5. ožujka 2001. godine.

I sam njegov naslov "Propisi koji se odnose na otvaranje i uređenje tržišta" ukazuje da Zakon br. 57 pokriva široko područje u okviru obveznog osiguranja motornih vozila. Značajan dio navedenog Zakona posvećen je odredbama kojima se jamči transparentnost i konkurentnost ponuda proizvoda osiguranja, te davanje dostatnih informacija osiguraniku. Druge odredbe imaju svrhu pojačanja zaštite ugovorne strane u pogledu ispunjenja obveze osiguratelja. Zakon sadrži i odredbe koje se odnose na proširenje opsega poslova nadzora koje obavlja Ured za nadzor nad osiguranjem - ISVAP u odnosu na brojne obveze osiguratelja kojih se moraju pridržavati u primjeni Zakona.

Široko područje Zakona od posebnog je značaja kada se uzme u obzir da je Zakon orijentiran na osiguratelje motornih vozila, što valja uzeti u obzir tijekom ovog izlaganja.

Zakon br. 57/2001 između ostalog sadrži i članak kojim se uređuje postupak i rokovi koji se primjenjuju u likvidaciji šteta iz prometnih nezgoda, a to je članak 5.

Članak 5. dijelom zamjenjuje članak 3. Zakona br. 39/1977, mijenjajući pretpostavke i uvjete koji se odnose na osigurateljevu obvezu davanja (odnosno nemogućnost davanja) ponude za naknadu štete.

Prije svega treba istaknuti da se obveza davanja ponude (odnosno navođenja razloga koji osiguratelja sprječavaju da da ponudu) odnosi na sve nezgode, bez obzira na obim nastale štete. To znači, da se obveza više ne odnosi samo na odštetne zahtjeve za štete na stvarima i lakše tjelesne ozljede, kao što je to bio slučaj s prethodnim Zakonom, već i na nezgode u kojima su nastale teške tjelesne ozljede s trajnim posljedicama odnosno čak i smrt ozlijeđene osobe.

Odštetnim zahtjevima kojima se potražuje isključivo naknada štete na stvarima treba priložiti Europsko izvješće o nezgodi te navesti mjesto i vrijeme kada se može obaviti izvid štete.

Rok za davanje ponude (odnosno razloga nemogućnosti davanja ponude) ostaje isti kao i u starom Zakonu - 60 dana od dana kada je osiguratelj zaprimio odštetni zahtjev. Rok se skraćuje na 30 dana ako odštetni zahtjev sadrži izvješće o nezgodi koje su potpisala oba sudionika u nezgodi.

Glede šteta koje su nastale kao posljedica tjelesnih ozljeda ili smrti, Zakon propisuje da odštetni zahtjev mora sadržati opis okolnosti nezgode. Također treba biti navedena starost i zanimanje oštećenika, njegovi prihodi, a u slučaju smrti treba priložiti i smrtovnicu.

Osiguratelj je dužan ponuditi naknadu (ili navesti razloge zbog kojih nije u mogućnosti dati ponudu) u roku od 90 dana računajući od datuma zaprimanja navedene dokumentacije.

Ako je prometnom nezgodom prouzročena i šteta na stvarima i šteta na osobama odnosno smrt, rok od 60 dana (odnosno 30 dana ako su oba vozača potpisala izvješće o nezgodi) odnosi se na ponudu za naknadu štete na stvarima, dok se za štetu na osobama odnosno slučaj smrti

osiguratelj mora pridržavati roka od 90 dana. To znači, da je osiguratelj u slučaju odštetnog zahtjeva kojim se potražuje naknada za štete na stvarima i štete na osobama odnosno smrt, dužan prvo platiti štetu na stvarima bez obzira na i prije nego što plati odštetu za tjelesne ozljede odnosno smrt.

Novim Zakonom uvedena je i važna novina koja se odnosi na postavljanje odštetnog zahtjeva. Da podsjetim, stari Zakon br. 39/1977 predviđao je da ukoliko odštetni zahtjev ne sadrži neke važne podatke (mjesto, datum i vrijeme kada osiguratelj može izvidjeti štetu) odnosno Europsko izvješće o nezgodi - osiguratelj nije dužan sastaviti ponudu odnosno navesti razloge zašto to ne može učiniti.

Činjenica je da je u praksi upravo zbog nepotpunosti podnesenih odštetnih zahtjeva odnosno njihove neusklađenosti s formalnim zahtjevima znatno smanjen broj slučajeva u kojima je osiguratelj u propisanom roku bio obvezan dati ponudu odnosno navesti razloge zbog kojih nije u mogućnosti ispuniti svoju obvezu. Članak 5. novog Zakona 57/2001, međutim, propisuje da je osiguratelj, u slučaju odštetnih zahtjeva koji su u toj mjeri nepotpuni da onemogućavaju osiguratelju izradu ponude, dužan zatražiti od oštećenika dopunu odnosno podatke koji nedostaju u roku od 30 dana od datuma zaprimanja odštetnog zahtjeva. U tom slučaju, propisani rokovi (30, 60 i 90 dana) počinju teći od datuma primitka traženih podataka odnosno dokumentacije.

Ako osiguratelj propusti od oštećenika zatražiti dopunu podataka dostavljenih u odštetnom zahtjevu, bit će izložen velikim kaznama (od 516,46 do 1.549,37 €). Visoke kazne su predviđene i za slučaj propuštanja davanja ponude u zadanom roku odnosno obavijesti o razlozima nemogućnosti. Sankcije u tom slučaju ovise o trajanju kašnjenja te mogu iznositi i do 30.987,41 €.

Zadnji dio članka 5. Zakona odnosi se na kriterije za utvrđivanje visine štete na osobama odnosno privremenog invaliditeta ili trajnog invaliditeta do 9%, što znači da su Zakonom određeni kriteriji samo za utvrđivanje relativno niskog stupnja trajnog invaliditeta.

Pozabavimo se sada utjecajem članka 5. Zakona br. 57/2001 na nezgode koje u Italiji prouzroče vozila sa stranim registracijskim pločicama koje su regulirane međunarodnim sporazumima u okviru Sustava zelene karte.

Čini se da pri sastavljanju Zakona br. 57/2001 nisu uzeti u obzir problemi vezani s obradom šteta iz takvih nezgoda. Naime, djelokrug tog Zakona je znatno opsežniji, a odnosi se na djelatnost osiguratelja odnosno preciznije osiguratelja koji su ovlašteni za obavljanje poslova osiguranja građanske odgovornosti u prometu u Italiji. Jasno je, primjerice, da se odredbe Zakona koje se odnose na sklapanje ugovora ne mogu odnositi na strane osiguratelje i njihove korespondente u Italiji na temelju međunarodnih sporazuma, niti se mogu odnositi na UCI, koji jamči naknadu štete prouzročene inozemnim vozilima u Italiji.

Međutim, jasno je također da se u obradi međunarodnih šteta zakonske odredbe o brzoi i pravičnoj naknadi štete moraju uzeti u obzir i primijeniti. Bilo bi, naime, teško održivo da se postupka različito sa žrtvom prometne nezgode ovisno o tome da li je oštećena od strane motornog vozila registriranog u Italiji ili u inozemstvu.

Stoga ćemo razmotriti relevantne odredbe koje UCI treba poštivati u smislu zaštite žrtava prometnih nezgoda.

Odredba starog Zakona br. 39/1977, o kojoj je bilo riječi na početku ovog izlaganja, propisivala je da je osiguratelj dužan isplatiti ponuđeni iznos naknade u roku od 15 dana od datuma pristanka oštećenika na ponuđeni iznos (ili njegovog odbijanja ponude) odnosno u roku od 30 dana ako oštećenik nije odgovorio na ponudu.

UCI već dulje vrijeme poštuje ovu odredbu kad samostalno obrađuje štetu, a također je uputio i sve korespondente stranih društava da se pridržavaju te zakonske odredbe pri obradi povjerenih šteta.

Sada Vam je poznat razlog zašto UCI i korespondenti nekad nisu u mogućnosti zahtjevu za refundaciju priložiti i potpisani dokaz o primitku isplate, budući da oštećenik nije dužan potpisati primitak ako je ponuđeni iznos prihvatio samo kao akontaciju.

Na međunarodne štete nastale u Italiji također se odnose i odredbe članka 5. Zakona br. 57/2001 koje uređuju kriterije za utvrđivanje visine naknade nematerijalnih šteta. Kriteriji su bazirani na načelu pravičnosti, te ne vidimo razloga zašto se ne bi primjenjivali na naknadu šteta iz nezgoda u kojima su sudjelovala strana vozila, osobito obzirom da se time izbjegava potpuno neopravdana diskriminacija oštećenika.

Mišljenja smo da se odredba koja se odnosi na obvezu traženja dopune odštetnog zahtjeva (podsjetimo, pod prijetnjom novčane kazne) ne primjenjuje u obradi međunarodnih šteta nastalih u Italiji. Zahtjev za dopunom odštetnog zahtjeva štoviše podrazumijeva da su već poduzete radnje kako bi se utvrdilo da li je UCI ovlašten za obradu, to jest da li postoji pokriće ili uvjeti za primjenu Multilateralnog garancijskog sporazuma - MGA. Zakon propisuje postupke kojima se talijanskim osigurateljima omogućuje da ponude naknadu štete unutar striktnih rokova utvrđenih u članku 5. Zakona br. 57/2001. No, pitanje je da li je i obrađivač inozemne štete u poziciji da se može držati propisanih rokova za dostavljanje ponude?

Time dolazimo do glavnog problema.

Talijanski osiguratelj je u poziciji da može odmah ili gotovo odmah provjeriti da li postoji pokriće za postavljeni odštetni zahtjev, te stoga može i ispuniti svoju obvezu davanja ponude oštećeniku odnosno razloga zašto ne može poštivati tu obvezu u zakonskom roku.

UCI i korespondenti inozemnih osiguratelja nisu u toj poziciji. Većina Vas radi s međunarodnim štetama, te je upoznata s problemima koji se obično javljaju pri pokušaju dobivanja potvrde pokrića od inozemnih osiguratelja u razumnom roku. Nemoguće je i zamisliti situaciju u kojoj bi UCI ili korespondent inozemnog društva bili u mogućnosti sastaviti ponudu za naknadu u roku od 30 dana od zaprimanja odštetnog zahtjeva.

Međutim, ničim ne možemo opravdati situaciju kada žrtva prometne nezgode mora unedogled čekati da sazna da li će njegov odštetni zahtjev biti preuzet u obradu, jer inozemni osiguratelj ne šalje obrađivaču potvrdu pokrića odnosno ospori pokriće.

Naime, i međunarodnim sporazumima se uvodi rok za davanje pokrića, pa je tako Multilateralnim garancijskim sporazumom određen rok od 3 mjeseca. Isti je tromjesečni rok predložen i u Jedinostvenom sporazumu koji će objediniti i zamijeniti Londonski sporazum i MGA.

Uvođenje rokova nužno je u svrhu osiguravanja brže naknade šteta žrtvama prometnih nezgoda, što je i namjera odredbi sadržanih u članku 5. Zakona br. 57/2001.

Premda je UCI izrazio uzdržanost prema primjenjivosti svih odredbi Zakona br. 57/2001 na štete koje u Italiji prouzroče strana vozila, mišljenja je da žrtvama prometnih nezgoda treba jamčiti brzu naknadu šteta, te je stoga korespondentima stranih osiguratelja preporučio da poduzmu sve potrebne korake kako bi osigurali promptnu potvrdu pokrića od svojih korespondenata, te ih je uputio da se obrate UCI-u ako u tome ne uspiju u roku od 60 dana, čime će omogućiti UCI-u da kontaktira nadležni strani Ured u cilju eventualnog dobivanja pokrića po MGA. Primjenom ovog postupka izbjeci će se opravdani prigovori oštećenika zbog kašnjenja u isplati naknade uslijed nepravovremenog dostavljanja potvrde pokrića.

Glede mjera kojima se jamči zaštita žrtava prometnih nezgoda s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade šteta, napomenuo bih da i članak 4., 4. Smjernice o osiguranju motornih vozila utvrđuje obvezu da je osiguratelj štetnika odnosno njegov ovlašteni predstavnik za rješavanje šteta dužan u roku od tri mjeseca od postavljanja odštetnog zahtjeva ponuditi osnovanu naknadu štete odnosno dati argumentirano obrazloženje glede stavki štete za koje je odgovornost osporena odnosno nije jasno utvrđena osnova odnosno visina štete. Izrađen je također i prijedlog 5. Smjernice o osiguranju motornih vozila koji istu obvezu s istim rokovima proširuje na sve prometne nezgode koje prouzroče strana vozila u nekoj od zemalja Europskog gospodarskog prostora - EEA. 5. Smjernica još nije prihvaćena, no jasna je namjera europskog zakonodavstva da žrtvama prometnih nezgoda potrebnim mjerama zajamči promptnu naknadu šteta.

I talijanski Zakon br. 57/2001 osmišljen je prema istom načelu.

UCI će zamoliti i ostala nadležna nadzorna tijela te sve obrađivače koji se bave obradom šteta u okviru Sustava zelene karte u Italiji za suradnju u ostvarivanju tog cilja, a siguran sam da je taj cilj zajednički svim zemljama, budući da je zaštita žrtava prometnih nezgoda jedno od osnovnih načela Sustava zelene karte.

István Ragályi

**NOVI INFORMACIJSKI SUSTAV PRI MAĐARSKOM
NACIONALNOM UREDU ZELENE KARTE**

Novi informacijski sustav pri mađarskom nacionalnom Uredu zelene karte**

UVOD

1. Dozvolite da se predstavim: ja sam István Ragályi, direktor mađarskog nacionalnog Ureda zelene karte koji djeluje u sklopu Udruženja mađarskih osiguravajućih društava. U svom predavanju želio bih Vas ukratko upoznati s nekim od informatičkih problema Ureda, rješenjima i našim rezultatima i planovima.

UVODNA RIJEČ, ZADACI UREDA I NJEGOVA POVIJEST

Ured se ne bavi poslovima procjene šteta, već nam ih osiguravajuća društva prosljeđuju zajedno s odštetnim zahtjevom nakon što su utvrdili pravnu osnovu i opseg štete. Dakle "obrada štete" u našim relacijama znači obavljanje preostalih zadataka u procesu rješavanja odštetnog zahtjeva.

2. Pored poslova rješavanja odštetnih zahtjeva - od kojih godišnje oko 2.700 čine zahtjevi temeljem međunarodnih automobilskih šteta, Uredu su povjereni i neki drugi zadaci:
 - vodimo Garancijski fond iz kojeg se nadoknađuju štete koje su prouzročila neosigurana mađarska vozila. Godišnje bilježimo oko 6.500 novih odštetnih zahtjeva.
 - Sukladno sporazumu sklopljenim s mađarskom vladom naš Ured obrađuje štete koje su u Mađarskoj prouzročila vozila snaga IFOR-a i SFOR-a. U prosjeku godišnje zaprimimo 50-100 novih zahtjeva.
 - Isplata šteta iz osnove graničnog osiguranja koje se obrađuju temeljem su-osiguranja mađarskih osiguratelja od automobilske odgovornosti, podnošenje izvješća o računima te briga da potraživanja među sudionicima su-osiguranja budu podmirena. Godišnje bilježimo oko 300 zahtjeva.
 - Obrada zahtjeva za isplatom renti iz Garancijskog fonda i šteta po zelenoj karti, a to znači utvrđivanje visine rente i njihovu redovnu isplatu, njihovu povremenu kapitalizaciju, kao i vođenje pričuva renti. Broj zahtjeva za isplatom renti je nestalan zbog kapitalizacije, trenutno je 300 slučajeva isplate rente.

* direktor mađarskog nacionalnog Ureda - MABISZ

** prevela Ljiljana Petrina Banov, Hrvatski ured za osiguranje

- I na kraju, upravljanje regresnim zahtjevima u svezi sa štetama koje su prouzročila neosigurana vozila također spada u našu nadležnost. Trenutno vodimo oko 10.000 obrađenih šteta.

Još nekoliko riječi o povijesti Ureda. Ured za osiguranje motornih vozila osnovan je kao samostalna institucija 1. siječnja 1996. godine. Do tog dana gore navedene poslove obavljalo je temeljem sporazuma i imenovanja od strane osiguratelja od automobilske odgovornosti najveće mađarsko osiguravajuće društvo Hungária Biztosító. Tijekom prve polovice godine našeg početka od društava smo preuzeli sve neriješene i riješene spise i od onda ih vodimo.

OSNIVANJE INFORMACIJSKOG SUSTAVA

3. Godine 1996. veći dio osoblja prešao je iz Hungária Biztosító k nama i sa sobom donio ne samo svoje spise šteta već i svoje informatičko iskustvo. Naglašavam - samo iskustvo! Složeni informacijski sustav Ured je mogao primijeniti samo kod regresnih zahtjeva, međutim kod svih drugih predmeta morali smo iz postojećih elemenata razviti kompjutersku izvedbu. Neizvjesnosti prilikom osnivanja Ureda bile su uzrok kašnjenju u odabiru i nabavki konačne kompjuterske opreme, kako hardware-a tako i software-a.

U situaciji kada smo bili suočeni s više tisuća neriješenih spisa i velikog broja novih odštetnih zahtjeva trebalo je čim prije pronaći prikladno rješenje. Značajno je bilo rješenje temeljeno na osobnom računalu koje je privremeno uvedeno za evidenciju odštetnih zahtjeva i za informatičku podršku u postupku likvidacije šteta. Privremena izvedba razvijala se eklektički: proširivana je sve novijim funkcijama kako bi zadovoljila najhitnijim zahtjevima.

Stroj server koji je nabavljen kasnije i sustav baze podataka koji je na tom stroju postavljen konačno su instalirani u osmom mjesecu poslovanja Ureda. Tada smo imali SUN server s dovoljno kapaciteta, te UNIX operativni sustav s INGRES bazom podataka.

U novom kompjuterskom okruženju započeo je razvoj financijskog sustava i novog sustava regresnog poslovanja, a kasnije je također proradio i kompjuterski sustav rentnog poslovanja. U tom razdoblju sustav odštetnih zahtjeva razvijao se je zasebno. U međuvremenu sustav odštetnih zahtjeva postao je fleksibilniji, odustali smo od naših prvotnih planova, od jedinstvenog kompjuterskog sustava koji bi vodio sve vrste naših šteta i omogućio komunikaciju među štetama koje su međusobno povezane.

Ovi su sustavi tijekom 1998. i 1999. godine funkcionalno pokrivali sve informatičke potrebe glede rješavanja odštetnih zahtjeva, rentnog poslovanja, administracije regresa i povezivanja mađarskih i međunarodnih računovodstvenih sustava. U sustav je integrirana direktna veza na banku, na nacionalnu bazu podataka registriranih vozila te e-mail sustav.

ANALIZA UPITA, KAKO NASTAVITI

4. Nakon što smo dosegli gore navedeni položaj postavili smo si pitanje:

Kako ćemo nastaviti? S kakvim se problemima susrećemo primjenom informatike i koja su nam rješenja potrebna kako bi ih uklonili?

Najozbiljniji problem bio je što su naši referenti za obradu šteta (a i direktori) kod nekih šteta zaboravili na rokove i kasno odgovorili na upite, pa je broj prigovora i žalbi rastao. Problemi oko "praćenja rokova" dijelom su bili uzrokovani velikim brojem odštetnih zahtjeva na jednog službenika, a dijelom zbog neprikladnosti sustava za obradu rokova. Osim toga bitan problem predstavljala je obrada stalno **rastućeg broja dokumenata, povremeni nestanak spisa**. Već je 1996. g. kada je Ured osnovan broj preuzetih domaćih i inozemnih štetovnih spisa i spisa regresnih zahtjeva iznosio 80.000, a ta se brojka godišnje povećavala za 10-15 tisuća novih odštetnih zahtjeva. Spis u svezi s istim štetnim događajem putovao bi od odjela za likvidaciju šteta od automobilske odgovornosti, preko stručnjaka, povremeno do odjela za obradu zahtjeva za isplatu rente, među referentima za obradu regresnih zahtjeva, a u slučaju sudskog spora i među pravnicima. U takvim okolnostima postoji vjerojatnost da se neki dokumenti zagube pa se gubi vrijeme tražeći ih.

Navedene probleme dodatno su pogoršavali odvojeni kompjuterski sustavi, otežanost razmjene podataka među sustavima, te različita izvedba iste funkcije od strane različitih sustava. Nedostatni rezultati rada očitovali su se kod onih službenika koji su obrađivali odštetni zahtjev ali koji su istovremeno trebali obavljati poslove u sustavu obrade šteta i sustava regresnog poslovanja ili sustava obrade šteta i sustava rentnog poslovanja.

Rješenje smo pronašli u razvoju našeg kompjuterskog sustava. Odlučili smo razviti **ujednačeni sustav kompjuterske obrade odštetnih zahtjeva i praćenja rokova**, uvesti sustav elektronske obrade dokumenata (Ured bez papira) te sve to kombinirati s vezom na prijašnje zasebne software-ske izvedbe, i **integrirati sve kompjuterske sustave** u Uredu.

ODREĐIVANJE CILJEVA, RASPISIVANJE NATJEČAJA I PROCJENA PONUDA

5. Godine 1999. provjerili smo naše informacijske sustave na poticaj vanjskih stručnjaka iz osiguranja i informatike, utvrdili detaljan popis zadataka koje treba obaviti, i prihvatili njihov savjet da putem natječaja odaberemo tvrtku za razvoj software-a kojoj bismo povjerali izvedbu.

U natječaju se zahtijevalo objedinjenje baze podataka odvojenih sustava, uspostavljanje komunikacije među njima, stvaranje pod-sustava za obradu odštetnih zahtjeva, praćenje rokova i obrade dokumentacije, dogovor oko nužnog ulaganja u opremu i praćenje razvoja instaliranog sustava na razdoblje od 5 godina.

Tri tvrtke koje su prilično dobre u razvoju software-a za automobilsko osiguranje pozvane su da daju svoju ponudu uključujući i tvrtku koja je razvila i pribavila naš raniji kompjuterski sustav. Od svih ponuda odabrana je ponuda spomenute tvrtke i u prvoj polovici 2000. g. započeli smo proširivati naš informacijski sustav.

Preskočit ću sada dvije godine našeg poslovanja jer bih Vas želio upoznati s onime što još namjeravamo učiniti, sa sadašnjim stanjem i našim planovima za budućnost.

NEKOLIKO RIJEČI O HARDWARE-U

6. Slika br. 6 daje shematski prikaz kompjuterske opreme Ureda. Gotovo 40 radnih mjesta opremljeno je s osobnim računalima s dovoljnom brzinom rada (300 MHz) i 17" monitorima.

Mreža brzine 100 Mbit-a uključuje 3 servera, jednog smo već spomenuli to je SUN proširena verzija za potrebe INGRES baze podataka. Jedno dovoljno jako računalo koje služi kao e-mail i fax komunikacijski server. Nadalje, kompjuter tipa HP 2000 s kapacitetom od 120 Gb diska osigurava pohranu dokumenata u digitalnom obliku i njihovu primjenu u radu.

U mrežu su uključena i dva Fujitsu skenera za dokumente čiji je kapacitet 4.000 stranica dokumenata. Osim toga postavljena su i tri mrežna štampača i nekoliko lokalnih štampača za neke važnije kompjutere koji su također uključeni u sustav.

Serverima stoje na raspolaganju odgovarajući mediji za pohranu podataka.

UVODENJE POD-SUSTAVA ZA OBRADU ODŠTETNIH ZAHTJEVA

7. Krajem 2000. g. uveli smo sustav za obradu odštetnih zahtjeva i praćenje rokova koji je povezan s unificiranim i pojedinim odštetnim zahtjevima, regresnim zahtjevima ili zahtjevima za isplatu rente, obavještavajući osoblje Ureda o zadacima koje treba izvršiti i koji omogućavaju rukovodstvu da nadzire i upravlja radom osoblja.

Elektronski vršitelj zadataka ponekad automatski usnimava radne zadatke, ponekad ih direktor zadaje svojim podređenima ili pak službenik za sebe zabilježi zadatak kojeg će kasnije riješiti. Ako su postavljena odgovarajuća ovlaštenja, kolega može drugome kolegi odrediti radne obveze.

Svaki će zaposlenik Ureda kod podizanja svog stroja na ekranu zateći dnevni ili tjedni popis zadataka, taj popis naravno ovisi kako je postavljen. Odabirom nekog zadatka s popisa pojavit će se spis predmeta na kojemu se mogu poduzeti nužne radnje. Kompjuterski programi promotre status predmeta i kad se spis zatvara automatski gasi zadatke (ukoliko su okončani) ili zahtijeva od službenika da potvrdi da je zadatak okončan. Nakon toga službenik može nastaviti dnevni posao odabravši ili okončavši novi zadatak. Osim toga službenik ima mogućnost otvaranja spisa neovisno od zadanog zadatka kako bi dalje postupio.

Ukoliko službenik ne dovrši zadatak u roku kompjuter će o tomu obavijestiti direktora (uz neko odgodu ovisno o vrsti zadatka).

U slučaju izostanka zbog bolesti, godišnjeg odmora ili drugih razloga sustav omogućava pregrupiranje zadataka i određuje novu privremeno ili zadnje nadležnu osobu za obavljanje zadataka odsutnog službenika.

S obzirom na njegove mogućnosti sustav može vršiti kontrolu i izvještavati o učinkovitosti kolega koji obrađuju odštetni zahtjev, te pripremiti izvješće o tomu.

8. Slika br. 8 predstavlja prizor na ekranu kojega službenik ima pred sobom kada se uključi u sustav. Pomicanjem cursor-a u boji može odabrati zadatak koji želi obaviti (prikazani su mu broj spisa, rokovi, napomene) i kada klikne "izvrši" ulazi u odabrani spis.

UVOĐENJE POD-SUSTAVA ZA OBRADU DOKUMENTA

9. Koncem 2001. g. bio je spreman, a od siječnja ove godine uveden je pod-sustav za obradu dokumenata koji obavlja središnje skeniranje i raspoređivanje ulaznih dokumenata (odštetni zahtjev, regresni zahtjev i zahtjev za isplatu rente) dakle omogućena je **elektronička obrada predmeta**. Razrada elektroničke pošte također je integrirana u sustav, pa je pri tomu uporaba papirnog medija potrebna samo kod izlazne pošte. Danas sustav radi kao pouzdani poludovršeni sustav kroz koji se skenira oko 60-70% dnevne pošte. Prema našim planovima cjelokupan sustav (koji bi obuhvatio svu ulaznu poštu) uvesti će se postupno do sredine 2002. godine. Funkcije i radni proces sustava:
- Zadaci **administratora za poštu**: otvaranje dokumenata, priprema, skeniranje, obrada pošte, pripajanje spisima, otvaranje novih spisa, elektronsko potpisivanje pošte, pohrana dokumenata, urudžbiranje preporučene pošte.
 - Čitanje dnevne pošte od strane direktora, davanje primjedbi, razmatranje, povremeno promjena potpisivanja.
 - Službenik dobiva obavijest o prispjeću neke pošte putem svog vlastitog elektroničkog vršitelja zadataka, te nakon što ju je pročitao ima mogućnost raspodijeliti ju u dokumente i svrstati ih u pripadajući elektronički spis, označiti ih identifikatorima kako bi se olakšalo kasnije pretraživanje, složiti ih u pretince (foldere), i odrediti zadatke u svezi s dokumentima. Ukoliko se ista pošta odnosi na više spisa službenik ju može raspodijeliti po spisima i sukladno tome proslijediti neke dijelove koji se ne odnose na njega. Ukoliko fizički nije moguće razdijeliti poštu koja se odnosi na više spisa službenik može kopirati dokumente i proslijediti primatelju.
 - Kada pristigne elektronička pošta službenik može odabrati odgovorajući spis nakon što pročita sadržaj pošte, pismo i njegovi prilozi mogu se zajedno ili razvrstano u dokumente priklopiti nekom spisu. Ukoliko isti e-mail sadrži informacije koje se odnose na nekoliko spisa službenik može postupiti isto kao što smo naveli kod obrade papirnatih dokumentacije.
 - Kroz pod-sustav elektroničkog vršitelja zadataka kompjuterski sustav određuje da li je ulazna pošta (bilo u obliku dokumenta ili e-mail-a) u potpunosti razrađena. Ukoliko nije, sustav će nakon dva dana o tomu poslati obavijest nadležnom službeniku kao i njegovom direktoru.
 - Pohrana dokumenata koji su se pojavili unutar sustava za vrijeme obrade odštetnih zahtjeva (obično Word dokumenti) još je prije riješena putem software-a. Ova funkcija se nastavlja s uvođenjem novog sustava obrade dokumenata. Obrada i prikaz ulaznih i izlaznih dokumenata se nastavlja u organiziranom i jednoobraznom obliku.
10. Preglednost na ekranu kompjuterskog sustava promijenjena je na način da je na ekranu pored prostora za rad uvijek moguće prikazati još i dokumente. Pored prikaza dokumenta riješen je i prikaz i rad registra svih dokumenata koji su povezani sa spisom, svrstavanje i

razvrstavanje dokumenata u pretince (foldere), brzo pretraživanje i prikaz drugih spisa koji su vezani na dokumente te njihov prikaz.

PLANOVI ZA BUDUĆNOST

11. Instalacijom kompjuterske obrade dokumenata dovršili smo planirani zadatak, a značajno bi razdoblje moglo biti zaključeno nakon što završimo daljnje poslove sredinom 2002. godine. Razvoj dakako još nije okončan. Sa zaključenjem tog razdoblja javit će se novi zadaci i potrebe, a za njihovo rješavanje započet će novi razvoji.

Naše su težnje usmjerene k usavršavanju kompjuterske obrade dokumenata i komunikacije, tzv. ureda bez papira. Naš je zadatak pobrinuti se za uvođenje elektronske razmjene dokumenata s domaćim i inozemnim društvima za osiguranje i zadovoljavanje zahtjevima zaštite podataka i vjerodostojnosti podataka koji iz toga proizlaze.

